



UNIVERSITY OF
EASTERN FINLAND

UEF | SPATiA

ALUE- JA KUNTATUTKIMUSKESKUS

**ALKUVOIMA – ÄLYKÄS SOPEUTUMINEN
POHJOIS-KARJALAN MAASEUDULLA -HANKE**

Kontiolahden kuntaprofiili

**Simo Rautiainen, Arja Jolkkonen, Arja Kurvinen,
Virpi Lemponen, Antti Tiilikainen**

2023

Itä-Suomen yliopisto, Alue- ja kuntatutkimuskeskus Spatia



maaseuturahasto



MAASEUTU 2020

SISÄLTÖ

1 TOIMINTAYMPÄRISTÖ	4
2 VÄESTÖN MUUTOKSET	8
2.1 VÄESTÖMÄÄRÄ	8
2.2 IKÄRAKENNE	10
2.3 SYNTYVYYS JA KUOLLEISUUS	12
2.4 MUUTTOLIIKE	14
2.5 PÄÄASIALLINEN TOIMINTA JA KOULUTUS	17
2.6 KAUSIASUKKAAT	18
3 TYÖLLISTYMISMAHDOLLISUUDET	20
3.1 TYÖPAIKAT	20
3.2 TYÖVOIMA	29
4 PALVELUJEN TARVE JA SAAVUTETTAVUUS	37
5 KUNTATALOUS	41
6 STRATEGISET VALINNAT JA UUSIUTUMISPOTENTIAALI	47

KARTAT

Kartta 1. Kontiolahden sijainti ja yhdyskuntarakenne. Lähde: Suomen ympäristökeskus, YKR.	4
Kartta 2. Kontiolahden väestömäärä 1 km * 1 km -ruuduittain vuonna 2021. Lähde: Suomen ympäristökeskus, YKR.	5
Kartta 3. Kontiolahden väestömäärän muutos 1 km * 1 km -ruuduittain vuosina 2000–2021. Lähde: Suomen ympäristökeskus, YKR.	9
Kartta 4. Kontiolahden työpaikat kunnan osa-alueittain vuonna 2020 sekä työpaikkojen määrän muutos vuosina 2010–2020. Lähde: Tilastokeskus, Elinkeinorakenne ja työssäkäynti.	23
Kartta 5. Kontiolahden työllisen työvoiman työpaikkojen sijaintikunnat vuonna 2020. Lähde: Tilastokeskus, Elinkeinorakenne ja työssäkäynti.	35
Kartta 6. Aikaetäisyys lähimpään palvelukeskukseen maanteitä pitkin henkilöautolla sekä keskustan palvelualueiden (alue, jolta on lyhin matka ko. keskukseen) rajat. Lähde: Väylävirasto, Digiroad (tieverkko).	40

KUVIOT

Kuvio 1. Kontiolahden väestömäärä 2000–2021 ja väestöennuste 2022–2040. Lähde: Tilastokeskus, Väestöennuste.	8
Kuvio 2. Kontiolahden väestömuutokset vuosina 2000–2021. Lähde: Tilastokeskus, Syntyneet.	10
Kuvio 3. Kontiolahden väestö ikäryhmittäin, väestön keski-ikä sekä väestöllinen huoltosuhde, lapsihuoltosuhde ja vanhushuoltosuhde vuosina 2000–2021. Lähde: Tilastokeskus, Väestörakenne.	11

Kuvio 4. Kontiolahden väestöpyramidit vuosina 2000 ja 2021. Lähde: Tilastokeskus, Väestörakenne.	11
Kuvio 5. Kontiolahden luonnollinen väestönmuutos vuosina 2000–2021. Lähde: Tilastokeskus, Kuolleet.	12
Kuvio 6. Syntyneiden määrä äidin iän mukaan Kontiolahdella vuosina 2000–2021. Lähde: Tilastokeskus, Syntyneet.	12
Kuvio 7. 20–44-vuotiaiden naisten määrä ja osuus Kontiolahden väestöstä vuosina 2000–2021. Lähde: Tilastokeskus, Väestörakenne.	13
Kuvio 8. Kuolleiden määrä ikäryhmittäin sekä yleinen kuolleisuusluku Kontiolahdella vuosina 2000–2020. Lähde: Tilastokeskus, Kuolleet; Väestörakenne.	13
Kuvio 9. Kuntien välinen nettomuutto ja nettomaahanmuutto vuosina 2000–2021 Kontiolahdella. Lähde: Tilastokeskus, Muuttoliike.	14
Kuvio 10. Kuntien välinen nettomuutto ikäryhmittäin vuosina 2000–2021 Kontiolahdella. Lähde: Tilastokeskus, Muuttoliike.	15
Kuvio 11. Tulomuutto Kontiolahdelle lähtöalueen mukaan vuosina 2000–2021. Lähde: Tilastokeskus, Muuttoliike.	16
Kuvio 12. Lähtömuutto Kontiolahdelta tuloalueen mukaan vuosina 2000–2021. Lähde: Tilastokeskus, Muuttoliike.	16
Kuvio 13. Kontiolahden väestö pääasiallisen toiminnan mukaan sekä taloudellinen huoltosuhde vuosina 2000–2020. Lähde: Tilastokeskus, Työssäkäynti.	17
Kuvio 14. Kausiasukkaiden määrä ja suhde vakituiseen asutukseen määrään Kontiolahdella vuosina 2000–2020. Lähde: Tilastokeskus, Maaseutuindikaattorit.	19
Kuvio 15. Kontiolahden alueella työssäkäyvien (työpaikkojen) määrä työnantajasektorin mukaan vuosina 2000–2020. Lähde: Tilastokeskus, Työssäkäynti.	20
Kuvio 16. Kontiolahden alueella työssäkäyvät (työpaikat) työnantajasektorin ja sukupuolen mukaan vuonna 2020. Lähde: Tilastokeskus, Työssäkäynti.	21
Kuvio 17. Kontiolahdella asuva työvoima vuosina 2000–2020. Lähde: Tilastokeskus, Työssäkäynti.	30
Kuvio 18. Kontiolahden työllisyysaste sekä työttömien osuus työvoimasta vuosina 2000–2020. Lähde: Tilastokeskus, Kuntien avainluvut.	33
Kuvio 19. Kontiolahdella asuvat työlliset työpaikan sijainnin mukaan vuosina 2000–2020. Lähde: Tilastokeskus, Työssäkäynti.	34
Kuvio 20. Kontiolahden alle 15-vuotiaan väestön ennustettu määrä ja osuus koko väestöstä vuosina 2022–2040. Lähde: Tilastokeskus, Väestöennuste.	37
Kuvio 21. Syntyneiden sekä 6-, 7- ja 16-vuotiaiden ikäluokkien ennustettu koko Kontiolahdella vuosina 2022–2040. Lähde: Tilastokeskus, Väestöennuste; Väestörakenne.	38
Kuvio 22. 65 vuotta täyttäneiden ennustettu määrä ja osuus Kontiolahden väestöstä vuosina 2022–2040. Lähde: Tilastokeskus, Väestöennuste; Väestörakenne.	39
Kuvio 23. Kontiolahden kuntakonsernin kertynyt ylijäämä ja omavaraisuusaste vuosina 2016–2021. Lähde: Kuntaliitto, Kuntatalouden tilastot.	42
Kuvio 24. Kontiolahden kuntakonsernin vuosikatteen suhde poistoihin vuosina 2016–2021. Lähde: Kuntaliitto, Kuntatalouden tilastot.	43
Kuvio 25. Kontiolahden tuloveroaste sekä verotulot vuosina 2016–2021. Lähde: Kuntaliitto, Kuntatalouden tilastot.	44
Kuvio 26. Kontiolahden kuntakonsernin lainat ja vuokravastuut vuosina 2016–2021. Vuoteen 2018 asti on huomioitu ainoastaan konsernin lainakanta, vuodesta 2019 alkaen myös vuokravastuut. Lähde: Kuntaliitto, Kuntatalouden tilastot.	45

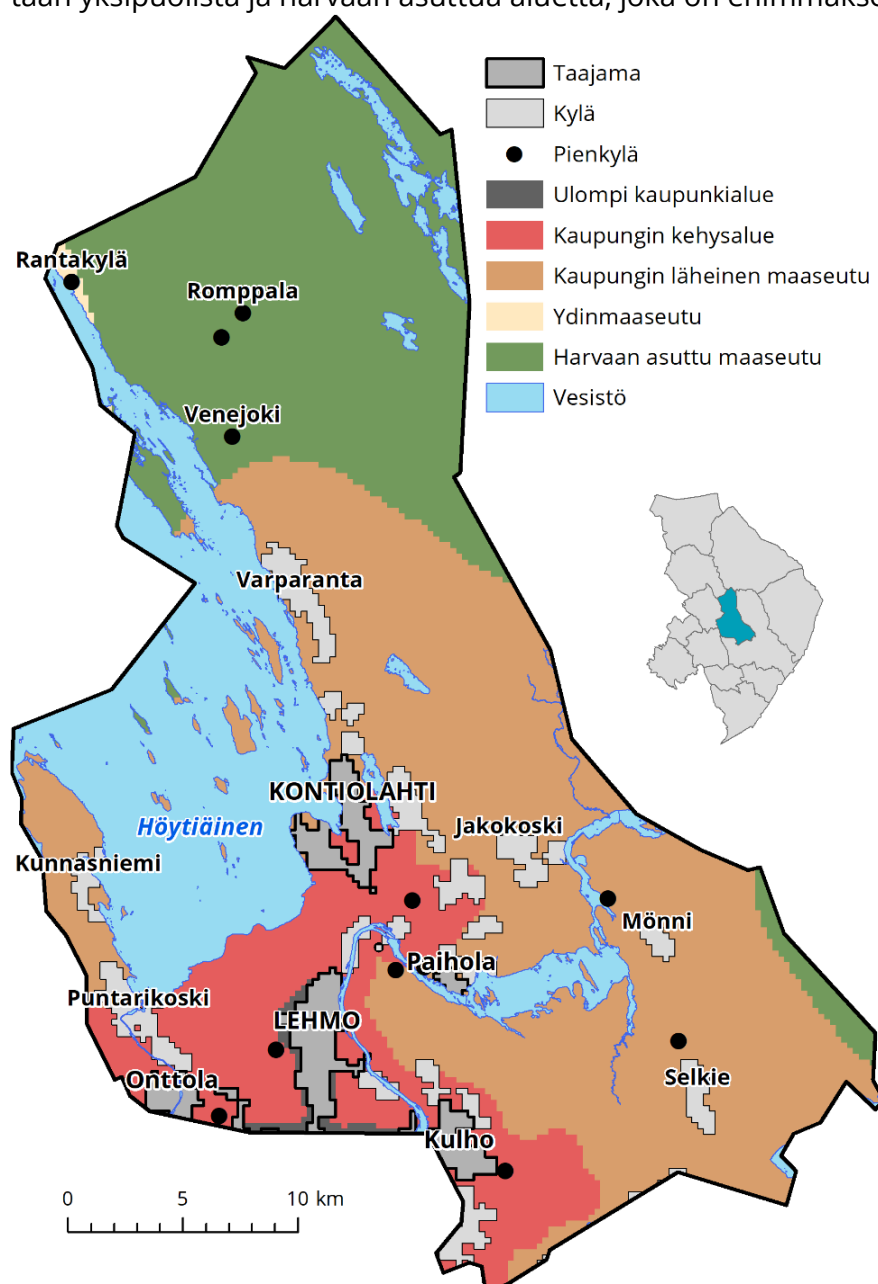
Kuvio 27. Kontiolahden suhteellinen velkaantuneisuus vuosina 2016–2021. Lähde: Kuntaliitto, Kuntatalouden tilastot.	46
---	----

TAULUKOT

Taulukko 1. Kontiolahden väestön tunnusluvut vuonna 2021. Lähde: Tilastokeskus, Väestörakenne; Kuntien avainluvut; Tilasto- ja indikaattoripankki Sotkanet.	7
Taulukko 2. Kontiolahden 15–64-vuotias väestö korkeimman suoritettun koulutusasteen ja ikäryhmän mukaan vuonna 2020. Lähde: Tilastokeskus, Väestön koulutusrakenne.	18
Taulukko 3. Kontiolahden työpaikat pääelinkeinon ja kunnan osa-alueen mukaan vuonna 2020. Lähde: Tilastokeskus, Elinkeinorakenne ja työssäkäynti.	22
Taulukko 4. Kontiolahden työpaikat toimialoittain ja sukupuolen mukaan vuonna 2019. Taulukossa on korostettu Pohjois-Karjalan älykkään erikoistumisen alat sekä muut paikallisesti merkittävät toimialat. Lähde: Tilastokeskus, Maaseutuindikaattorit.	24
Taulukko 5. Yritysten toimipaikat Kontiolahdella toimialoittain vuonna 2020. Lähde: Tilastokeskus, Kunnittainen toimipaikkatilasto.	26
Taulukko 6. Kontiolahden yritysten koko henkilöstön määrän mukaan vuonna 2020. Lähde: Tilastokeskus, Kunnittainen toimipaikkatilasto.	27
Taulukko 7. Kontiolahden työpaikkaomavaraisuus toimialan ja sukupuolen mukaan vuonna 2019. Lähde: Tilastokeskus, Maaseutuindikaattorit.	28
Taulukko 8. Kontiolahden alueella työssäkäyvät kotikunnan ja toimialan mukaan vuonna 2020. Lähde: Tilastokeskus, Elinkeinorakenne ja työssäkäynti. (* prosenttia alueella työssäkäyvistä)	29
Taulukko 9. Kontiolahden työllinen työvoima ammattiaseman ja sukupuolen mukaan vuonna 2019. Lähde: Tilastokeskus, Elinkeinorakenne ja työssäkäynti.	31
Taulukko 10. Kontiolahden työllinen työvoima toimialan ja korkeimman suoritettun koulutusasteen mukaan vuonna 2020. Lähde: Tilastokeskus, Elinkeinorakenne ja työssäkäynti.	32
Taulukko 11. Työttömyys Kontiolahdella lokakuussa 2020, 2021 ja 2022. Lähde: TEM, Työnvälitystilasto.	34
Taulukko 12. Kontiolahden työllinen työvoima työpaikan sijaintikunnan ja toimialan mukaan vuonna 2020. Lähde: Tilastokeskus, Elinkeinorakenne ja työssäkäynti.	36
Taulukko 13. Kontiolahden kunnan asukkaiden aikaetäisyys lähimpään palvelukeskukseen henkilöautolla vuonna 2021. Lähde: Suomen ympäristökeskus, YKR; Väylävirasto, Digiroad.	40
Taulukko 14. Kontiolahden kuntakonsernin taloudelliset tunnusluvut vuonna 2021. Lähde: Kuntaliitto, Kuntatalouden tilastot; Tilastokeskus, Kuntien avainluvut.	41

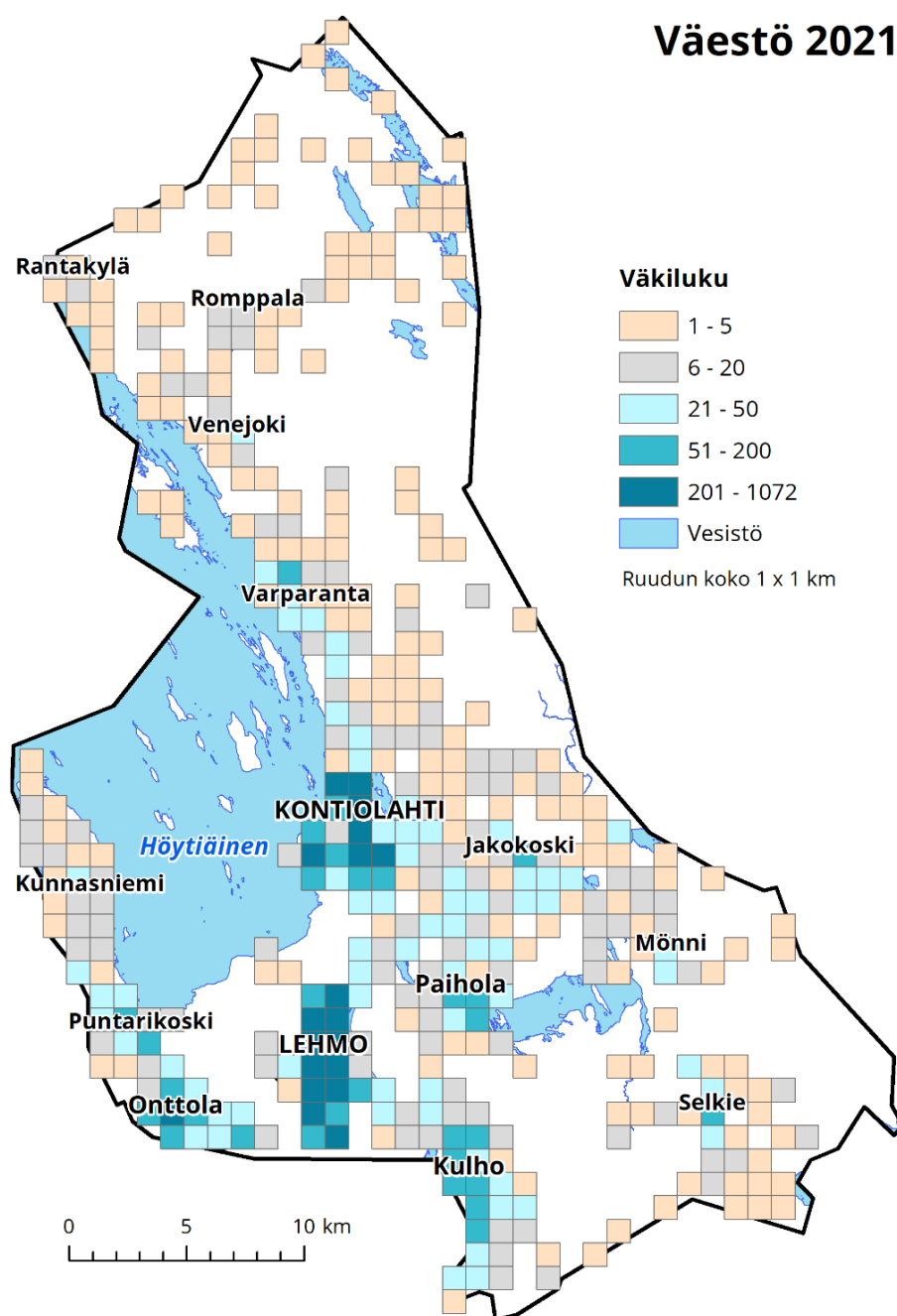
1 TOIMINTAYMPÄRISTÖ

Kontiolahden kunta sijaitsee maakunnan keskiosissa Joensuusta pohjoiseen. Kontiolahden kirkonkylä on kunnan toiseksi suurin taajama ja kuntakeskus. Matkaa kirkonkylältä maakuntakeskus Joensuuhun on maantietä pitkin 20 kilometriä matka-ajan ollessa noin 18 minuuttia. Kunnan eteläosat ovat kiinteä osa Joensuun kaupunkiseutua. Kontiolahden suurin taajama Lehmo on Suomen ympäristökeskuksen paikkatietopohjaisessa kaupunki-maaseutu-luokituksessa (2020) määritetty ulommaksi kaupunkialueeksi eli tiivistä kaupunkikeskustaa reunustavaksi kaupunkimaiseksi alueeksi, joka sisältää kaupan ja teollisuuden kiinteistöjä sekä lähiöitä. Onttolan, Kulhon ja kirkonkylän alueet puolestaan ovat kaupungin kehysaluetta eli kaupungin ja maaseudun vaihettumavyöhykettä, joka on toiminnallisesti välittömässä yhteydessä keskustaajamaan. Muutoin kunnan etelä- ja keskiosat ovat kaupungin läheistä maaseutua eli toiminnallisesti ja fyysisesti lähellä kaupunkia olevaa maaseutua. Kontiolahden pohjoisosat puolestaan harvaan asuttua maaseutua eli elinkeinorakenteeltaan yksipuolista ja harvaan asuttua aluetta, joka on enimmäkseen metsää. (Kartta 1.)



Kartta 1. Kontiolahden sijainti ja yhdyskuntarakenne. Lähde: Suomen ympäristökeskus, YKR.

Kontiolahdella asui hieman yli 15 00 henkilöä vuonna 2021. Kontiolahden asutusrakenne on kolmijakoinen. Kunnan alueella on viisi taajamaa, Kontiolahden kirkonkylä, Paihola, Lehmo, Kulho ja Onttola, joissa asuu 71 prosenttia kunnan väestöstä. Kontiolahden taajama-aste on lähellä maakunnan keskiarvoa. Haja-asutus sijaitsee suurelta osin taajamien lähiympäristössä. Kunnan reuna-alueet taas ovat hyvin harvaan asuttuja ja 1 x 1 kilometrin väestöruuduin mitattuna vain 52 prosenttia kunnan maapinta-alasta on asuttua. Lehmo on kunnan suurin taajama ja siellä asui vuonna 2021 vajaat 5 600 henkilöä. Kirkonkylällä asui lähes 3 400, Kulhossa reilut 700, Onttolassa vajaat 600 ja Paiholassa 250 henkilöä. Suurimpia kyliä olivat Puntarikoski, Selkie, Jakokoski ja Varparanta. Vuonna 2021 Kontiolahden kunnan alueella oli 412 asuttua 1 x 1 km -väestöruutua, joiden keskimääräinen asukasmäärä oli noin 36 henkilöä ja asukasmäärän mediaani seitsemän henkilöä. 58 prosentissa asutuista ruuduissa asui korkeintaan kymmenen henkilöä. (Kartta 2.)



Kartta 2. Kontiolahden väestömäärä 1 km * 1 km -ruuduittain vuonna 2021. Lähde: Suomen ympäristökeskus, YKR.

Taulukossa 1 esitetään Kontiolahden, Pohjois-Karjalan ja koko Suomen väestön tunnuslukuja. Koko Pohjois-Karjalan ja koko maan vertailulukuihin vaikuttaa oleellisesti väestöltään kasvavien kaupunkialueiden ja kaupungin läheisen maaseudun väestön suuri osuus. Paikkatietopohjaisen kaupunki-maaseutuluokituksen mukaan Pohjois-Karjalan väestöstä lähes 60 prosenttia asui vuonna 2020 kaupunkialueilla tai kaupungin läheisellä maaseudulla. Koko maan vastaava luku oli 79 prosenttia. Kuntapohjaisen kaupunki-maaseutuluokituksen mukaan Joensuussa ja kaupungin läheisen maaseudun kunnissa – Kontiolahdella ja Liperissä – asui 64 prosenttia Pohjois-Karjalan väestöstä. Harvaan asutun maaseudun ja ydinmaaseudun kunnissa lähtömuutto, alhainen syntyvyys, työikäisen väestön vähäisyys sekä 65 vuotta täyttäneiden suuri osuus vaikuttavat huomattavasti väestörakenteeseen, työllisyyteen, työttömyyteen, palvelutarpeisiin ja kunnan talouteen.

Kontiolahden väkiluku kasvoi 31 prosentilla vuosina 2000–2021. Väestön kasvua selittää suurelta osin muuttoliike, mutta myös luonnollinen väestönlisäys. Lähes kolmannes asukkaista on syntyperäisiä kontiolahtelaisia. Tämä tarkoittaa, että melkein kaksi kolmesta kontiolahtelaisista on muualta alueelle muuttaneita. Kontiolahden väestöstä oli suomenkielisiä 97,7 prosenttia vuonna 2021. Vieraskielisistä puolet oli venäjänkielisiä. (Taulukko 1.)

Pohjois-Karjalassa lasten (alle 15-vuotiaiden) osuus väestöstä oli koko maata (15,4 %) alhaisempi. Lasten osuus väestöstä oli Kontiolahdella (20,9 %) koko maata ja koko Pohjois-Karjalaa (13,4 %) korkeampi. Pohjois-Karjalassa 15–64-vuotiaiden osuus väestöstä on pienempi kuin koko maassa (62 %) keskimäärin. Kontiolahden väestöstä oli työikäisiä 60,8 prosenttia ja Pohjois-Karjalassa 59 prosenttia. Kontiolahtelaisten keski-ikä (40,4) oli vuonna 2021 lähes kuusi vuotta matalampi kuin maakunnan väestön keski-ikä. Pohjoiskarjalaisten keski-ikä oli reilut kaksi vuotta koko maan väestön keski-ikää korkeampi. Kontiolahden väestöllinen huoltosuhde oli matalampi (64,4) kuin koko Pohjois-Karjalan (70,4). Sataa kontiolahtelaista työikäistä kohden oli 34 lasta ja 30 65 vuotta täyttänyttä. Kontiolahden sairastavuus (100,4) oli samaa tasoa kuin koko maassa keskimäärin (100). (Taulukko 1.)

Pohjois-Karjalan 15 vuotta täyttäneestä väestöstä 74 prosenttia oli suorittanut perusasteen jälkeisen tutkinnon, mikä vastasi koko maan keskimääräistä osuutta. Kontiolahtelaisista perusasteen jälkeisen tutkinnon suorittaneiden osuus oli 80 prosenttia. Ammatillisten tutkintojen lisäksi ammatillisella koulutuksella, joka ei ole tutkintoon tähtäävää (esim. osa työvoimakoulutuksesta), on tärkeä rooli työvoiman osaamisen kehittämisessä. Pohjois-Karjalassa on järjestetty paljon myös ei-tutkintotavoitteista työvoimakoulutusta. (Taulukko 1.)

Kontiolahtelaisista 18–64-vuotiaista kuului vuonna 2020 pääasiallisen toiminnan mukaan työvoimaan (työlliset + työttömät) 85 prosenttia. Vastaava osuus oli Pohjois-Karjalassa 77 prosenttia ja koko maassa 80 prosenttia. Työttömyys on ollut Pohjois-Karjalassa pitkään maan korkeinta. Vuonna 2020 pohjoiskarjalaisista työvoimaan kuuluneista oli työttömänä 16,9 prosenttia ja kontiolahtelaisista 11,9 prosenttia. Myös koko maassa työttömien osuus oli suhteellisen korkea (13,5 %) koronapandemian vuoksi. Työllisyysaste (työllisten osuus 18–64-vuotiaista) oli Kontiolahdella 74,8, mikä oli 11 prosenttiyksikköä koko Pohjois-Karjalan lukua isompi. Kontiolahden koko väestöstä 51 prosenttia oli työvoiman ulkopuolella. Kontiolahden väestöstä 18 prosenttia oli eläkeläisiä ja 21 prosenttia lapsia. Taloudellinen huoltosuhde, joka kuvaa kuinka monta työvoiman ulkopuolella olevaa ja työtöntä on sataa työllistä kohti, oli Kontiolahdella 132,6 ja koko Pohjois-Karjalassa 175,4. (Taulukko 1.)

Taulukko 1. Kontiolahden väestön tunnusluvut vuonna 2021. Lähde: Tilastokeskus, Väestörakenne; Kuntien avainluvut; Tilasto- ja indikaattoripankki Sotkanet¹.

Tunnusluku	Kontio- lahti	Pohjois- Karjala	Suomi
Väestö	15 035	163 281	5 548 241
Muutos 2000–2021	3 518	-12 906	367 126
Muutos 2000–2021, %	30,5	-7,3	7,1
Naisten osuus, %	49,1	50,2	50,6
Alle 15-vuotiaiden osuus, %	20,9	13,4	15,4
15–64-vuotiaiden osuus, %	60,8	58,7	61,6
65 vuotta täyttäneiden osuus, %	18,2	27,9	23,1
Keski-ikä, molemmat sukupuolet	40,4	46,2	43,6
Väestöllinen huoltosuhde	64,4	70,4	62,4
Lapsihuoltosuhde	34,4	22,9	25,0
Vanhushuoltosuhde	30,0	47,5	37,5
Suomenkielisten osuus, %	97,7	95,5	86,5
Ruotsinkielisten osuus, %	0,1	0,1	5,2
Vieraskielisten osuus, %	2,2	4,4	8,3
Venäjänkielisten osuus, %	1,1	2,4	1,6
Ulkomaalaistaustaisten osuus, %	2,3	4,4	8,5
Ev.lut. kirkkoon kuuluvien osuus, %	72,0	69,3	66,6
Muihin uskontokuntiin kuuluvien osuus, %	5,8	6,6	2,8
Uskontokuntiin kuulumattomien osuus, %	22,2	24,1	30,6
Vähintään toisen asteen tutkinnon suorittaneiden osuus 15 vuotta täyttäneistä, % (2020)	79,6	74,5	74,2
Korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden osuus 15 vuotta täyttäneistä, % (2020)	33,1	27,0	32,6
18–64-vuotiaiden työvoimaosuus, % (2020)	85,0	76,8	80,4
18–64-vuotiaiden työllisyysaste, % (2020)	74,8	63,6	69,5
18–74-vuotiaiden työttömyysaste, % (2020)	11,9	16,9	13,5
Työvoiman ulkopuolella olevien osuus, % (2020)	51,2	56,3	52,4
Eläkeläisten osuus väestöstä, % (2020)	20,8	31,6	26,0
Taloudellinen huoltosuhde (2020)	132,6	175,4	142,2
Sairastavuusindeksi, ikävakioitu (2019)	100,4	120,6	100,0
Alueella syntyneitä, jotka ovat Suomen väestössä	12 708	210 300	5 073 464
Asuinalueellaan syntyneiden osuus kunnan väestöstä, %	31,3	73,1	42,6
Syntymäalueellaan asuvien osuus kaikista kunnassa syntyneistä, %	37,1	56,8	46,5
Väestötiheys, as./km ²	18,8	8,7	18,3
Taajama-aste, % (2020)	71,3	73,0	86,6
Sisemmällä kaupunkialueella asuvien osuus, % (2020)	0,0	19,5	37,4
Ulommalla kaupunkialueella asuvien osuus, % (2020)	34,8	18,9	23,9
Kaupungin kehysalueella asuvien osuus, % (2020)	35,5	11,3	10,8
Maaseudun paikalliskeskuksissa asuvien osuus, % (2020)	0,0	7,1	5,5
Kaupungin läheisellä maaseudulla asuvien osuus, % (2020)	27,0	10,1	7,1
Ydinmaaseudulla asuvien osuus, % (2020)	0,2	15,6	9,3
Harvaan asutulla maaseudulla asuvien osuus, % (2020)	1,8	16,5	4,8

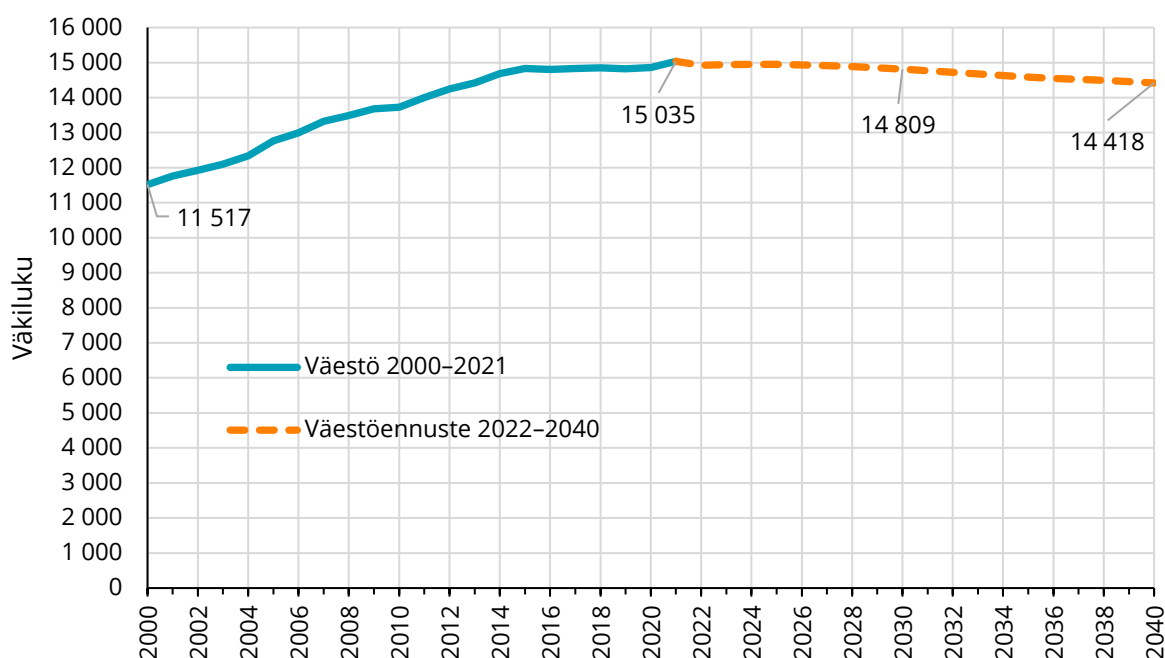
¹ Suomen virallinen tilasto (SVT): Väestörakenne [verkkojulkaisu]. ISSN=1797-5379. Helsinki: Tilastokeskus [Viitattu: 12.9.2022]. Saantitapa: <https://stat.fi/tilasto/vaerak>; Kuntien avainluvut: <https://www.stat.fi/tup/alue/kuntienavainluvut.html#?year=2021&active1=SSS>; Tilasto- ja indikaattoripankki Sotkanet. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. THL:n ikävakioitu sairastavuusindeksi, Viitattu 14.9.2022.

2 VÄESTÖNMUUTOKSET

Väestönmuutoksia kuvataan seuraavaksi väestö- ja ikärakenteen kehityksellä sekä muutto- liikkeen vaikutuksilla. Kontiolahti on pääosin kaupungin kehysaluetta sekä kaupungin läheistä maaseutua eli se on välittömässä fyysisessä ja toiminnallisessa yhteydessä keskuskaupunki Joensuuhun. Kontiolahden kaltaiset kehyskunnat hyötyvät keskuskaupunkien työpaikkatarjonnasta ja ne ovatkin houkuttelleet paljon työikäistä ja lapsiperheitä. Viime vuosina näidenkin alueiden väestömäärät ovat olleet kääntymässä laskuun. Kaupunkien kehysalueiden väestömäärä kasvoi koko maassa voimakkaasti vuosikymmeniä, tasaantuen 2010-luvun puolivälin jälkeen ja kaupungin läheisellä maaseudulla väestö kasvoi hitaasti 2010-luvun alkuun, mutta kääntyi sitten loivaan laskuun (SYKE 2020²). Myös väestön vanheneminen koskettaa kehyskuntia yhä suuremmissa määrin.

2.1 VÄESTÖMÄÄRÄ

Kontiolahden väkiluku kasvoi vuosina 2000–2021 yhteensä 3 518 henkilöllä. Vuonna 2000 asukkaita oli 11 500 ja vuoden 2021 lopussa hieman yli 15 000. Väestö kasvoi 20 vuodessa 31 prosentilla. Vuotuinen väestön muutos vaihteli 28 henkilön vähentymisestä 429 henkilön kasvuun. Tilastokeskuksen väestöennusteen mukaan Kontiolahden väkiluku kääntyy hitaaseen laskuun. Ennusteen mukaan vuonna 2030 kontiolahtelaisia on 14 809 ja 14 418 vuonna 2040. Näin väestön määrä pienentyisi seuraavan 20 vuoden aikana 600 henkilöllä (–4 %). Ennusteen mukaan väestön vuotuinen vähenemä olisi vuonna 2030 noin 40 henkilöä ja 38 henkilöä vuonna 2040. (Kuvio 1.)

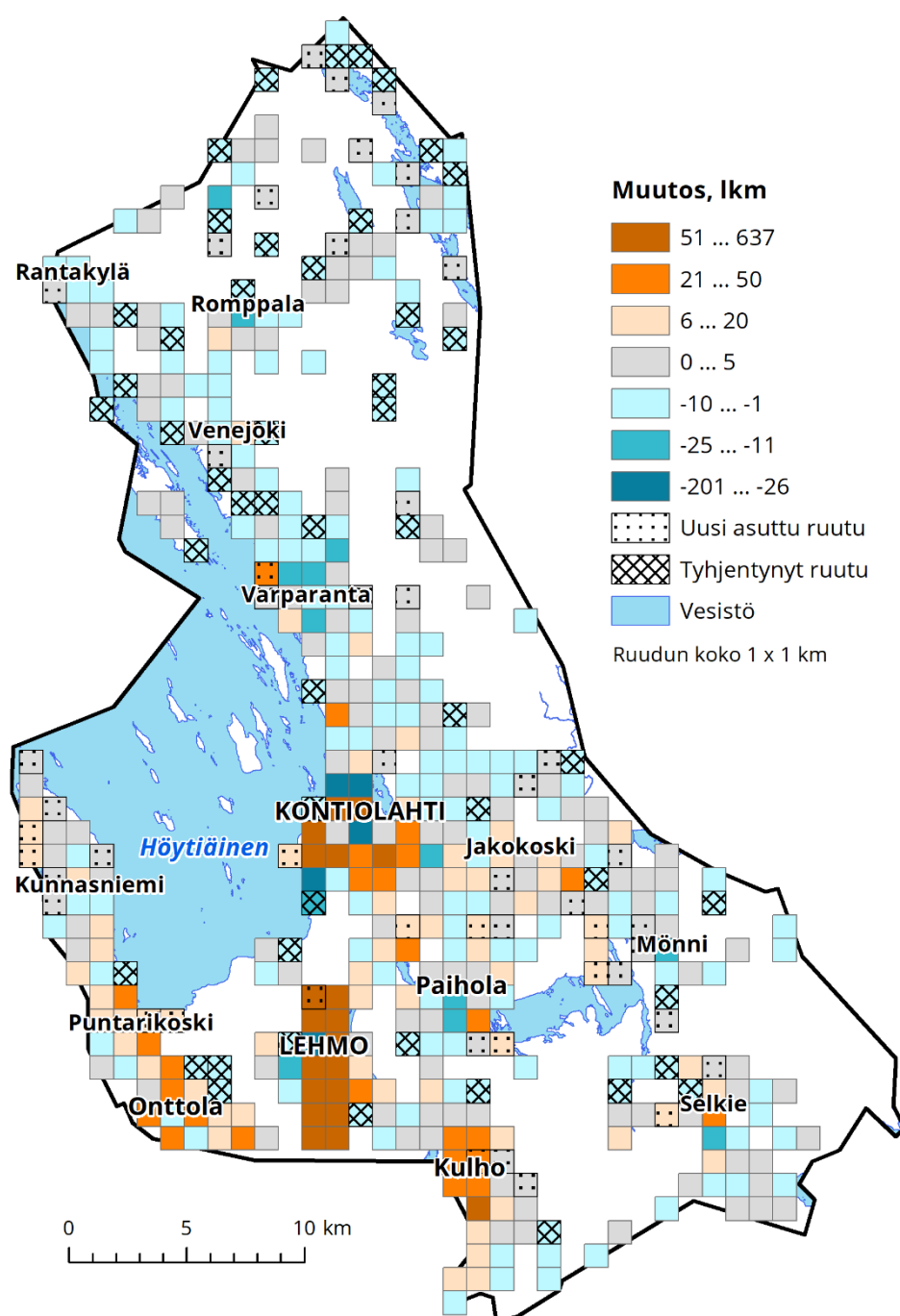


Kuvio 1. Kontiolahden väestömäärä 2000–2021 ja väestöennuste 2022–2040. Lähde: Tilastokeskus, Väestöennuste³.

² Suomen ympäristökeskus. Kaupunki-maaseutu-luokitus. Kartat ja tilastot. https://www.ymparisto.fi/fi-FI/Elinymparisto_ja_kaavoitus/Yhdyskuntarakenne/Tietoa_yhdyskuntarakenteesta/Kaupunkimaaseutu_luokitus/Kartat_ja_tilastot

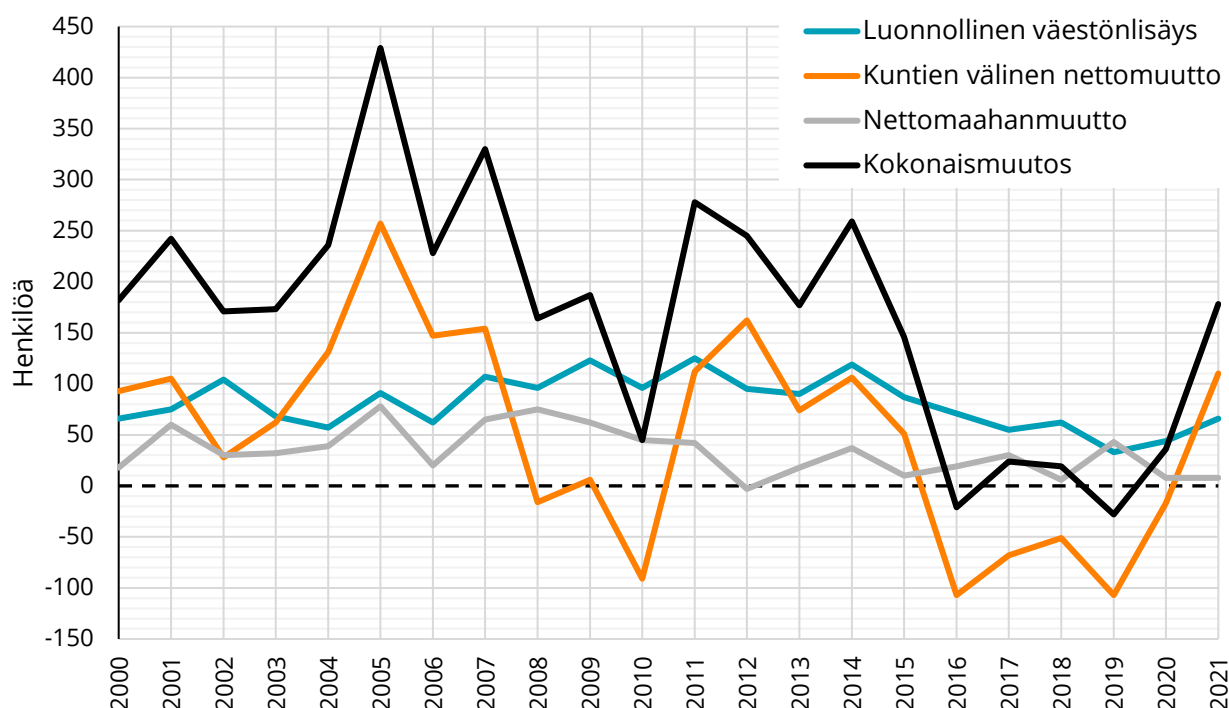
³ Suomen virallinen tilasto (SVT): Väestöennuste [verkkojulkaisu]. ISSN=1798-5137. Helsinki: Tilastokeskus [Viitattu: 12.9.2022]. Saantitapa: <https://stat.fi/tilasto/vaenn>

Kontiolahden alueellinen väestönmuutos on ollut kaksijakoista. Vuosina 2000–2021 taajamat lähiympäristöineen kasvoivat, kun taas kunnan reuna-alueet menettivät väestöään. Vuonna 2000 asutuista 1 x 1 km -väestöruuduista 38 prosenttia (177 kpl) kasvoi väestöltään vuoteen 2021 tultaessa. Lisäksi 50 ruutua sai tarkastelujaksolla ensimmäiset asukkaansa. Kasvaneissa ruuduissa väkiluku kasvoi kaikkiaan lähes 4 800 henkilöllä (+79 %). Eniten väkiluku kasvoi Lehmossa, lähes 2 200 henkilöllä (+63 %). Kirkonkylä kasvoi vajaalla 400 henkilöllä (+12 %), Onttolan-Puntarikosken alue 400 henkilöllä (+48 %) ja Kulhon seutu reilulla 300 henkilöllä (+45 %). Asutuista ruuduista (190 kpl) 45 prosenttia sen sijaan menetti väestöään yhteensä 1 250 henkilöä (-25 %). Eniten väestöään menettäneet ruudut sijaitsivat kirkonkylällä, mutta suhteellisesti eniten väestö väheni kunnan itä- keski- ja pohjoisosissa. 50 ruutua tyhjjeni kokonaan vakituisesta asutuksesta. (Kartta 3.)



Kartta 3. Kontiolahden väestömäärän muutos 1 km * 1 km -ruuduittain vuosina 2000–2021. Lähde: Suomen ympäristökeskus, YKR.

Väestön lisääntyminen Kontiolahdella on seurausta sekä voitollisesta kuntien välisestä muuttosta että syntyvyyttä pienemmästä kuolleisuudesta eli luonnollisesta väestönlisäyksestä. Vuosina 2000–2021 syntyneitä oli vuosittain enimmillään 125 enemmän kuin kuolleita. Kuntien välinen muuttoliike oli positiivista tarkasteluajanjaksolla useimpina vuosina. Nettomaahanmuutto oli vuosina 2000–2021 positiivista yhtä vuotta lukuun ottamatta. Siirtolaisuuden muuttovoitto oli vuosittain 6–75 henkilöä. (Kuvio 2.)



Kuvio 2. Kontiolahden väestönmuutokset vuosina 2000–2021. Lähde: Tilastokeskus, Syntyneet⁴.

2.2 IKÄRAKENNE

Vuosina 2000–2021 Kontiolahden väkiluku kasvoi 31 prosentilla. Samanaikaisesti kuntalaisten keski-ikä nousi 36,3:sta 40,4 vuoteen. Kontiolahdella kaikkien ikäryhmien koko on kasvanut. Alle 15-vuotiaiden määrä kasvoi 450 henkilöllä eli 17 prosentilla. 15–64-vuotiaiden määrä kasvoi 1 560 henkilöllä eli 21 prosentilla. Myös 65 vuotta täyttäneiden määrä kasvoi, noin 1 500 henkilöllä eli 121 prosentilla. (Kuvio 3.)

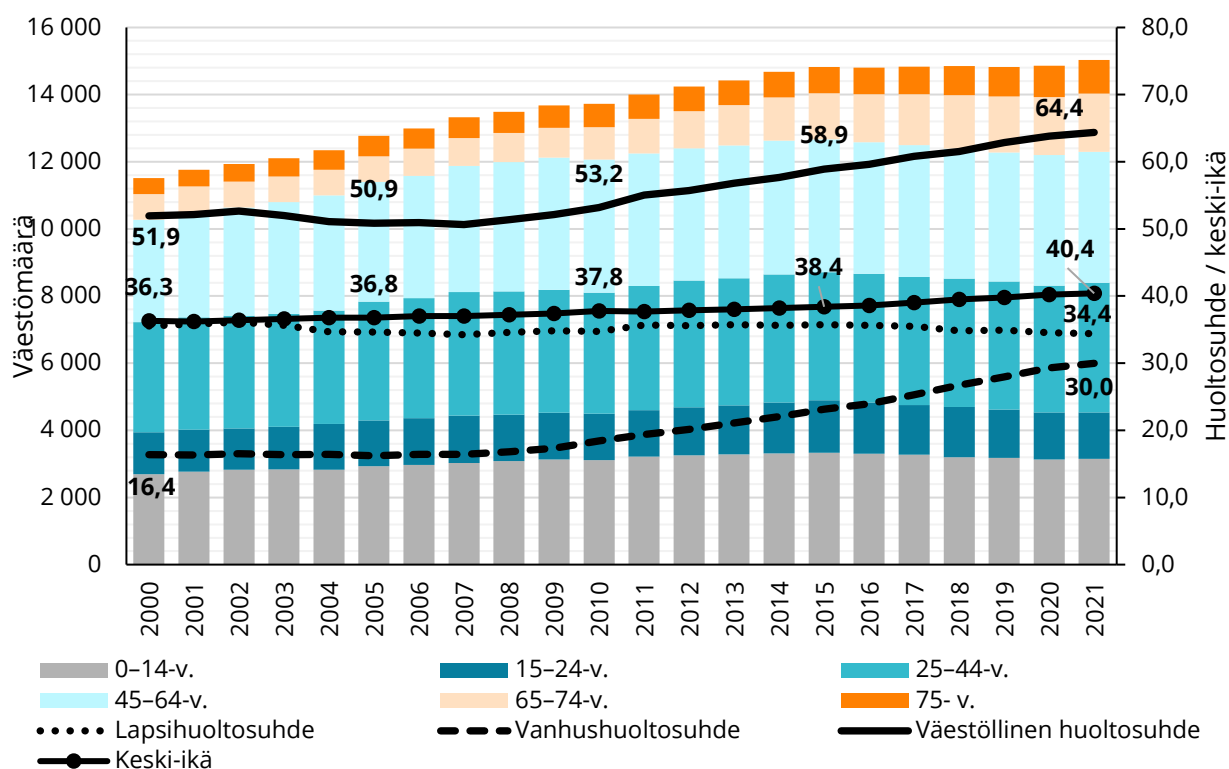
Kontiolahden ikärakenne muuttui hieman vuodesta 2000 vuoteen 2021. Lapsista alle 5-vuotiaiden ikäluokat olivat lähes samansuuruisia vuosina 2000 ja 2021. 5–10-vuotiaita oli yli 20 prosenttia enemmän vuonna 2021 kuin vuonna 2000. Vuonna 2000 60 vuotta täyttäneiden ja 20–25-vuotiaiden ikäryhmät olivat pienimmät ikäryhmät. Vuonna 2021 sen sijaan 60 vuotta täyttäneiden määrä oli selvästi kasvanut. 65 vuotta täyttäneiden osuus Kontiolahden väestöstä kasvoi ajanjaksolla 11 prosentista 18 prosenttiin. (Kuvio 3, Kuvio 4.)

Kontiolahden väestöllinen huoltosuhde heikkeni 51,9:stä 64,4:ään vuosina 2000–2021. Vanhushuoltosuhde⁵ lähes kaksinkertaistui, ja vuonna 2021 kunnassa oli sataa työikäistä

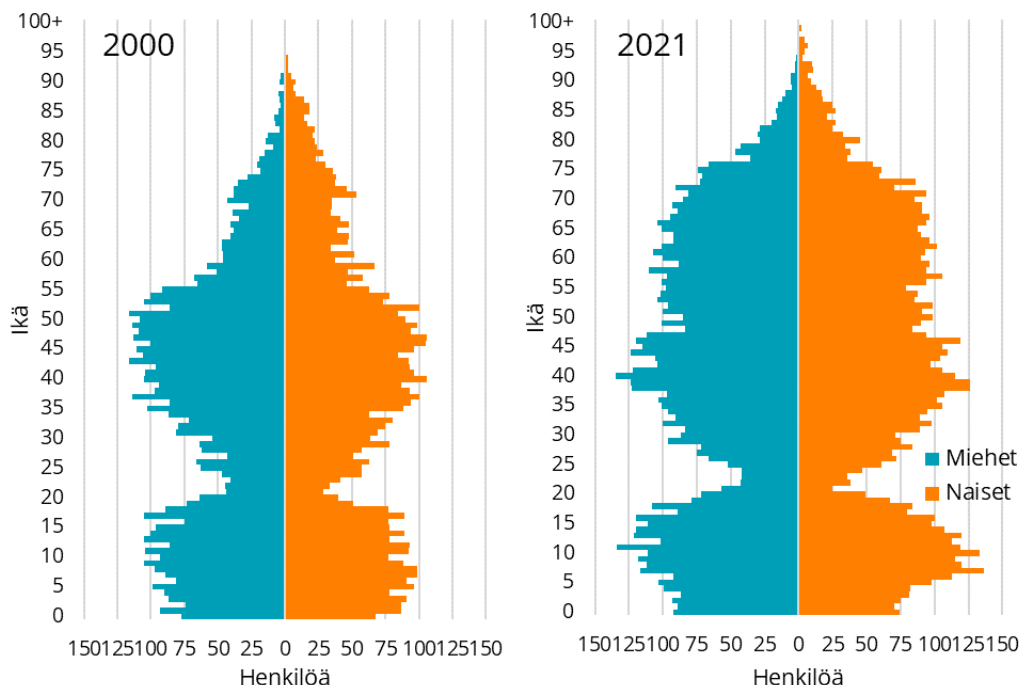
⁴ Suomen virallinen tilasto (SVT): Syntyneet [verkkajulkaisu]. ISSN=1798-2391. Helsinki: Tilastokeskus [Viitattu: 12.9.2022]. Saantitapa: <https://www.stat.fi/tilasto/synt>

⁵ Vanhushuoltosuhde kuvaa vähintään 65-vuotiaiden lukumäärän suhdetta työikäiseen eli 15–64-vuotiaaseen väestöön. Lapsihuoltosuhde kuvaa alle 15-vuotiaiden lukumäärän suhdetta työikäisen (15–64-vuotiaan) väestön määrään.

kohden 30 vähintään 65-vuotiaasta henkilöä. Vuonna 2021 lapsihuoltosuhde oli 34,4, ja lapsia oli vähemmän suhteessa työikäisen väestön määrään kuin vuonna 2000. (Kuvio 3.)



Kuvio 3. Kontiolahden väestö ikäryhmittäin, väestön keski-ikä sekä väestöllinen huoltosuhde, lapsihuoltosuhde ja vanhushuoltosuhde vuosina 2000–2021. Lähde: Tilastokeskus, Väestörakenne⁶.



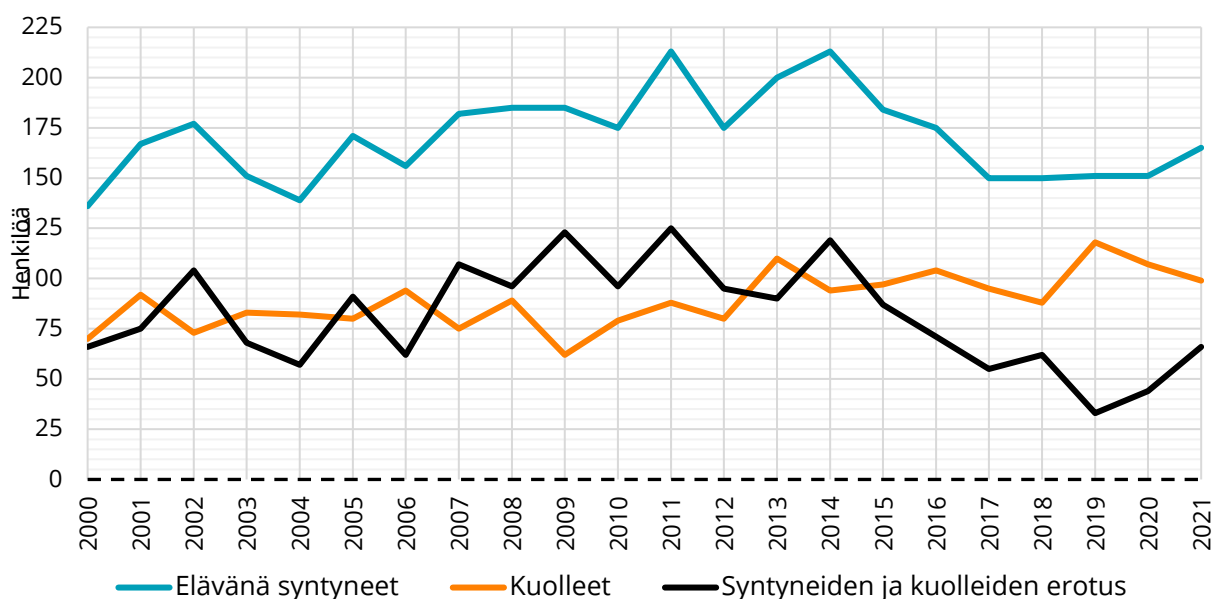
Kuvio 4. Kontiolahden väestöpyramidit vuosina 2000 ja 2021. Lähde: Tilastokeskus, Väestörakenne⁷.

⁶ Suomen virallinen tilasto (SVT): Väestörakenne [verkkojulkaisu]. ISSN=1797-5379. Helsinki: Tilastokeskus [Viitattu: 12.9.2022]. Saantitapa: <https://stat.fi/tilasto/vaerak>

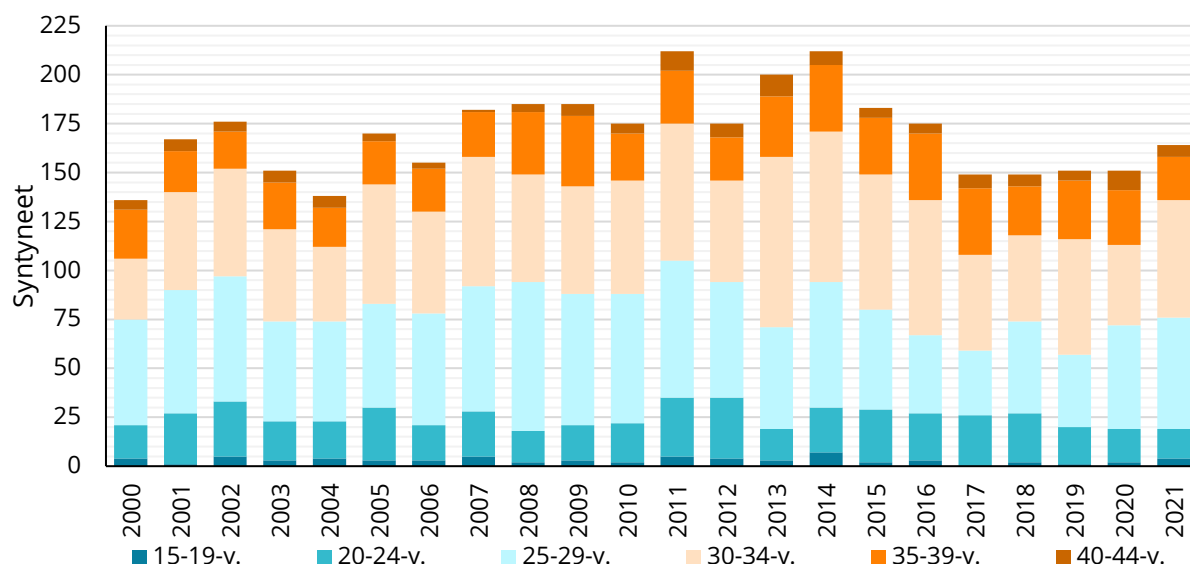
⁷ Suomen virallinen tilasto (SVT): Väestörakenne [verkkojulkaisu]. ISSN=1797-5379. Helsinki: Tilastokeskus [Viitattu: 12.9.2022]. Saantitapa: <https://stat.fi/tilasto/vaerak>

2.3 SYNTYVYYS JA KUOLLEISUUS

Kontiolahdella syntyvyys on kuolleisuutta suurempaa. Kontiolahdella syntyi vuosina 2000–2021 yhteensä 3 751 lasta ja kuoli 1 959 henkilöä. Kunnan väkiluku kasvoi 21 vuodessa syntyneiden enemmyyden myötä noin 1 790 asukkaalla. Syntyneiden lasten määrä oli suurin vuonna 2011, jonka jälkeen se on vähentynyt jonkin verran. 2000-luvun alkuvuosina Kontiolahdella syntyi vuosittain 136–185 lasta. Vuonna 2021 syntyi 165 lasta. Tarkasteluajanjaksoalla 20–44-vuotiaiden naisten määrä kasvoi 1 790 naisesta 2 097 naiseen (17 %) ja heidän osuutensa kunnan väestöstä oli 14 prosenttia vuonna 2021. (Kuvio 5, Kuvio 6, Kuvio 7.)



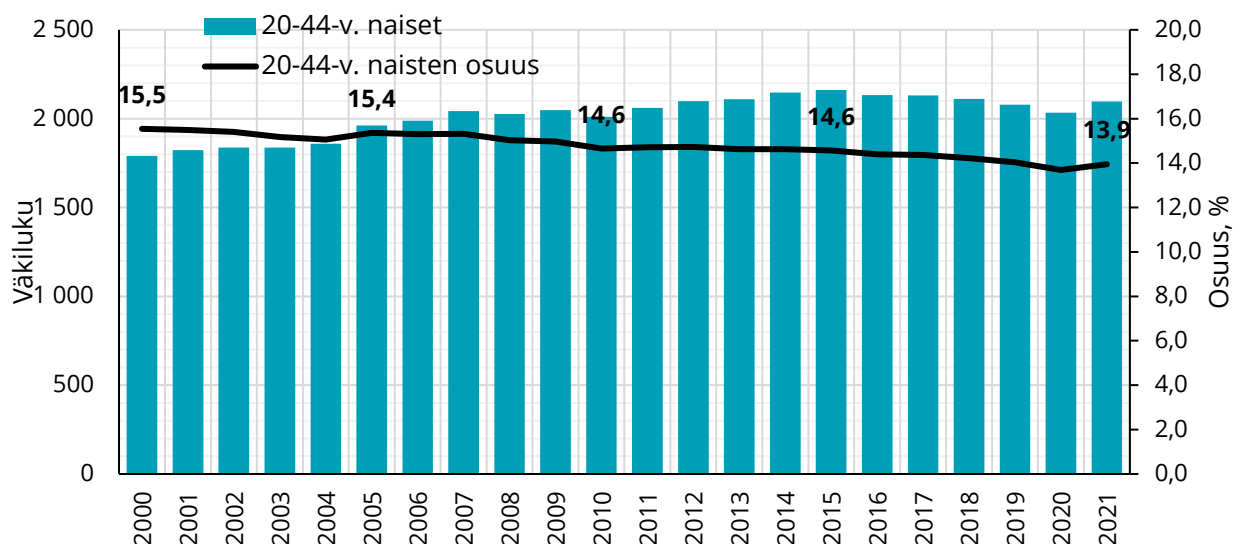
Kuvio 5. Kontiolahden luonnollinen väestömuutos vuosina 2000–2021. Lähde: Tilastokeskus, Kuolleet⁸.



Kuvio 6. Syntyneiden määrä äidin iän mukaan Kontiolahdella vuosina 2000–2021. Lähde: Tilastokeskus, Syntyneet⁹.

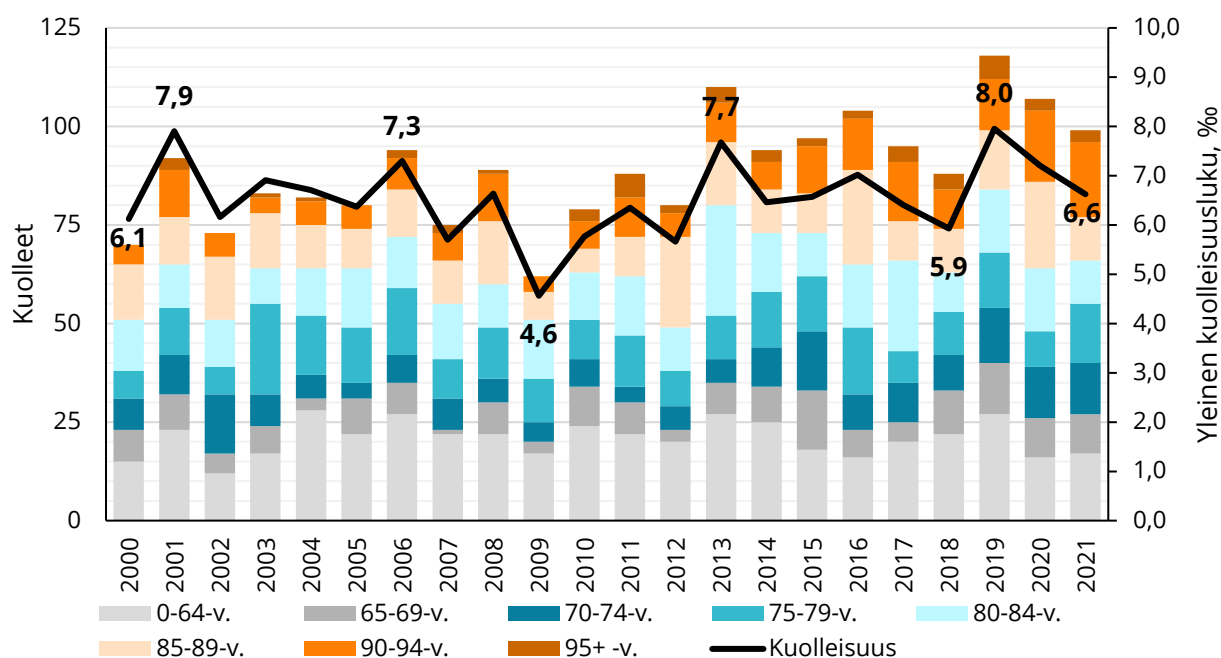
⁸ Suomen virallinen tilasto (SVT): Syntyneet [verkkajulkaisu]. ISSN=1798-2391. Helsinki: Tilastokeskus [Viitattu 12.9.2022]. Saantitapa: <https://stat.fi/tilasto/synt>

⁹ Suomen virallinen tilasto (SVT): Syntyneet [verkkajulkaisu]. ISSN=1798-2391. Helsinki: Tilastokeskus [Viitattu 12.9.2022]. Saantitapa: <https://stat.fi/tilasto/synt>



Kuvio 7. 20-44-vuotiaiden naisten määrä ja osuus Kontiolahden väestöstä vuosina 2000–2021. Lähde: Tilastokeskus, Väestörakenne¹⁰.

Vuosina 2000–2021 kuolleiden määrä vaihteli vuosittain 70–118 henkilön välillä. Kontiolahden yleinen kuolleisuusluku¹¹ vaihteli tarkasteluajanjaksolla viiden promillen ja kahdeksan promillen välillä. Ikäryhmittäin tarkasteltaessa on havaittavissa, että väestö vanhenee ja että väestön elinikä nousee. 2000-luvun alussa kuolleita oli määrällisesti eniten alle 64-vuotiaiden ryhmässä, ja vuonna 2021 määrällisesti eniten kuoli 90–94-vuotiaita. (Kuvio 8.)



Kuvio 8. Kuolleiden määrä ikäryhmittäin sekä yleinen kuolleisuusluku Kontiolahdella vuosina 2000–2020. Lähde: Tilastokeskus, Kuolleet; Väestörakenne¹².

¹⁰ Suomen virallinen tilasto (SVT): Väestörakenne [verkkajulkaisu]. ISSN=1797-5379. Helsinki: Tilastokeskus [Viitattu 12.9.2022]. Saantitapa: <https://stat.fi/tilasto/vaerak>

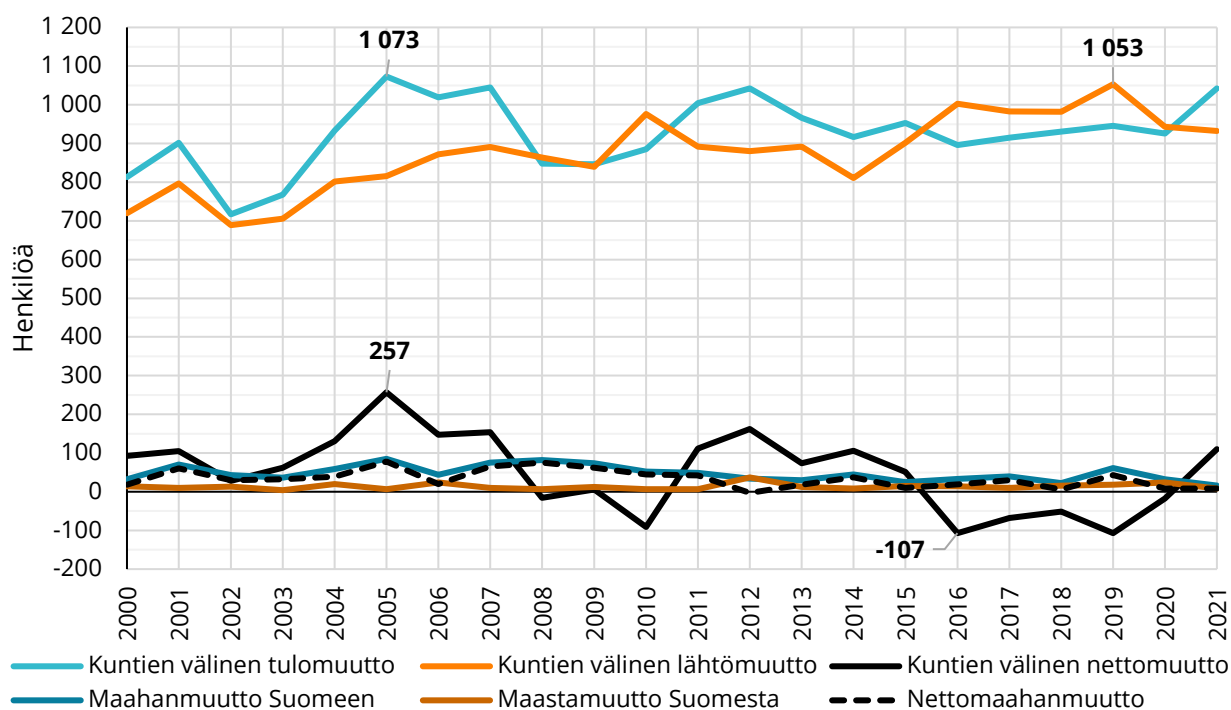
¹¹ Yleinen kuolleisuusluku on väkilukuun suhteutettu tunnusluku, joka ilmoittaa kuolleiden määrän keskväkiluvun 1000 henkeä kohden.

¹² Suomen virallinen tilasto (SVT): Kuolleet [verkkajulkaisu]. ISSN=1798-2529. Helsinki: Tilastokeskus [Viitattu 12.9.2022]. Saantitapa: <https://stat.fi/tilasto/kuol>; Suomen virallinen tilasto (SVT): Väestörakenne [verkkajulkaisu]. ISSN=1797-5379. Helsinki: Tilastokeskus [Viitattu: 12.9.2022]. Saantitapa: <https://stat.fi/tilasto/vaerak>

2.4 MUUTTOLIIKE

Kontiolahti on muuttovoittokunta eli tulomuuttajia on enemmän kuin lähtömuuttajia. Vuosina 2000–2021 Kontiolahdelle muutti muualta Suomesta vajaat 20 400 henkilöä, ja muualle Suomeen muutti noin 19 250 henkilöä. Kuntien välisestä muutosta kertyi muuttovoittoa 21 vuodessa yhteensä 1 141 henkilöä, ja vuotuinen kuntien välisen muuton nettomuutto vaihteli 100 henkilön muuttotappion ja 260 henkilön muuttovoiton välillä. (Kuvio 9.)

Kontiolahdelta muualle Suomeen muuttaneista suurin osa oli nuoria. Vuosina 2000–2021 kuntien välisen muuton muuttotappio 15–24-vuotiaiden ryhmässä oli 2 208 henkilöä. Tämä ikäryhmä muuttaa kaikkein eniten, sillä sen osuus oli suurin lähtömuuttajissa (36 %) ja toiseksi suurin tulomuuttajissa (24 %). Nettomuutto oli negatiivista myös 45–54-vuotiaissa (–6) ja 65 vuotta täyttäneissä (–134) vuosina 2000–2021. Muissa ikäryhmissä nettomuutto oli positiivista. Eniten muuttovoittoa oli 25–34-vuotiaiden ryhmässä (2 172) ja toiseksi eniten lapsissa 973 henkilöllä. Muuttovoitto 35–44-vuotiaissa oli 315 henkilöä ja 55–64-vuotiaissa 29 henkilöä. (Kuvio 10.)

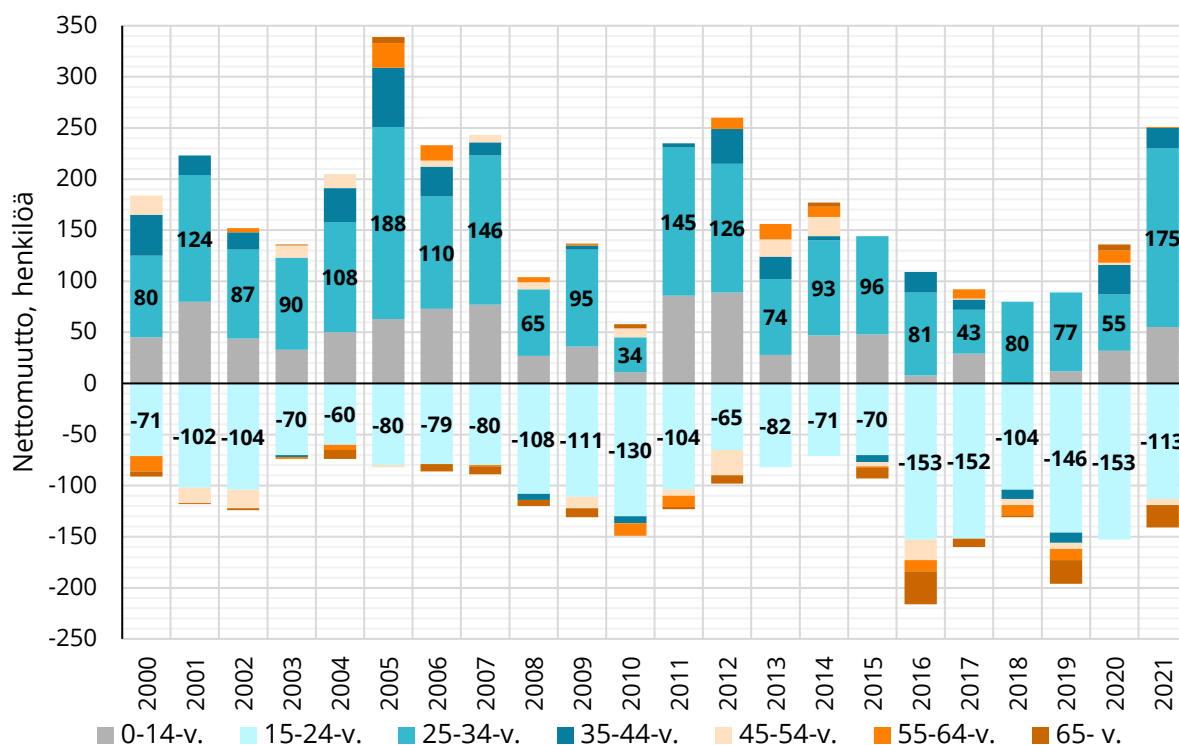


Kuvio 9. Kuntien välinen nettomuutto ja nettomaahanmuutto vuosina 2000–2021 Kontiolahdella. Lähde: Tilastokeskus, Muuttoliike¹³.

Muuttajien pääasiallista toimintaa tarkastellaan tässä vuositasona (pääasiallinen toiminta vuoden lopussa). Vuosina 2010–2020 tulo- sekä lähtömuuttajista lähes puolet oli työllisiä. Tällä ajanjaksolla kuntaan muutti 5 272 työllistä ja kunnasta poismuuttaneista oli vuoden lopussa työllisinä 4 649. Työttömiä muutti Kontiolahdelle 1 125 (11 % tulomuuttajista). Työttömiä lähtömuuttajia oli 1 178 (11 %) eli muuttotappio oli noin 50 henkilöä. Eläkeläisiä tulomuuttajia oli 626 (6 %) ja lähtömuuttajia 700 (7 %) eli kunnasta muutti pois noin 70 eläkeläistä enemmän kuin sinne muutti. Lähtömuuttajista toiseksi suurin ryhmä työllisten jälkeen

¹³ Suomen virallinen tilasto (SVT): Muuttoliike [verkkopublication]. ISSN=1797-6766. Helsinki: Tilastokeskus [Viitattu: 26.9.2022]. Saantitapa: <https://stat.fi/tilasto/muuti>

oli opiskelijat ja koululaiset, joita muutti pois 1 868 henkilöä (18 % lähtömuuttajista). Saman ryhmän tulomuuttajia oli 1 017 henkilöä eli nettomuutto oli –850 henkilöä. Lapsia Kontiolahdelle muutti 1 848 ja pois muutti 1 435 lasta nettomuuton ollen näin voitollinen noin 410 lapsella. Kontiolahdelle muutti tarkasteluajanjaksolla noin 280 miestä enemmän kuin naista, mutta miehiä myös muutti Kontiolahdella pois noin sata enemmän kuin naisia. Miesten osuus tulomuuttajista oli 51,4 prosenttia ja lähtömuuttajista 50,5 prosenttia. (Tilastokeskus, Muuttaneiden taustatiedot¹⁴.)



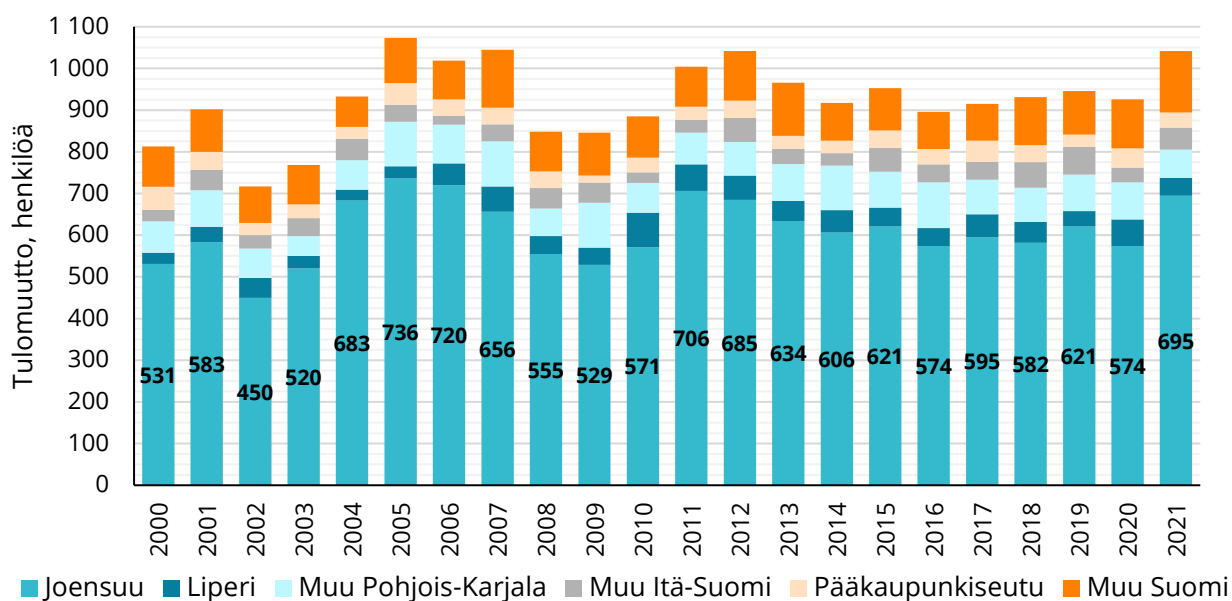
Kuvio 10. Kuntien välinen nettomuutto ikäryhmittäin vuosina 2000–2021 Kontiolahdella. Lähde: Tilastokeskus, Muuttoliike¹⁵.

Kontiolahdelle vuosina 2000–2021 muuttaneista noin 20 400 henkilöstä 80 prosenttia oli Pohjois-Karjalan alueelta. Muuttajista 66 prosenttia tuli Joensuusta, viisi prosenttia Liperistä ja yhdeksän prosenttia muualta maakunnasta. Noin viisi prosenttia tulijoista oli muualta Itä-Suomesta (Etelä- ja Pohjois-Savo). Neljä prosenttia pääkaupunkiseudulta ja 11 prosenttia muualta Suomesta. (Kuvio 11.)

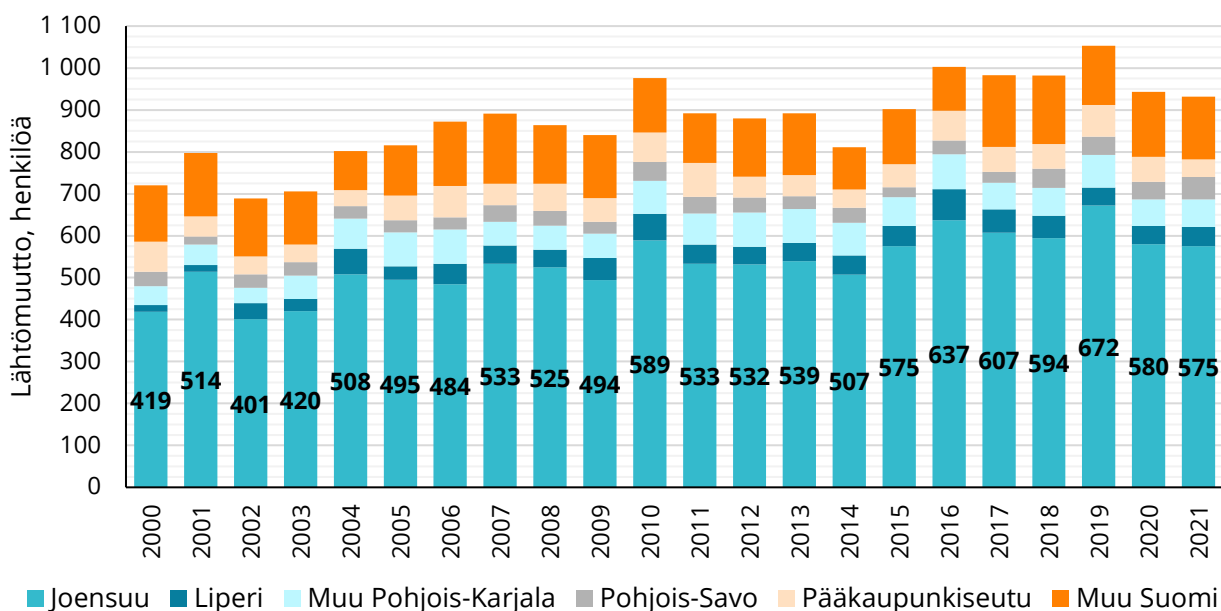
Lähtömuutto Kontiolahdella vuosina 2000–2021 suuntautui samoille alueille kuin mistä sinne muutettiin. Kontiolahdella muutti pois noin 19 250 henkilöä, joista 74 prosenttia muutti Pohjois-Karjalan alueelle. Joensuuhun suuntasi 61 prosenttia, Liperiin viisi prosenttia ja muualle maakuntaan kahdeksan prosenttia lähtömuuttajista. Lähtijöistä Pohjois-Savoon muutti neljä prosenttia, joista puolet suuntasi Kuopioon. Pääkaupunkiseudulle muutti seitsemän prosenttia lähtijöistä muun maan osuuden ollessa 16 prosenttia. (Kuvio 12.)

¹⁴ https://www.stat.fi/tup/vaesto_muuttaneet/index.html

¹⁵ Suomen virallinen tilasto (SVT): Muuttoliike [verkkójulkaisu]. ISSN=1797-6766. Helsinki: Tilastokeskus [[Viitattu: 26.9.2022]. Saantitapa: <https://stat.fi/tilasto/muutl>



Kuvio 11. Tulomuutto Kontiolahdelle lähtöalueen mukaan vuosina 2000–2021. Lähde: Tilastokeskus, Muuttoliike¹⁶.



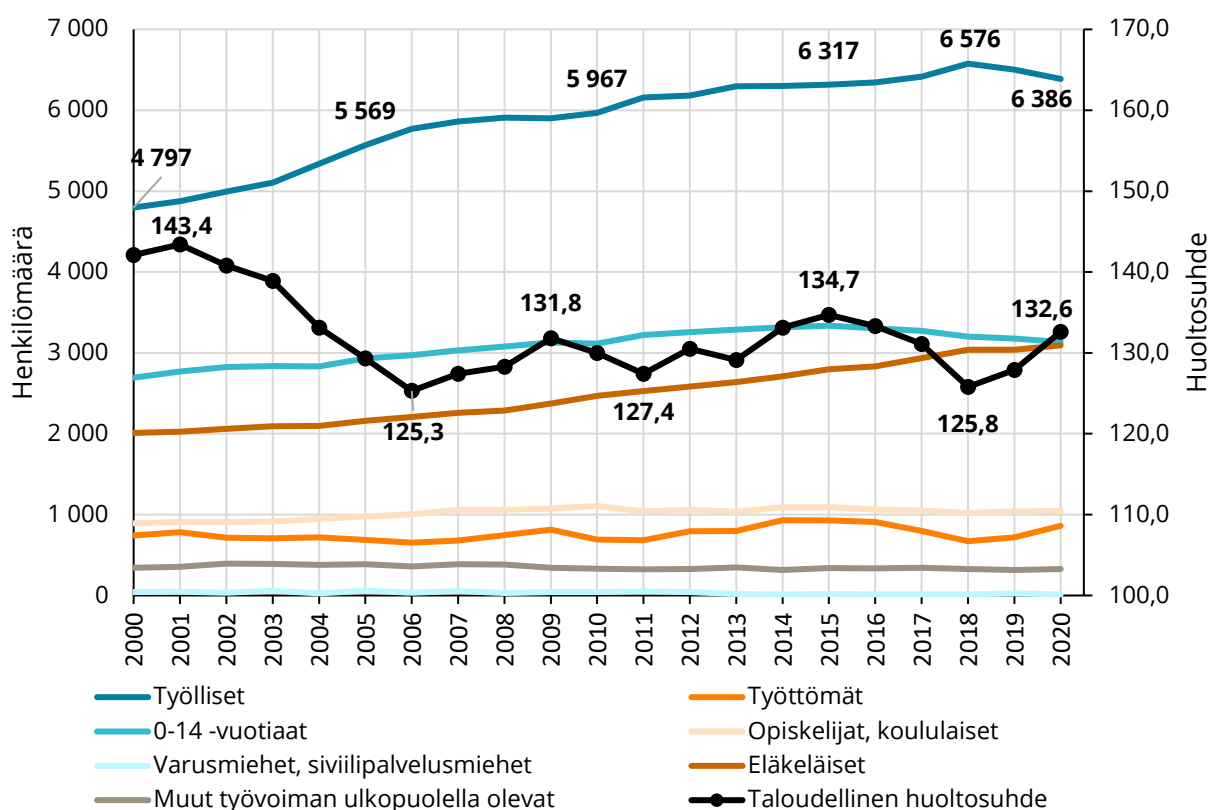
Kuvio 12. Lähtömuutto Kontiolahdelta tuloalueen mukaan vuosina 2000–2021. Lähde: Tilastokeskus, Muuttoliike¹⁷.

¹⁶ Suomen virallinen tilasto (SVT): Muuttoliike [verkkajulkaisu]. ISSN=1797-6766. Helsinki: Tilastokeskus [[Viitattu: 26.9.2022]]. Saantitapa: <https://stat.fi/tilasto/muutliike>

¹⁷ Suomen virallinen tilasto (SVT): Muuttoliike [verkkajulkaisu]. ISSN=1797-6766. Helsinki: Tilastokeskus [[Viitattu: 26.9.2022]]. Saantitapa: <https://stat.fi/tilasto/muutliike>

2.5 PÄÄASIAALLINEN TOIMINTA JA KOULUTUS

Väestö jaetaan pääasiallisen toiminnan perusteella työvoimaan ja työvoiman ulkopuolella oleviin. Työvoimaan kuuluvat työlliset ja työttömät. Kontiolahdella työllisten määrä kasvoi noin 1 590 henkilöillä (33 %) vuosina 2000–2021. Taloudellinen huoltosuhde, joka kuvaa kuinka monta työvoiman ulkopuolella olevaa ja työtöntä on sataa työllistä kohti, vaihteli tarkasteluajanjaksolla 125–143 välillä. Kunnassa oli sataa työllistä kohden vuonna 2006 vähimmillään 125 työvoiman ulkopuolella olevaa, mutta vuonna 2020 heitä oli 133. Eläkeläisten määrä kasvoi tarkasteluajanjaksolla yli tuhannella henkilöllä (54 %). Myös lasten ja koulu-
laisten sekä opiskelijoiden määrät kasvoivat 20 vuodessa. Lasten määrä kasvoi noin 440:llä (16 %) ja opiskelijoiden noin 150:llä (17 %). Työllisten määrän kasvu on parantanut Kontiolahden taloudellista huoltosuhdetta. (Kuvio 13.)



Kuvio 13. Kontiolahden väestö pääasiallisen toiminnan mukaan sekä taloudellinen huoltosuhde vuosina 2000–2020. Lähde: Tilastokeskus, Työssäkäynti¹⁸.

Vuonna 2020 Kontiolahden työikäisestä väestöstä (15–64-vuotiaat) suurin ikäryhmä oli 35–44-vuotiaat, joita oli 25 prosenttia. Pienin ikäryhmä oli 20–24-vuotiaat, joiden osuus työikäisistä oli viisi prosenttia. Työikäisten koulutusta tarkastellaan korkeimman suoritettun tutkinnon mukaisesti. Kaikista työikäisistä 37 prosenttia oli suorittanut korkeakoulututkinnon. Korkeakoulutettujen osuus oli suurin (50 prosenttia) 45–54-vuotiaissa. Myös 35–44-vuotiaissa melkein puolet oli korkeakoulutettuja (47 %) ja 25–34- ja 55–64-vuotiaissa yli kolmannes oli korkeakoulutettuja. Toisen asteen koulutuksen suorittaneita oli kaikista työikäisistä 47 prosenttia ja 20 vuotta täyttäneistä 50 prosenttia. Alle 20-vuotiaista lähes kaikki ovat koululaisia tai opiskelijoita ja siten ilman perusasteen jälkeistä tutkintoa. 20 vuotta täyttäneistä työikäisistä kahdeksan prosenttia ei ollut suorittanut perusasteen jälkeistä tutkintoa.

¹⁸ Suomen virallinen tilasto (SVT): Työssäkäynti [verkkajulkaisu]. ISSN=1798-5528. Helsinki: Tilastokeskus [Vii-tattu: 30.9.2022]. Saantitapa: <https://stat.fi/tilasto/tyokay>

Pelkästään perusasteen suorittaneiden osuus oli suurin 20–24-vuotiaissa, 13 prosenttia, kun muissa ikäryhmissä osuus oli 7–8 prosenttia. (Taulukko 2.)

Taulukko 2. Kontiolahden 15–64-vuotias väestö korkeimman suoritettun koulutusasteen ja ikäryhmän mukaan vuonna 2020. Lähde: Tilastokeskus, Väestön koulutus rakenne¹⁹.

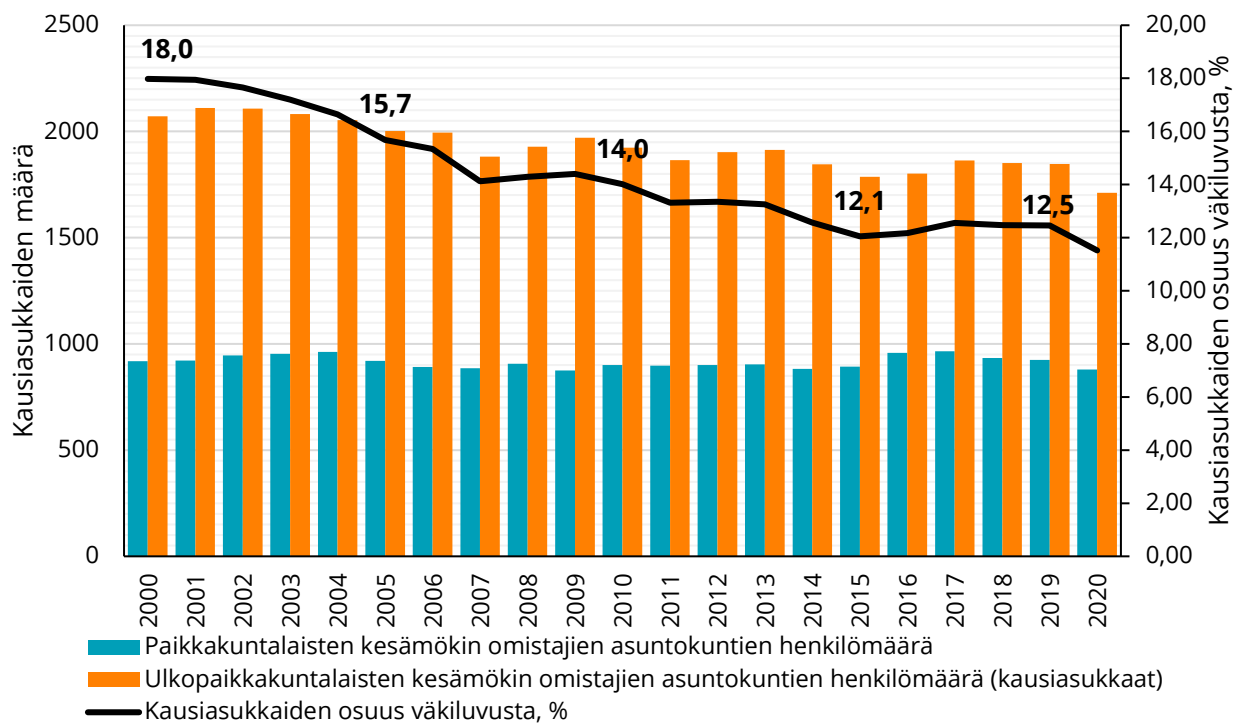
Koulutusaste	N	Ikäryhmä, %						
		15–19	20–24	25–34	35–44	45–54	55–64	15–64
Toinen aste	4290	13,1	82,6	56,8	46,9	43,6	53,1	47,3
Alin korkea-aste	731	0,0	0,0	0,0	1,6	15,8	19,9	8,1
Alempi korkea-aste	1562	0,0	4,2	26,2	28,6	17,1	8,7	17,2
Ylempi korkeakouluaste	932	0,0	0,2	8,9	15,3	14,6	8,7	10,3
Tutkijakoulutusaste	94	0,0	0,0	0,2	1,1	2,1	1,3	1,0
Ei perusasteen jälkeistä tutkintoa	1460	86,9	13,0	8,0	6,5	6,9	8,3	16,1
Yhteensä N/%	9069	100	100	100	100	100	100	100

2.6 KAUSIASUKKAAT

Kontiolahden kausiasukkaiden (ulkopaikkakuntalaisten vapaa-ajan asunnon omistajien asuntokuntien henkilömäärä) määrä vähentyi 224 henkilöllä (–11 %) vuosina 2000–2019. Kausiasukkaiden määrän vähentymistä selittää ulkopaikkakuntalaisten omistamien kesämökkien määrä vähentyminen 30:llä sekä mökkien omistajien asuntokuntien koon pieneminen. Samanaikaisesti paikkakuntalaisten omistamien kesämökkien määrä lisääntyi 32:lla ja paikkakuntalaisten mökkiläisten määrä pysyi ennallaan. Kausiasukkaiden määrän suhde kunnan vakituiseen väestöön pienentyi 18 prosentista 12 prosenttiin vuosina 2000–2019. Tämä johtui paitsi kausiasukkaiden määrän vähenemisestä myös kunnan vakituisen väestön kasvusta. Vuonna 2020 Kontiolahdella tilastoitujen kesämökkien ja kausiasukkaiden määrä vähentyi, rakennusluokituksen tilastoinnin muutosten takia²⁰. (Kuvio 14).

¹⁹ Suomen virallinen tilasto (SVT): Väestön koulutus rakenne [verkkojulkaisu]. ISSN=1799-4586. Helsinki: Tilastokeskus [Viitattu: 10.10.2022]. Saantitapa: <https://www.stat.fi/tilasto/vkour>

²⁰ Tilastokeskuksen rakennusten tilastoissa otettiin vuonna 2021 käyttöön Rakennusluokitus 2018. Uudessa luokituksessa kesämökkien laskentatapa uudistui, mikä selittää pudotuksen vuoden 2020 mökkimäärässä.



Kuvio 14. Kausiasukkaiden määrä ja suhde vakituiseen asutukseen Kontiolahdella vuosina 2000–2020. Lähde: Tilastokeskus, Maaseutuindikaattorit²¹.

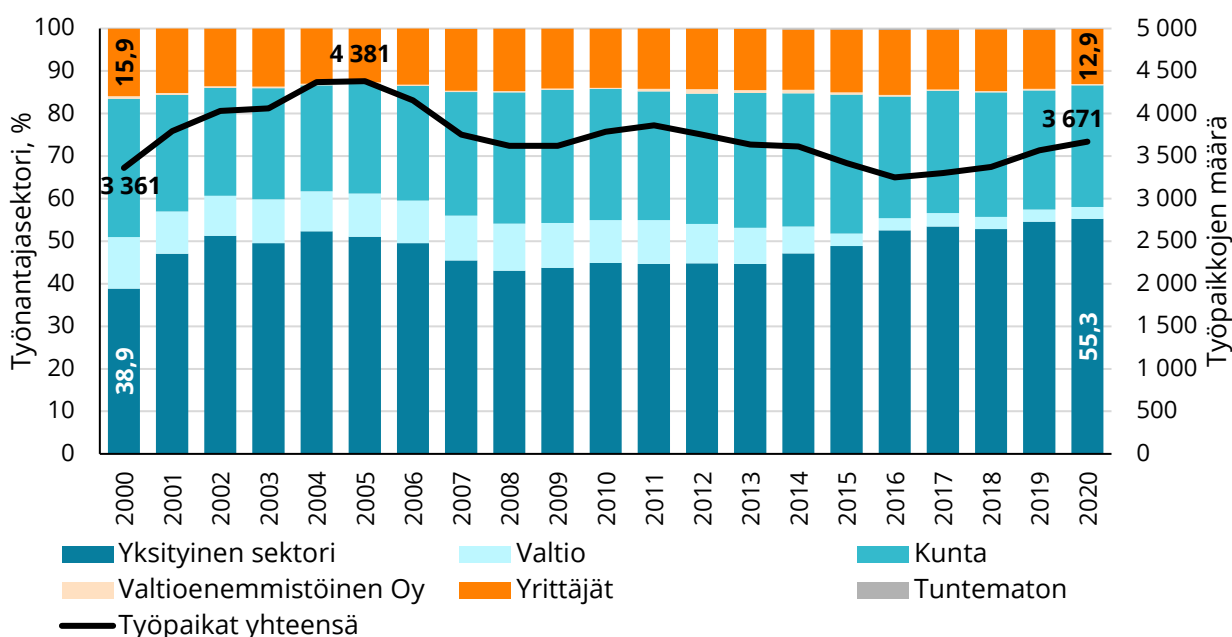
²¹ <https://www.stat.fi/tup/msind/index.html>

3 TYÖLLISTYMISSMAHDOLLISUUDET

3.1 TYÖPAIKAT

Työpaikkojen (alueella työssäkäyvien) määrä lisääntyi Kontiolahdella vuosina 2000–2020. Vuonna 2000 Kontiolahdella oli 3 361 työpaikkaa ja vuonna 2020 niitä oli 3 671. Työpaikkojen määrä lisääntyi 20 vuodessa 310:llä (9 %). Kasvu keskittyi yksityisen sektorin työpaikkoihin, joiden määrä kasvoi 723 (55 %) työpaikalla. Muiden työnantajasektorien työpaikat vähentyivät. Eniten työpaikkoja vähentyi valtiosektorilta (–306). Kuntasektorin työpaikoista hävisi muutamia kymmeniä työpaikkoja (–40) ja yrittäjien määrä vähentyi 60:llä. Valtioenemmistöisistä osakeyhtiöistä hävisi 10 työpaikkaa. (Kuvio 15, Tilastokeskus, Työssäkäyntitilasto.)

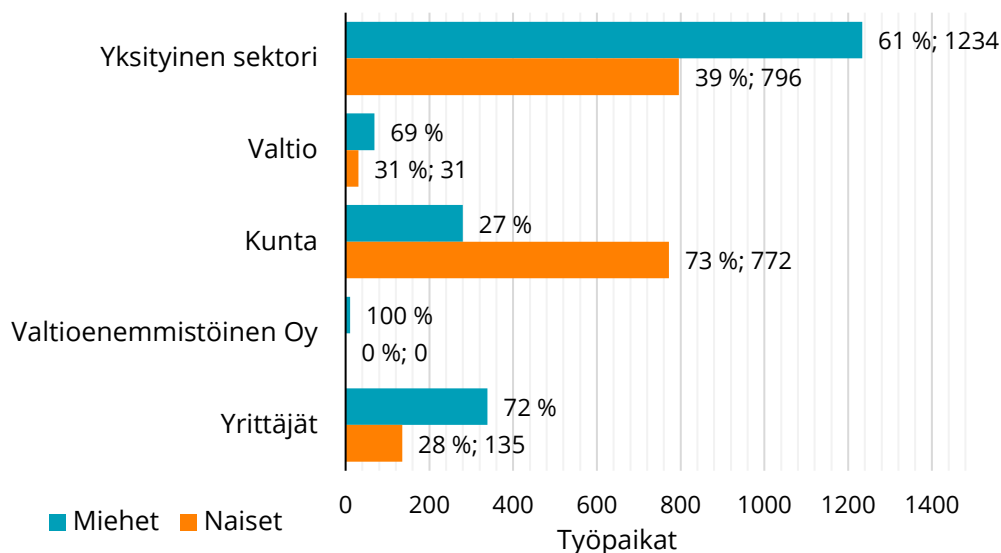
Kontiolahdella työnantajasektoreiden osuudet muuttuivat vuosina 2000–2020. Yksityisen sektorin osuus työpaikoista kasvoi 39 prosentista 55 prosenttiin. Puolestaan alueella työssäkäyvien muiden työnantajasektoreiden osuudet pienentyivät. Kuntasektorin osuus työpaikoista pienentyi 33 prosentista 29 prosenttiin ja valtion osuus 12 prosentista vajaaseen kolmeen prosenttiin. Yrittäjien osuus alueella työssäkäyvistä vähentyi 16 prosentista 13 prosenttiin. (Kuvio 15.)



Kuvio 15. Kontiolahden alueella työssäkäyvien (työpaikkojen) määrä työnantajasektorin mukaan vuosina 2000–2020. Lähde: Tilastokeskus, Työssäkäynti²².

Kontiolahden alueella työssäkäyvistä oli naisia 47 prosenttia. Naisten työpaikat keskittyivät yksityiselle sektorille ja kuntasektorille. Miehet työllistyivät eniten yksityiselle sektorille ja yrittäjiksi. Alueella työssäkäyvien työnantajasektorit eriytyivät sukupuolen mukaan siten, että kuntasektori oli naisvaltainen (naisia 73 %) ja yksityinen sektori oli miesvaltainen (miehiä 61 %). Myös yrittäjistä suurin osa (72 %) oli miehiä. (Kuvio 16.)

²² Suomen virallinen tilasto (SVT): Työssäkäynti [verkkajulkaisu]. ISSN=1798-5528. Helsinki: Tilastokeskus [Vii-tattu: 30.9.2022]. Saantitapa: <https://stat.fi/tilasto/tyokay>



Kuvio 16. Kontiolahden alueella työssäkäyvät (työpaikat) työnantajasektorin ja sukupuolen mukaan vuonna 2020. Lähde: Tilastokeskus, Työssäkäynti²³.

Valtaosa Kontiolahden työpaikoista vuonna 2020 oli palvelualoilla (57 %) ja jalostuksessa (37 %). Alkutuotannon osuus kunnan työpaikoista oli neljä prosenttia. Työpaikoista kahden prosentin toimiala oli tuntematon. Kontiolahden suurin työpaikkakeskittymä on Lehmo. Vuonna 2020 Lehmon alueella sijaitsi 47 prosenttia kunnan työpaikoista, kun huomioidaan, että Lehmon taajamaan kuuluva Palokankaan teollisuusalueen työpaikat sisältyvät Hirviranta-Pilkon lukuuihin. Lehmon työpaikat ovat valtaosin jalostuksessa ja Lehmon alueella (sis. Hirviranta-Pilkko) sijaitsi 85 prosenttia kunnan kaikista jalostuksen työpaikoista. Toinen merkittävä työpaikkakeskittymä on kirkonkylä, jossa sijaitsi 21 prosenttia kaikista työpaikoista. Lähes kaikki kirkonkylän työpaikat olivat palvelualoilla. Kontioniemessä ja Onttolassa sijaitsi kummassakin viisi, Uurossa kolme ja Jakokoskella, Paiholassa, Kulhossa sekä Varparannalla kussakin kaksi prosenttia työpaikoista. Näiden alueiden työpaikat olivat enimmäkseen palvelualoilla lukuun ottamatta alkutuotantovaltaista Jakokoskea (32 % kaikista alkutuotannon työpaikoista). 320 työpaikalle ei pystytty antamaan koordinaatteja, joten niitä ei ole sijoitettu millekään kunnan osa-alueelle. (Taulukko 3, Kartta 4.)

Vuosina 2010–2020 työpaikkojen määrä vähentyi koko Kontiolahden alueella 115 työpaikalla (–3 %). Työpaikkojen määrän kehitys vaihteli kunnan eri osissa. Lehmoon (sis. Hirviranta-Pilkko) syntyi 560 uutta työpaikkaa (+49 %) ja Jakokoskelle 50 työpaikkaa (+221 %). Sen sijaan kirkonkylältä hävisi 200 (–21 %), Kontioniemestä 140 (–42 %) ja Paiholasta 250 työpaikkaa (–77 %). Merkittäviä muutoksia työpaikkojen määriin aiheuttivat Medisize Oy:n toimintojen laajentaminen useaan otteeseen Lehmassa, Kontiorannassa sijainneen Pohjois-Karjalan prikaatin lakkauttaminen vuonna 2013 sekä Paiholan psykiatrisen sairaalan sulkeminen vuonna 2016. Muilla alueilla työpaikkojen määrien muutokset olivat enimmäkseen vähäisiä, mutta työpaikkojen pienen kokonaismäärän vuoksi suhteelliset muutokset olivat merkittäviä. Romppalasta hävisivät tarkastelujaksolla viimeisetkin työpaikat. (Kartta 4.)

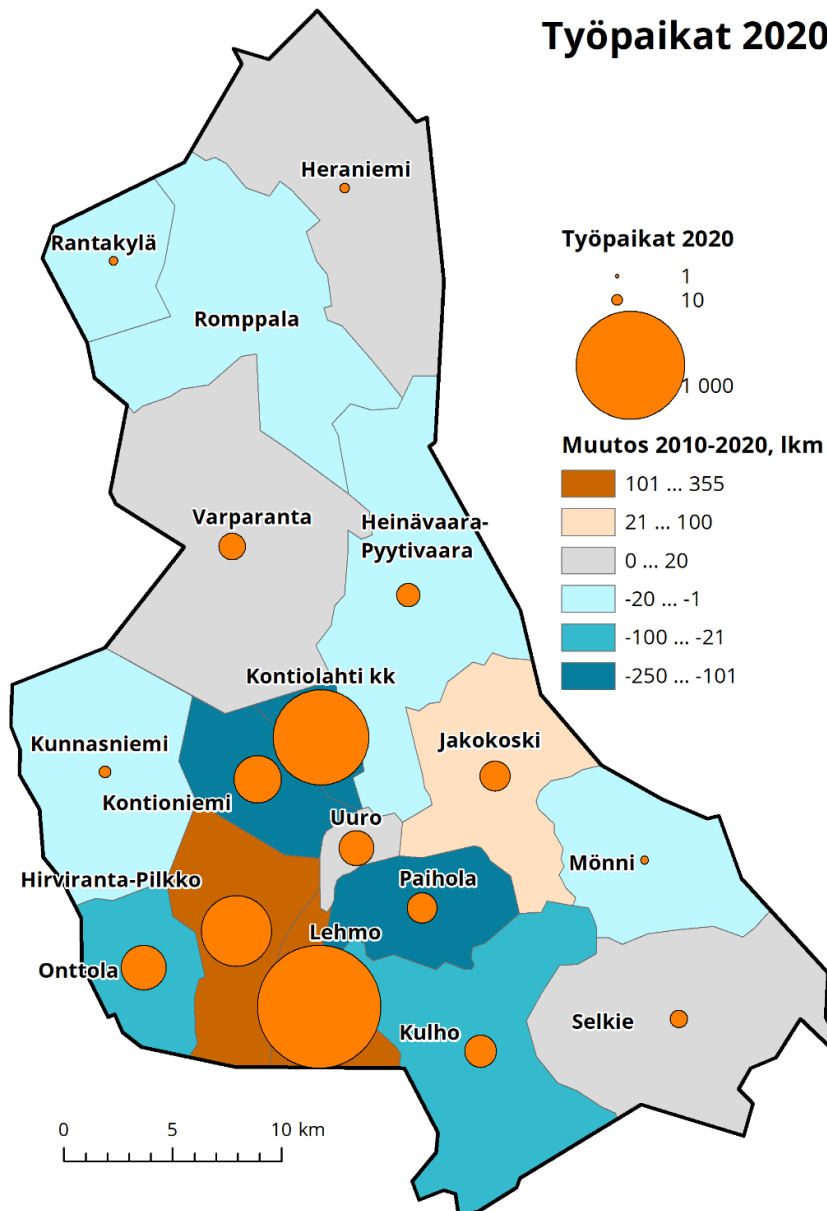
²³ Suomen virallinen tilasto (SVT): Työssäkäynti [verkkajulkaisu]. ISSN=1798-5528. Helsinki: Tilastokeskus [Vii-tattu: 30.9.2022]. Saantitapa: <https://stat.fi/tilasto/tyokay>

Taulukko 3. Kontiolahden työpaikat pääelinkeinon ja kunnan osa-alueen mukaan vuonna 2020. Lähde: Tilastokeskus, Elinkeinorakenne ja työssäkäynti²⁴.

Kunnan osa-alue	Työpaikat		Osuus alueen työpaikoista, %			
	N	%	Alkutuo- tanto	Jalostus	Palvelut	Tunte- maton
Yhteensä	3 671	100,0	3,7	37,3	57,3	1,7
Kontiolahti kk.	769	20,9	0,7	4,3	95,1	0,0
Heinävaara-Pyytivaara	48	1,3	12,5	41,7	45,8	0,0
Kontioniemi	194	5,3	0,0	8,8	91,2	0,0
Uuro	101	2,8	5,0	46,5	48,5	0,0
Lehmo	1 284	35,0	0,7	65,4	33,9	0,0
Hirviranta-Pilkko	427	11,6	2,6	76,1	21,3	0,0
Jakokoski	77	2,1	55,8	20,8	23,4	0,0
Paihola	76	2,1	11,8	6,6	81,6	0,0
Kulho	88	2,4	14,8	14,8	70,5	0,0
Mönni	5	0,1	20,0	20,0	60,0	0,0
Selkie	25	0,7	0,0	16,0	84,0	0,0
Varparanta	61	1,7	3,3	21,3	75,4	0,0
Romppala	0	0,0				
Rantakylä	7	0,2	85,7	14,3	0,0	0,0
Heraniemi	8	0,2	25,0	37,5	37,5	0,0
Onttola	170	4,6	2,9	11,2	85,9	0,0
Kunnasniemi	11	0,3	18,2	18,2	63,6	0,0
Tuntematon	320	8,7	5,3	3,8	71,6	19,4

²⁴ https://www.stat.fi/tup/vaesto_tyossakaynti/index.html

Työpaikat 2020



Kartta 4. Kontiolahden työpaikat kunnan osa-alueittain vuonna 2020 sekä työpaikkojen määrän muutos vuosina 2010–2020. Lähde: Tilastokeskus, Elinkeinorakenne ja työssäkäynti²⁵.

Taulukossa 4 on esitetty Kontiolahden työpaikkojen toimialajakauma vuoden 2019 lopussa. Siinä on nostettu esiin Pohjois-Karjalan maakuntaohjelmassa (2022–2025) mainitut maakunnan elinkeinorakenteen avaintoimialat metsäbiotalous, kaivannaisala, teknologiateollisuus, maatalous- ja elintarvikeala, matkailu ja luovat alat. Näiden painopistealojen yhteenlaskettu osuus Kontiolahden työpaikoista vuonna 2019 oli noin 34 prosenttia. Lisäksi taulukossa on muita merkittävästi työllistäviä toimialoja. Terveys- ja sosiaalipalvelut on eniten työllistävä toimiala Kontiolahdella.

Vuonna 2019 palvelualan työpaikoista 63 prosenttia oli naistyöpaikkoja, ja naistyöpaikoista 74 prosenttia oli palveluissa. Terveys- ja sosiaalipalveluissa naistyöntekijöiden osuus oli 88 prosenttia. Miesten työpaikat jakautuivat tasaisemmin eri toimialoille. Julkisen sektorin työpaikat ovat kuntien ja hyvinvointialueiden lakisääteisten tehtävien takia samantyyppisiä

²⁵ https://www.stat.fi/tup/vaesto_tyossakaynti/index.html

kaikissa kunnissa, mutta yksityisen sektorin työpaikat, joissa enemmistö miehistä toimii, ovat eriytyneet toimialaltaan kunta ja -aluetasolla. Työmarkkinoiden sukupuolisegregaatio jäykistää työmarkkinoita ja myös vaikeuttaa osaavan työvoiman saatavuutta. (Taulukko 4.)

Taulukko 4. Kontiolahden työpaikat toimialoittain ja sukupuolen mukaan vuonna 2019. Taulukossa on korostettu Pohjois-Karjalan älykkään erikoistumisen alat sekä muut paikallisesti merkittävät toimialat. Lähde: Tilastokeskus, Maaseutuindikaattorit²⁶.

Toimiala	Työ- paikko- jen lkm.	Toimialan osuus työpai- koista, %	Toimialan osuus miesten työpai- koista, %	Toimialan osuus naisten työpai- koista, %	Naistyö- paikkojen osuus, %
Kaikki toimialat yhteensä	3570	100,0	100,0	100,0	47,3
Metsätalous- ja teollisuus	62	1,7	3,2	0,1	3,2
02 Metsätalous ja puunkorjuu	59	1,7	3,0	0,1	3,4
16 Sahatavaran sekä puu- ja korkkituotteiden valmistus	3	0,1	0,2		0,0
Teknologia- ja materiaaliteollisuus	894	25,0	32,1	17,2	32,6
22 Kumi- ja muovituotteiden valmistus	518	14,5	17,2	11,5	37,5
24 Metallien jalostus	68	1,9	3,0	0,7	16,2
25 Metallituotteiden valmistus (pl. koneet ja laitteet)	98	2,7	4,3	1,1	18,4
26 Tietokoneiden sekä elektronisten ja optisten tuotteiden valmistus	25	0,7	1,1	0,3	20,0
27 Sähkölaitteiden valmistus	122	3,4	3,6	3,2	44,3
30 Muiden kulkuneuvojen valmistus	33	0,9	1,6	0,1	6,1
Kaivannaistoiminta ja -jalostus	13	0,4	0,6	0,1	7,7
Matkailu	90	2,5	1,1	4,1	76,7
Ruoka	110	3,1	3,3	2,8	42,7
01 Kasvinviljely ja kotieläintalous, riistatalous ja niihin liittyvät palvelut	85	2,4	3,0	1,7	34,1
Muu jalostus	420	11,8	20,9	1,6	6,4
E Vesihuolto, viemäri- ja jätevesihuolto, jätehuolto	9	0,3	0,4	0,1	11,1
F Rakentaminen	411	11,5	20,5	1,5	6,3
Palvelut	1 981	55,5	38,8	74,1	63,2
G Tukku- ja vähittäiskauppa; moottoriajoneuvojen korjaus	131	3,7	3,3	4,1	52,7
H Kuljetus ja varastointi	136	3,8	6,9	0,4	4,4
J Informaatio ja viestintä	21	0,6	1,0	0,2	14,3
K Rahoitus- ja vakuutustoiminta	9	0,3	0,2	0,4	66,7
L Kiinteistöalan toiminta	10	0,3	0,4	0,1	20,0
M Ammatillinen, tieteellinen ja tekninen toiminta	72	2,0	2,2	1,8	41,7
N Hallinto- ja tukipalvelutoiminta	204	5,7	4,6	6,9	57,4

²⁶ <https://www.stat.fi/tup/msind/index.html>

O Julkinen hallinto ja maanpuolustus; pakollinen sosiaalivakuutus	190	5,3	5,7	4,9	43,2
P Koulutus	289	8,1	4,3	12,3	72,0
Q Terveys- ja sosiaalipalvelut	685	19,2	4,4	35,6	87,9
R Taiteet, viihde ja virkistys	50	1,4	1,8	1,0	34,0
S Muu palvelutoiminta	96	2,7	1,3	4,2	74,0
T Kotitalouksien toiminta työnantajina	24	0,7	0,4	1,0	70,8
X Toimiala tuntematon	64	1,8	2,2	1,3	34,4

Yritysten henkilöstömääriä ja liikevaihtoa tarkastellaan Kontiolahden kaikkien päätoimialojen (kirjaintaso) ja tärkeimpien 2-numerotasoisten toimialojen osalta. Vuonna 2020 Kontiolahdella toimi yhteensä 768 yritystä, joilla oli yhteensä 778 toimipaikkaa. Toimipaikoista 26 prosenttia (202) oli alkutuotannossa. Näistä toimipaikoista kolmasosa toimi kasvinviljelyn ja kotieläintalouden ja kaksi kolmasosa metsätalouden ja puunkorjuun piirissä. Seuraavaksi eniten Kontiolahdella oli rakentamisen sekä tukku- ja vähittäiskaupan toimipaikkoja. Henkilöstömäärällä mitattuna Kontiolahdella toimivat yritysten toimipaikat olivat pienehköjä, sillä niissä oli vuonna 2020 henkilöstöä keskimäärin 2,8 henkilöä toimipaikkaa kohden. Kontiolahdella yritysten toimipaikoissa työskenteli yhteensä 2 209 henkilöä. Eniten henkilöstöä oli teollisuudessa, eritoten kumi- ja muovituotteiden valmistuksessa. Teollisuuden toimialalla työskenteli yhteensä 44 prosenttia toimipaikkojen henkilöstöstä. Näiden lisäksi merkittäviä työllistäjiä olivat myös rakentamisen, terveys- ja sosiaalipalvelujen, maa- ja metsä- talouden, kuljetuksen ja varastoinnin sekä tukku- ja vähittäiskaupan yritykset. (Taulukko 5.)

Kontiolahdella vuonna 2020 toimineiden yritysten toimipaikkojen yhteenlaskettu liikevaihto oli 349,6 miljoonaa euroa. Liikevaihdosta 50 prosenttia syntyi teollisuudessa ja toimipaikkojen keskimääräinen liikevaihto oli noin 449 000 euroa. Henkilöstömäärään suhteutettuna liikevaihto oli suurinta vähittäiskaupassa (327 000 €) sekä tukkukaupassa (300 000 €) ja kiinteistöalan toiminnassa (293 000 €). Seuraavaksi suurinta liikevaihto oli veden otossa, puhdistuksessa ja jakelussa sekä muiden ei-metallisten mineraalituotteiden valmistuksessa. Kontiolahden kaikkien yritysten toimipaikkojen keskimääräinen liikevaihto oli 158 000 euroa työntekijää kohden. (Taulukko 5.)

Taulukko 5. Yritysten toimipaikat Kontiolahdella toimialoittain vuonna 2020. Lähde: Tilastokeskus, Kunnittainen toimipaikkatilasto²⁷.

Toimiala	Toimi- paik- koja	Henki- löstön lkm.	Liike- vaihto 1 000 €	Henki- löstö/ toimip. 1 000 €	Liike- vaihto/ toimip. 1 000 €	Liike- vaihto/ hlö 1 000 €
Toimialat yhteensä *)	778	2 209	349 637	2,8	449,4	158,4
A Maatalous, metsätalous ja kalatalous	202	145	10 130	0,7	50,1	69,9
01 Kasvinviljely ja kotieläintalous, riista- talous ja niihin liittyvät palvelut	62	65	0	1,0	0,0	0,0
02 Metsätalous ja puunkorjuu	134	75	9 638	0,6	71,9	128,5
B Kaivostoiminta ja louhinta	1	.	.	.	.	.
C Teollisuus	55	962	174 581	17,5	3174,2	181,5
22 Kumi- ja muovituotteiden valmistus	3	562	107 790	187,3	35930,0	191,8
23 Muiden ei-metallisten mineraalituot- teiden valmistus	5	11	2 253	2,2	450,6	204,8
25 Metallituotteiden valmistus (pl. ko- neet ja laitteet)	13	93	16 004	7,2	1231,1	172,1
D Sähkö-, kaasu- ja lämpöhuolto, jääh- dytysliiketoiminta	1	.	.	.	.	.
E Vesihuolto, viemäri- ja jätevesihuolto, jätehuolto	6	.	.	.	.	.
36 Veden otto, puhdistus ja jakelu	4	1	255	0,3	63,8	255,0
F Rakentaminen	107	387	67 439	3,6	630,3	174,3
G Tukku- ja vähittäiskauppa; moottori- ajoneuvojen korjaus	71	119	36 042	1,7	507,6	302,9
45 Moottoriajoneuvojen tukku- ja vähit- täiskauppa sekä korjaus	18	15	2 560	0,8	142,2	170,7
46 Tukkukauppa	20	19	5 693	1,0	284,7	299,6
47 Vähittäiskauppa	33	85	27 789	2,6	842,1	326,9
H Kuljetus ja varastointi	48	124	15 615	2,6	325,3	125,9
I Majoitus- ja ravitsemistoiminta	25	38	3 369	1,5	134,8	88,7
J Informaatio ja viestintä	11	12	1 986	1,1	180,5	165,5
K Rahoitus- ja vakuutustoiminta	13	5	0	0,4	0,0	0,0
L Kiinteistöalan toiminta	36	23	6 747	0,6	187,4	293,3
M Ammatillinen, tieteellinen ja tekninen toiminta	55	76	6 482	1,4	117,9	85,3
N Hallinto- ja tukipalvelutoiminta	35	50	5 542	1,4	158,3	110,8
P Koulutus	14	17	1 195	1,2	85,4	70,3
Q Terveys- ja sosiaalipalvelut	47	208	14 499	4,4	308,5	69,7
R Taiteet, viihde ja virkistys	12	21	1 732	1,8	144,3	82,5
S Muu palvelutoiminta	39	22	2 400	0,6	61,5	109,1

*) Liikevaihtoon yhteensä sisältää myös toimipaikat, joista tiedot salattu

Kunnassa olevien työpaikkojen jakautumista eri yrityskokoluokkiin kuvataan keskittymisti-
lastolla. Työpaikkojen jakautuminen eri yrityskokoluokkiin kuvaa yritysten roolia työllistäjinä
sekä esimerkiksi sitä, kuinka riippuvainen kunnan työllisyystilanne on muutamasta suuresta
työllistäjästä. Yrityksen kokoluokka ilmaisee sen kaikkien toimipaikkojen (myös muissa kun-
nissa ja maissa) yhteenlasketun henkilöstömäärän. Henkilöstön lukumäärä -sarakkeessa on

²⁷ <https://www.stat.fi/tup/yritystietopalvelu/kunnittainen-toimipaikkatilasto>

ilmoitettu Kontiolahdella sijaitsevien toimipaikkojen henkilöstömäärä. Kontiolahtelaisista käy työssä muissa kunnissa yli 70 prosenttia, joten kunnan työllisyys on riippuvainen muiden kuntien, erityisesti Joensuun, työpaikkatarjonnasta. Suuryritykset (vähintään 250 henkilöä työllistävät) ovat tärkeitä Kontiolahden työpaikkatarjonnan kannalta, sillä suuryritysten toimipaikoissa toimi 32 prosenttia kaikkien yritysten toimipaikkojen henkilöstöstä. Keski suurten yritysten (50–249 henkilöä) toimipaikoissa työskenteli 13 prosenttia toimipaikkojen henkilöstöstä. Suurin osa vuonna 2020 Kontiolahdella toimineista yrityksistä oli pieniä mikroyrityksiä (alle 10 henkilöä), joissa toimi kolmasosa toimipaikkojen yhteenlasketusta henkilöstöstä. Pienissä yrityksissä (10–49 henkilöä) toimi 21 prosenttia henkilöstöstä. (Taulukko 6.)

Taulukko 6. Kontiolahden yritysten koko henkilöstön määrän mukaan vuonna 2020. Lähde: Tilastokeskus, Kunnittainen toimipaikkatilasto²⁸.

Yrityksen koko henkilöstömäärän mukaan	Yritysten lukumäärä	Toimipaikkojen lukumäärä	Henkilöstön lukumäärä yhteensä	Osuus henkilöstöstä, %
0	379	379	35	2
1	187	187	163	7
2	62	62	119	5
3–4	56	56	181	8
5–9	41	42	252	11
10–19	18	21	229	10
20–49	9	10	234	11
50–99	4	4	85	4
100–149	2	2	122	6
150–199	1	1	85	4
200–249	-	-	-	-
250–499	-	-	-	-
500–999	3	4	577	26
1000–	6	10	125	6
Yhteensä	768	778	2 207	100

Kunnan työpaikkaomavaraisuus kuvaa alueella työssäkäyvien (työpaikkojen) ja alueella asuvien työllisten välistä määrällistä suhdetta²⁹. Työpaikkaomavaraisuuden ollessa yli sata, alueella on enemmän työpaikkoja kuin työllisiä. Vuonna 2019 Kontiolahden työpaikkaomavaraisuusaste oli alhainen, 54,9 prosenttia. Naisten työpaikkaomavaraisuusaste (52,3 %) oli matalampi kuin miesten (57,4 %). Kontiolahden työpaikkaomavaraisuusaste oli alhainen sahataran ja puutuotteiden valmistuksessa (7 %) sekä tukku- ja vähittäiskaupassa (21 %). Työpaikkaomavaraisuusaste oli suuri muiden sähkölaitteiden valmistuksessa (370 %), metallituotteiden valmistuksessa (340 %) sekä kumi- ja muovituotteiden valmistuksessa (244 %). (Taulukko 7.)

²⁸ <https://www.stat.fi/tup/yritystietopalvelu/kunnittainen-toimipaikkatilasto>

²⁹ Työpaikkaomavaraisuusaste=alueella työssäkäyvät/alueella asuvat työlliset *100

Taulukko 7. Kontiolahden työpaikkaomavaraisuus toimialan ja sukupuolen mukaan vuonna 2019. Lähde: Tilastokeskus, Maaseutuindikaattorit³⁰.

Toimiala	Työlliset, määrä	Työpaikat, määrä	Työpaikkaomavaraisuusaste, %		
			Yht.	Miehet	Naiset
Kaikki toimialat yhteensä	6 504	3 570	54,9	57,4	52,3
A Maatalous, metsätalous ja kalatalous	169	150	88,8	88,1	91,2
01 Kasvinviljely ja kotieläintalous, riistatalous ja niihin liittyvät palvelut	86	85	98,8	98,2	100,0
02 Metsätalous ja puunkorjuu	78	59	75,6	78,1	40,0
B Kaivostoiminta ja louhinta	10	1	10,0	10,0	0,0
C Teollisuus	1 080	928	85,9	75,4	119,2
10 Elintarvikkeiden valmistus	72	19	26,4	2,6	54,5
16 Sahatavaran sekä puu- ja korkkituotteiden valmistus	46	3	6,5	7,7	0,0
17 Paperin, paperi- ja kartonkituotteiden valmistus	36	0	0,0	0,0	0,0
18 Painaminen ja tallenteiden jäljentäminen	37	0	0,0	0,0	0,0
22 Kumi- ja muovituotteiden valmistus	212	518	244,3	218,9	303,1
23 Muiden ei-metallisten mineraalituotteiden valmistus	42	12	28,6	29,7	20,0
24 Metallien jalostus	20	68	340,0	356,3	275,0
25 Metallituotteiden valmistus (pl. koneet ja laitteet)	258	98	38,0	41,2	28,1
26 Tietokoneiden sekä elektronisten ja optisten tuotteiden valmistus	52	25	48,1	66,7	22,7
27 Sähkölaitteiden valmistus	33	122	369,7	323,8	450,0
28 Muiden koneiden ja laitteiden valmistus	155	1	0,6	0,7	0,0
33 Koneiden ja laitteiden korjaus	61	13	21,3	19,6	40,0
D Sähkö-, kaasu- ja lämpöhuolto, jäähdytysliiketoim.	13	0	0,0	0,0	0,0
E Vesihuolto, jätevesihuolto, jätehuolto ja muu ympäristön puhtaanapito	28	9	32,1	30,8	50,0
F Rakentaminen	569	411	72,2	73,9	54,2
G Tukku- ja vähittäiskauppa; moottoriajoneuvojen korjaus	628	131	20,9	18,1	24,1
H Kuljetus ja varastointi	273	136	49,8	53,7	19,4
I Majoitus- ja ravitsemistoiminta	184	90	48,9	48,8	48,9
J Informaatio ja viestintä	147	21	14,3	18,0	6,4
K Rahoitus- ja vakuutustoiminta	66	9	13,6	13,6	13,6
L Kiinteistöalan toiminta	53	10	18,9	25,8	9,1
M Ammatillinen, tieteellinen ja tekninen toim.	284	72	25,4	26,8	23,6
N Hallinto- ja tukipalvelutoiminta	354	204	57,6	58,0	57,4
O Julkinen hallinto ja maanpuolustus; pakollinen sosiaalivakuutus	425	190	44,7	56,5	35
P Koulutus	523	289	55,3	47,4	59,1
Q Terveys- ja sosiaalipalvelut	1 339	685	51,2	51,9	51,1
R Taiteet, viihde ja virkistys	87	50	57,5	61,1	51,5
S Muu palvelutoiminta	180	96	53,3	58,1	51,8
T Kotitalouksien toiminta työnantajina	23	24	104,3	100	106,3
U Kansainvälisten organisaatioiden ja toimielinten toiminta	5	0	0	0	0
X Toimiala tuntematon	64	64	100	100	100

³⁰ <https://www.stat.fi/tup/msind/index.html>

Ulkopaikkakuntalaiset ovat merkittävä osa alueella työssäkäyvistä. Kontiolahden alueella työssäkäyvistä puolet oli kontiolahtelaisia ja puolet oli ulkopaikkakuntalaisia vuonna 2020. Kunnan alueella käytiin työssä eniten Joensuusta ja Liperistä. Seuraavaksi eniten pendelöijä kävi Polvijärveltä, Ilomantsista, Tohmajärveltä (22) ja Lieksasta (18). Lukumääräisesti eniten ulkopaikkakuntalaisia työskenteli teollisuuden (670), terveys- ja sosiaalipalvelujen (294), rakentamisen (223) ja koulutuksen (157) toimialoilla. (Taulukko 8.)

Taulukko 8. Kontiolahden alueella työssäkäyvät kotikunnan ja toimialan mukaan vuonna 2020. Lähde: Tilastokeskus, Elinkeinorakenne ja työssäkäynti³¹. (prosenttia alueella työssäkäyvistä)*

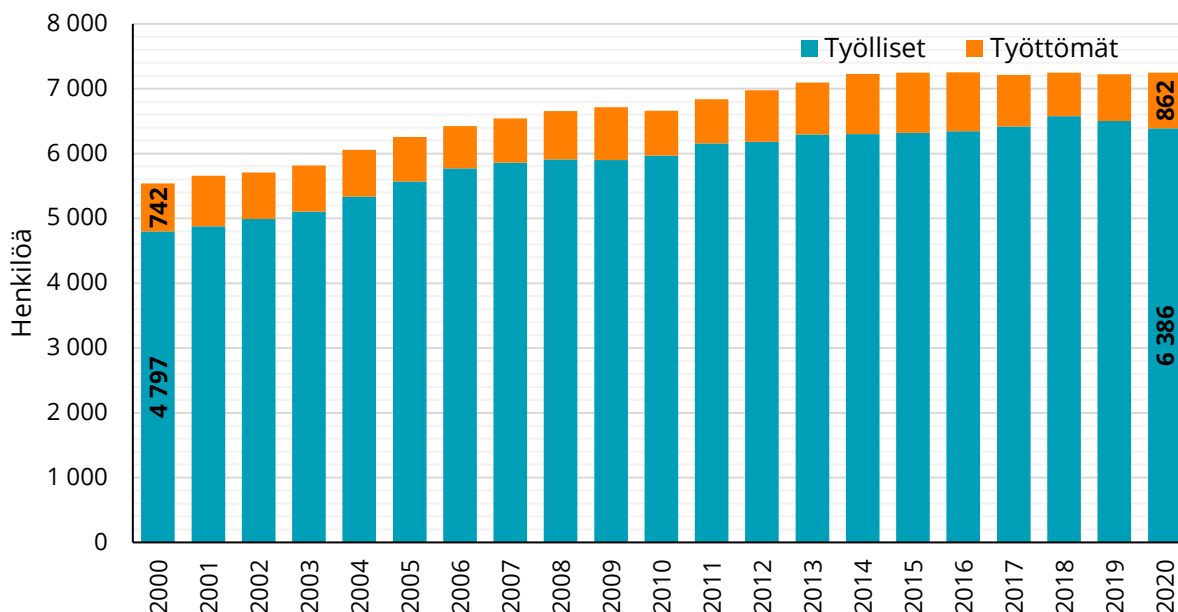
Toimiala	Kontio- lahti	Sisäänpendelöijät						Yht.	%*
		Joensuu	Liperi	Polvijärvi	Ilomantsi	Muut kunnat			
Yhteensä	1 840	1 404	193	36	24	174	1 831	49,9	
A Maatalous, metsätalous ja kalatalous	95	26	4	2	5	4	41	30,1	
B Kaivostoiminta ja louhinta	2	0	0	0	0	0	0	0,0	
C Teollisuus	306	526	87	12	8	37	670	68,6	
E Vesihuolto, viemäri- ja jätevesihuolto, jätehuolto	4	1	0	0	0	0	1	20,0	
F Rakentaminen	165	170	20	7	1	25	223	57,5	
G Tukku- ja vähittäiskauppa; moottoriajoneuvojen korjaus	69	50	4	0	0	8	62	47,3	
H Kuljetus ja varastointi	54	52	10	1	1	16	80	59,7	
I Majoitus- ja ravitsemistoiminta	53	27	1	2	0	4	34	39,1	
J Informaatio ja viestintä	6	3	0	0	0	5	8	57,1	
K Rahoitus- ja vakuutustoiminta	4	2	0	1	0	1	4	50,0	
L Kiinteistöalan toiminta	8	7	7	0	0	5	19	70,4	
M Ammatillinen, tieteellinen ja tekninen toiminta	58	35	5	1	0	9	50	46,3	
N Hallinto- ja tukipalvelutoiminta	181	23	3	0	0	1	27	13,0	
O Julkinen hallinto ja maanpuolustus; pakollinen sosiaalivakuutus	102	71	13	3	1	22	110	51,9	
P Koulutus	130	138	14	0	0	5	157	54,7	
Q Terveys- ja sosiaalipalvelut	419	237	21	7	8	21	294	41,2	
R Taiteet, viihde ja virkistys	30	18	4	0	0	3	25	45,5	
S Muu palvelutoiminta	63	18	0	0	0	8	26	29,2	
T Kotitalouksien toiminta työnantajina	29	0	0	0	0	0	0	0,0	
Tuntematon	62	0	0	0	0	0	0	0,0	

3.2 TYÖVOIMA

Kontiolahdella asui vuoden 2020 lopussa pääasiallisen toiminnan mukaan 7 248 työvoimaan kuuluvaa henkilöä. Heistä lähes 6 400 oli työllisiä ja noin 860 työttömiä. Työvoiman määrä

³¹ https://www.stat.fi/tup/vaesto_tyossakaynti/index.html

kasvoi vuodesta 2000 noin 1 700 henkilöllä (31 %). Työllisten määrä nousi 33 prosentilla ja työttömien määrä 16 prosentilla. (Kuvio 17.)



Kuvio 17. Kontiolahdella asuva työvoima vuosina 2000–2020. Lähde: Tilastokeskus, Työssäkäynti³².

Kontiolahden työllisestä työvoimasta 90 prosenttia oli vuonna 2019 palkansaajia. Yksi prosenttia oli maa- ja metsätalousyrittäjiä ja yhdeksän prosenttia muiden alojen yrittäjiä. Työllisistä 50 prosenttia oli naisia. Miehet olivat naisia useammin ammattiasemaltaan yrittäjiä. Työllisistä miehistä toimi yrittäjinä 14 prosenttia ja työllisistä naisista kuusi prosenttia. Myös palkankansajanaisten ja -miesten sosioekonomisessa asemassa oli eroja. Naisista suurin osa oli toimihenkilöitä ja miehistä työntekijöitä. (Taulukko 9.)

³² Suomen virallinen tilasto (SVT): Työssäkäynti [verkkajulkaisu]. ISSN=1798-5528. Helsinki: Tilastokeskus [Vii-tattu: 30.9.2022]. Saantitapa: <https://stat.fi/tilasto/tyokay>

Taulukko 9. Kontiolahden työllinen työvoima ammattiaseman ja sukupuolen mukaan vuonna 2019. Lähde: Tilastokeskus, Elinkeinorakenne ja työssäkäynti³³.

Työllisten ammattiasema	Työllisten määrä	Osuus työllisistä, %		
		Yhteensä	Naisista	Miehistä
Yrittäjät	651	10,0	6,1	13,9
- Maa- ja metsätalousyrittäjät	71	1,1	0,6	1,6
- Muut yrittäjät	580	8,9	5,5	12,2
Palkansaajat	5853	90,0	93,9	86,1
Työlliset yhteensä	6 504	100,0	100,0	100,0
Palkansaajien sosioekonominen asema	Palkansaajien määrä	Osuus työllisistä, %	Osuus palkansaajista, %	
			Naisista	Miehistä
- Ylemmät toimihenkilöt	1378	21,2	23,2	23,9
- Alemmat toimihenkilöt	2437	37,5	56,9	25,2
- Työntekijät	1956	30,1	18,6	49,3
- Tunteamaton	82	1,3	1,3	1,5
Palkansaajat yhteensä	5 853	90,0	100,0	100,0

Vuonna 2020 Kontiolahden työllisistä joka viides työskenteli terveys- ja sosiaalipalveluissa. Seuraavaksi eniten kontiolahtelaisia työllistivät teollisuus (16 %) sekä tukku- ja vähittäiskauppa (10 %). Myös rakentaminen (8 %), koulutus (8 %) sekä julkinen hallinto ja maanpuolustus (7 %) olivat tärkeitä työllistäjiä. Miltei puolet Kontiolahden työllisestä työvoimasta oli vuonna 2020 korkeakoulutettuja. Toisen asteen tutkinnon suorittaneita oli 49 prosenttia ja vain viisi prosenttia oli vailla perusasteen jälkeistä tutkintoa. Määrällisesti eniten korkeakoulutettuja työskenteli terveys- ja sosiaalipalveluissa (795), koulutuksessa (453), teollisuudessa (344) sekä julkisessa hallinnossa ja maanpuolustuksessa (290). Korkeakoulutettujen osuus oli suurinta koulutuksen (90 %), informaation ja viestinnän (75 %) sekä rahoitus- ja vakuutustoiminnan (73 %) toimialoilla. Lisäksi viidellä muulla toimialalla vähintään puolet työntekijöistä olivat korkeakoulutettuja. Muilla aloilla enemmistö oli korkeintaan toisen asteen koulutuksen suorittaneita. Määrällisesti eniten ilman perusasteen jälkeistä tutkintoa olevia työllisiä oli teollisuuden, tukku- ja vähittäiskaupan sekä hallinto- ja tukipalvelutoiminnan toimialoilla. Suhteellisesti eniten vain perusasteen suorittaneita työskenteli taiteen, viihteen ja virkistys (13 %) sekä kuljetuksen ja varastoinnin (12 %) toimialoilla. (Taulukko 10.)

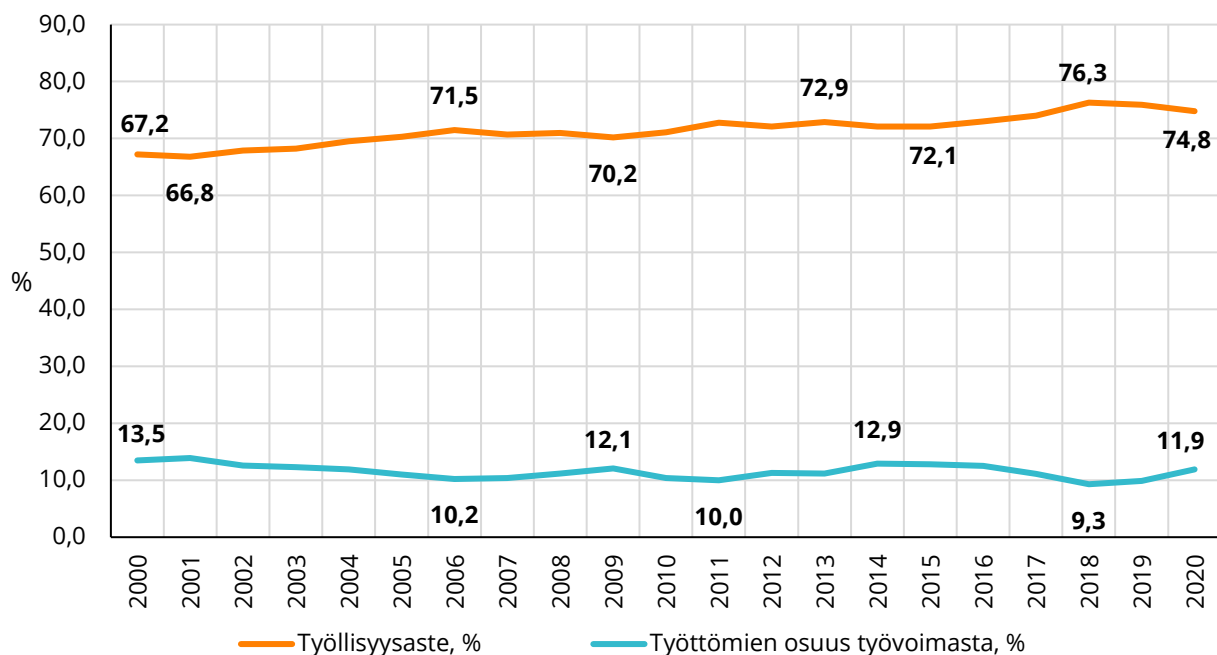
³³ https://www.stat.fi/tup/vaesto_tyossakaynti/index.html

Taulukko 10. Kontiolahden työllinen työvoima toimialan ja korkeimman suoritettun koulutusasteen mukaan vuonna 2020. Lähde: Tilastokeskus, Elinkeinorakenne ja työssäkäynti³⁴.

Toimiala	Koulutusaste, %				Yhteensä	
	Toi- nen aste	Alin kor- kea-aste / alempi korkea- kouluaste	Ylempi korkea- kouluaste	Vain pe- rus- aste	N	%
Yhteensä	48,7	31,7	14,6	4,9	6 381	100,0
A Maatalous, metsätalous ja kalatalous	58,4	27,3	8,1	6,2	161	2,5
B Kaivostoiminta ja louhinta	80,0	20,0	0,0	0,0	10	0,2
C Teollisuus	59,8	26,2	7,3	6,6	1 025	16,1
D Sähkö-, kaasu- ja lämpöhuolto	41,4	51,7	6,9	0,0	29	0,5
E Vesihuolto, viemäri- ja jätevesihuolto, jätehuolto	76,2	14,3	4,8	4,8	21	0,3
F Rakentaminen	70,7	21,2	1,7	6,5	539	8,4
G Tukku- ja vähittäiskauppa; moottori- ajoneuvojen korjaus	61,1	26,2	4,1	8,6	638	10,0
H Kuljetus ja varastointi	77,9	9,5	0,8	11,9	253	4,0
I Majoitus- ja ravitsemistoiminta	75,2	16,6	3,2	5,1	157	2,5
J Informaatio ja viestintä	24,3	46,2	28,4	1,2	169	2,6
K Rahoitus- ja vakuutustoiminta	26,7	51,7	21,7	0,0	60	0,9
L Kiinteistöalan toiminta	41,3	45,7	4,3	8,7	46	0,7
M Ammatillinen, tieteellinen ja tekninen toiminta	28,8	49,1	20,6	1,5	267	4,2
N Hallinto- ja tukipalvelutoiminta	65,1	22,2	3,4	9,3	387	6,1
O Julkinen hallinto ja maanpuolustus; pa- kollinen sosiaalivakuutus	34,5	43,3	20,4	1,8	455	7,1
P Koulutus	10,1	18,4	71,1	0,4	506	7,9
Q Terveys- ja sosiaalipalvelut	37,6	47,5	12,7	2,1	1 319	20,7
R Taiteet, viihde ja virkistys	47,1	25,9	14,1	12,9	85	1,3
S Muu palvelutoiminta	51,5	27,6	17,8	3,1	163	2,6
T Kotitalouksien toiminta työnantajina	69,0	24,1	0,0	6,9	29	0,5
Tuntematon	46,8	33,9	9,7	9,7	62	1,0

Kontiolahden työllisyysasteen trendi oli nouseva koko tarkasteluajanjakson. Tarkastelujakson alin työllisyysaste (66,8 %) oli vuonna 2001 ja korkein (76,3 %) vuonna 2018. Kontiolahdella työttömien osuus työvoimasta oli huomattavasti Pohjois-Karjalan kuntien keskimääräistä tasoa alhaisempi. Työttömien osuus työvoimasta oli alimmillaan 9,3 prosenttia vuonna 2018 ja korkeimmillaan 13,9 prosenttia vuonna 2001. (Kuvio 17, Kuvio 18.)

³⁴ https://www.stat.fi/tup/vaesto_tyossakaynti/index.html



Kuvio 18. Kontiolahden työllisyysaste sekä työttömien osuus työvoimasta³⁵ vuosina 2000–2020. Lähde: Tilastokeskus, Kuntien avainluvut³⁶.

Työ- ja elinkeinoministeriön työnvälitystilaston mukaan lokakuussa 2022 Kontiolahdella oli 589 työtöntä työnhakijaa, mikä oli vähemmän kuin samana ajankohtana kahtena edellisenä vuonna. Lokakuussa 2022 työttömien osuus työvoimasta oli 8,1 prosenttia, joten työttömien osuus työvoimasta vähentyi alle puolella prosenttiyksiköllä vuotta aiempaan verrattuna. Kontiolahdella työttömien osuus työvoimasta oli Pohjois-Kajalan kunnista alhaisin. Koko Pohjois-Karjalassa työttömien osuus työvoimasta oli 11,8 prosenttia. Lokakuussa 2022 Kontiolahdella työttömistä oli miehiä 59 prosenttia ja pitkäaikaistyöttömiä 39 prosenttia. Työvoimapalveluissa oli 3,5 prosenttia työvoimasta, ja aktivointiaste³⁷ (30,1 %) oli alhaisempi kuin koko Pohjois-Karjalassa (33,2 %). (Taulukko 11.)

Vuonna 2020 Kontiolahden työllisestä työvoimasta vain 1 840 (29 %) kävi työssä Kontiolahdella ja 4 546 (71 %) työskenteli kotikuntansa ulkopuolella. Ulospendelöivien eli kotikunnan ulkopuolella työssä käyvien osuus kasvoi vuosina 2000–2020 56 prosentista 71 prosenttiin. Korkeimmillaan ulospendelöijien osuus oli 72,6 prosenttia vuonna 2018. Pendelöintiasteen kasvu johtui sekä kunnan ulkopuolella työskentelevien määrän kasvusta että kotikunnassa työskentelevien määrän laskusta. (Kuvio 19.)

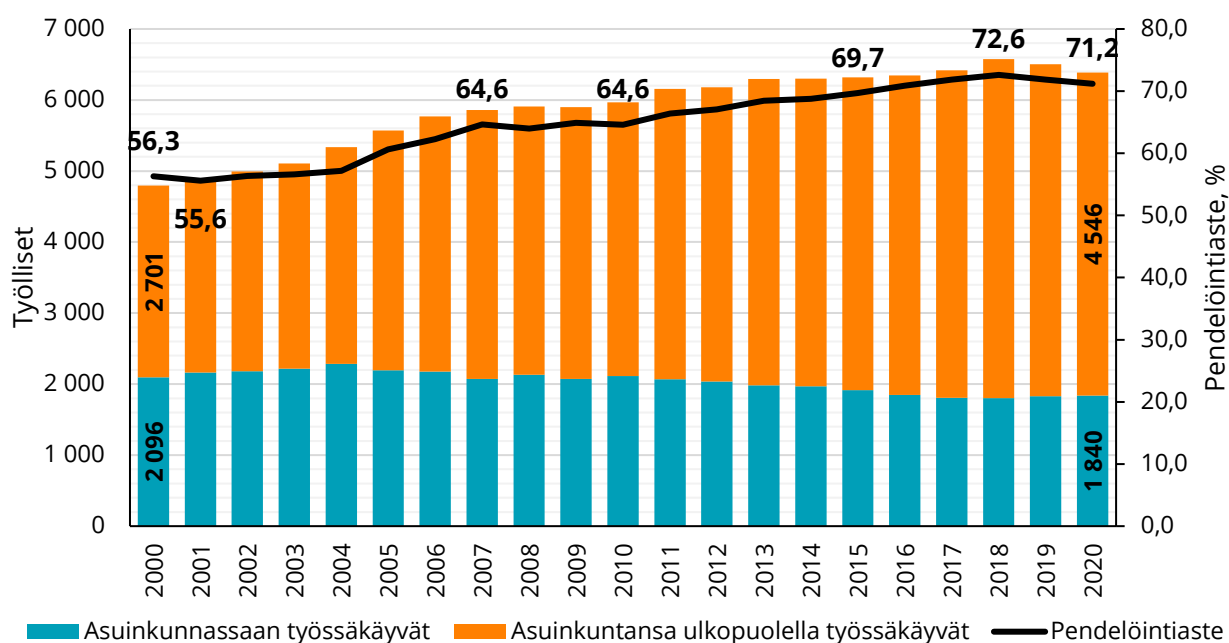
³⁵ Työllisyysaste on 18–64-vuotiaiden työllisten osuus samanikäisestä väestöstä. Työvoimaan kuuluvat 15–74-vuotiaat henkilöt, jotka vuoden viimeisellä viikolla olivat työllisiä tai työttömiä. Vuodesta 2005 lähtien työllisten alaikäraja on ollut 18 vuotta. Aikasarjan vertailukelpoisuuden vuoksi työttömien osuus työvoimasta on laskettu tässä 18–74-vuotiaasta väestöstä. Lähde: Työssäkäyntitilasto, Tilastokeskus.

³⁶ <https://www.stat.fi/tup/alue/kuntienavainluvut.html#?year=2021&active1=SSS>

³⁷ Aktivointiaste = TE-hallinnon palveluissa olevien osuus työttömien työnhakijoiden ja TE-hallinnon palveluissa olevien summasta

Taulukko 11. Työttömyys Kontiolahdella lokakuussa 2020,2021 ja 2022. Lähde: TEM, Työnvälitystilasto³⁸.

Työttömyyden avainluvut	10/2020	10/2021	10/2022
Työttömät työnhakijat	680	615	589
TK:n Työssäkäyntitilaston työvoima	7249	7223	7248
Työttömien työnhakijoiden %-osuus työvoimasta	9,4	8,5	8,1
Työttömät työnhakijat, miehet (% työttömistä)	408 (60 %)	361 (59 %)	348 (59 %)
Työttömät työnhakijat, naiset (% työttömistä)	272 (40 %)	254 (41 %)	241 (41 %)
Alle 20-v. työttömät työnhakijat (% työttömistä)	17 (3 %)	18 (3 %)	13 (2 %)
Alle 25-v. työttömät työnhakijat (% työttömistä)	76 (11 %)	68 (11 %)	52 (9 %)
Yli 50-v. työttömät työnhakijat (% työttömistä)	291 (43 %)	277 (45 %)	258 (44 %)
Vamm./pitkäaik.sair. työttömät työnhakijat (% työttömistä)	82 (12 %)	78 (13 %)	80 (14 %)
Ulkomaalaisia työttömiä työnhakijoita (% työttömistä)	28 (4 %)	21 (3 %)	31 (5 %)
Pitkäaikaistyöttömät (% työttömistä)	206 (30 %)	230 (37 %)	229 (39 %)
Aktivointiaste laskentapäivänä (%)	33,2	31,5	30,1
-TE-hallinnon palveluissa yhteensä (lkm.)	338	283	254
-TE-hallinnon palveluissa olevien osuus työvoimasta	4,7 %	3,9 %	3,5 %
-Työvoimakoulutuksessa olevat laskentapäivänä (lkm.)	53	41	40
- Valmennuksessa olevat laskentapäivänä (lkm.)	8	6	7
-Työllistettynä olevat laskentapäivänä (lkm.)	100	88	97
-Työ- ja koulutuskokeilussa olevat laskentapäivänä (lkm.)	19	12	10
-Vuorotteluvapaasijaiset laskentapäivänä (lkm.)	8	..	6
-Kuntouttavassa työtoiminnassa laskentapäivänä (lkm.)	46	35	32
-Omaehtoisessa opiskelussa laskentapäivänä (lkm.)	104	98	62
Avoimet työpaikat kuukauden laskentapäivänä (lkm.)	28	77	65
Uudet avoimet työpaikat kuukauden aikana (lkm.)	44	97	46

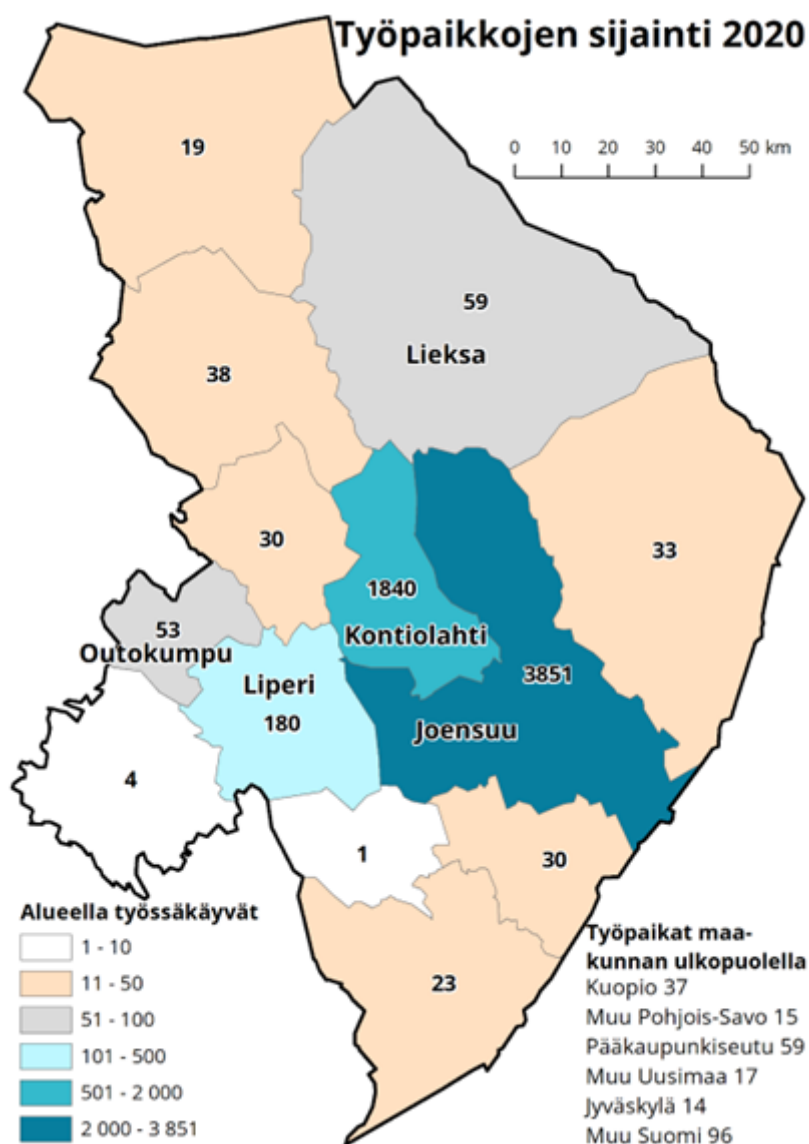


Kuvio 19. Kontiolahdella asuvat työlliset työpaikan sijainnin mukaan vuosina 2000–2020. Lähde: Tilastokeskus, Työssäkäynti³⁹.

³⁸ Suomen virallinen tilasto (SVT): Työnvälitystilasto [verkkajulkaisu]. Helsinki: Tilastokeskus [Viitattu: 3.10.2022]. Saantitapa: <https://stat.fi/tilasto/tyonv>

³⁹ Suomen virallinen tilasto (SVT): Työssäkäynti [verkkajulkaisu]. ISSN=1798-5528. Helsinki: Tilastokeskus [Viitattu: 30.9.2022]. Saantitapa: <https://stat.fi/tilasto/tyokay>

Kontiolahti kuuluu Joensuun työssäkäyntialueeseen⁴⁰. Joensuuhun pendelöi 60 prosenttia (3 851 työllistä) Kontiolahden työllisistä. Seuraavaksi eniten käytiin työssä Liperissä, Lieksassa ja Outokummussa. Pendelöintivirtoja suuntautui myös Juukaan (38 työllistä), Ilomantsiin (33 työllistä), Polvijärvelle (30 työllistä) ja Tohmajärvelle (30 työllistä). Kontiolahden työllisistä 97 prosenttia työskenteli Pohjois-Karjalassa. Kotimaakunnan ulkopuolella kontiolahdelaisten merkittävimmät työssäkäyntikohteet olivat pääkaupunkiseutu (59 työllistä) ja Pohjois-Savossa sijaitseva Kuopio (37 työllistä). Työssäkäynti muissa maakunnissa oli vähäistä. (Kartta 5.)



Kartta 5. Kontiolahden työllisen työvoiman työpaikkojen sijaintikunnat vuonna 2020. Lähde: Tilastokeskus, Elinkeinorakenne ja työssäkäynti⁴¹.

Kontiolahden työllisen työvoiman pendelöijien määrä ja suhteellinen osuus vaihtelivat toimialoittain. Vuonna 2020 pendelöitiin eniten terveys- ja sosiaalialan työpaikkoihin (900 työllistä). Toiseksi eniten pendelöitiin teollisuuden työpaikkoihin (719 työllistä). Pendelöinti oli määrällisesti ja suhteellisesti suurta myös tukku- ja vähittäiskaupan (569 työllistä),

⁴⁰ Kunta kuuluu keskuskunnan työssäkäyntialueeseen, jos sen työllisestä työvoimasta vähintään 10 prosenttia työllisestä työvoimasta pendelöi keskuskuntaan. [Luokitus: Työssäkäyntialueet 2023 | Tilastokeskus \(stat.fi\)](#)

⁴¹ https://www.stat.fi/tup/vaesto_tyossakaynti/index.html

koulutuksen (376 työllistä), rakentamisen (374 työllistä), sekä julkisen hallinnon ja maanpuolustuksen (353 työllistä) toimialoilla. (Taulukko 12.)

Taulukko 12. Kontiolahden työllinen työvoima työpaikan sijaintikunnan ja toimialan mukaan vuonna 2020.

Lähde: Tilastokeskus, Elinkeinorakenne ja työssäkäynti⁴².

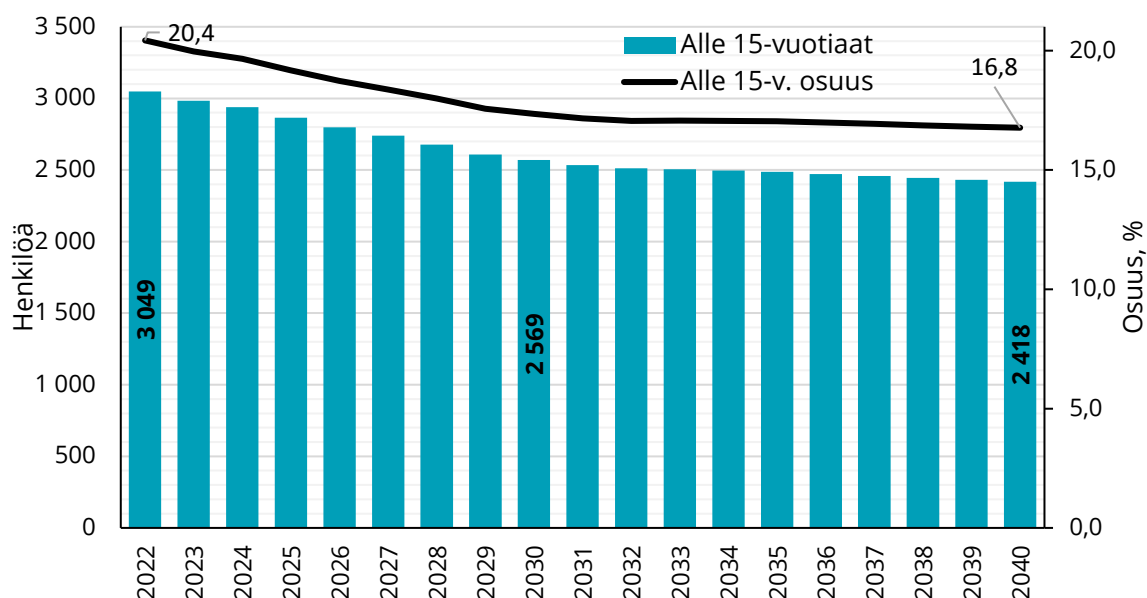
Toimiala	Kontio- lahti	Ulospendelöijät						Yht.	%*
		Joensuu	Liperi	Lieksa	Outokumpu	Muut kunnat			
Yhteensä	1 840	3 851	180	59	53	403	4 546	71,2	
A Maatalous, metsätalous ja kalatalous	95	35	3	3	0	25	66	41,0	
B Kaivostoiminta ja louhinta	2	4	0	0	2	2	8	80,0	
C Teollisuus	306	615	39	5	16	44	719	70,1	
D Sähkö-, kaasui- ja lämpöhuolto	0	26	1	0	0	2	29	100,0	
E Vesihuolto, viemäri- ja jätevesihuolto, jätahuolto	4	16	0	0	0	1	17	81,0	
F Rakentaminen	165	308	25	1	7	33	374	69,4	
G Tukku- ja vähittäiskauppa; moottori-ajoneuvojen korjaus	69	493	16	7	2	51	569	89,2	
H Kuljetus ja varastointi	54	159	17	2	1	20	199	78,7	
I Majoitus- ja ravitsemistoiminta	53	82	4	10	0	8	104	66,2	
J Informaatio ja viestintä	6	144	1	3	0	15	163	96,4	
K Rahoitus- ja vakuutustoiminta	4	50	2	0	0	4	56	93,3	
L Kiinteistöalan toiminta	8	32	0	0	0	6	38	82,6	
M Ammatillinen, tieteellinen ja tekninen toiminta	58	182	5	0	0	22	209	78,3	
N Hallinto- ja tukipalvelutoiminta	181	197	0	1	2	6	206	53,2	
O Julkinen hallinto ja maanpuolustus; pakollinen sosiaalivakuutus	102	266	5	6	1	75	353	77,6	
P Koulutus	130	304	17	7	9	39	376	74,3	
Q Terveys- ja sosiaalipalvelut	419	805	35	8	12	40	900	68,2	
R Taiteet, viihde ja virkistys	30	45	2	6	1	1	55	64,7	
S Muu palvelutoiminta	63	83	8	0	0	9	100	61,3	
T Kotitalouksien toiminta työnantajina	29	0	0	0	0	0	0	0,0	
U Kansainvälisten organisaatioiden ja toimielinten toiminta	0	5	0	0	0	0	5	100,0	
Tuntematon	62	0	0	0	0	0	0	0,0	

⁴² https://www.stat.fi/tup/vaesto_tyossakaynti/index.html

4 PALVELUJEN TARVE JA SAAVUTETTAVUUS

Väestömäärän ja -rakenteen muutokset vaikuttavat julkisten palvelujen järjestämiseen. Palvelutarpeiden muutokset edellyttävät palvelutarjonnan uudelleenmitoitusta. Kontiolahden alueellisesti kaksijakoinen väestökehitys kasvavine ydinalueineen ja tyhjenevine sivukyläineen näkyy myös palvelujen tarjonnassa, kuten kouluverkon muutoksissa. Vielä 1990-luvulla ja 2000-luvun alussa Kontiolahden sivukyliltä lakkautettiin pieniä kyläkouluja. Syksyllä 2023 avataan Kontiolahden kirkonkylän lisäksi toinen yläkoulu, kun Lehmon alakoulu laajennetaan yhtenäiskouluksi, joka palvelee kunnan eteläosien yläkoululaisia. Kontiolahdella on panostettu kouluihin, kun 2000- ja 2010-luvuilla on uusittu koulurakennuksia Jakokoskella, Kontioniemessä, Kylmäojalla ja Onttolassa. Kunnassa on yhteensä kymmenen alakoulua, syksystä 2023 alkaen kaksi yläkoulua ja lukio sekä yhdeksän kunnallista ja kuusi yksityistä päiväkotia useilla kylillä. Muuten Kontiolahden julkiset ja yksityiset palvelut ovat keskittyneet pääasiassa kunnan kahteen suurimpaan taajamaan, kirkonkylälle ja Lehmoon. Niissä kummassakin sijaitsee mm. terveysasema, paloasema, kirjasto, nuorisotila, päivittäistavarakauppoja, apteekki, posti sekä muita palveluja. Lisäksi kirkonkylällä toimii pankkikonttori. Muita taajamia ja kyliä palvelee kirjastoauto.

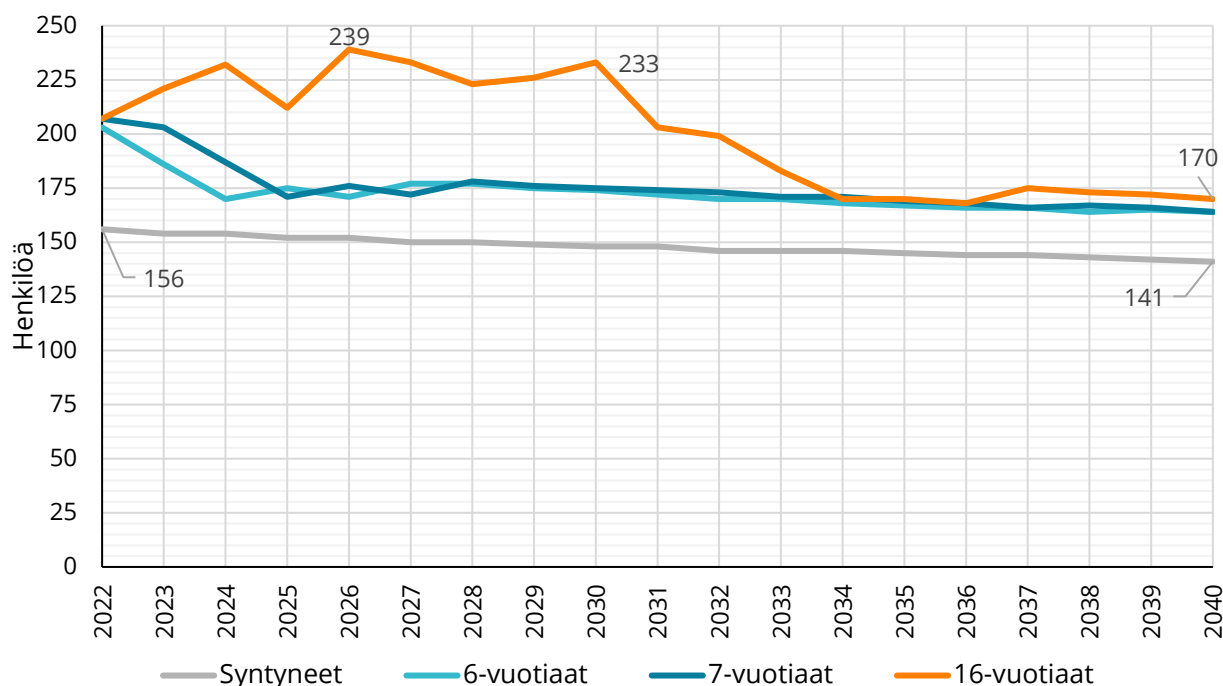
Kasvatus- ja opetuspalvelujen tarpeen määrittää lasten määrä. Tilastokeskus ennustaa Kontiolahden alle 15-vuotiaan väestön määrän vähenevän. Vuoden 2022 lopussa Kontiolahdella arvioidaan olevan 3 049 alle 15-vuotiasta lasta. Määrän ennustetaan vähenevän vuoteen 2030 mennessä 2 570:een ja vuoteen 2040 mennessä noin 2 420 lapseen. Lasten määrän vähenemisen ennustetaan jatkuvan 2020-luvulla nopeana ja hidastuvan 2030-luvulla. Vuotuisen vähenemisen ennustetaan olevan 2020-luvulla noin 70 lasta ja 2030-luvulla noin 20 lasta vuodessa. Samanaikaisesti alle 15-vuotiaiden osuuden kunnan väestöstä ennustetaan laskevan 20 prosentista 17 prosenttiin. (Kuvio 20.)



Kuvio 20. Kontiolahden alle 15-vuotiaan väestön ennustettu määrä ja osuus koko väestöstä vuosina 2022–2040. Lähde: Tilastokeskus, Väestöennuste⁴³.

⁴³ Suomen virallinen tilasto (SVT): Väestöennuste [verkkojulkaisu]. ISSN=1798-5137. Helsinki: Tilastokeskus [Vii-tattu: 12.9.2022]. Saantitapa: <https://stat.fi/tilasto/vaenn>

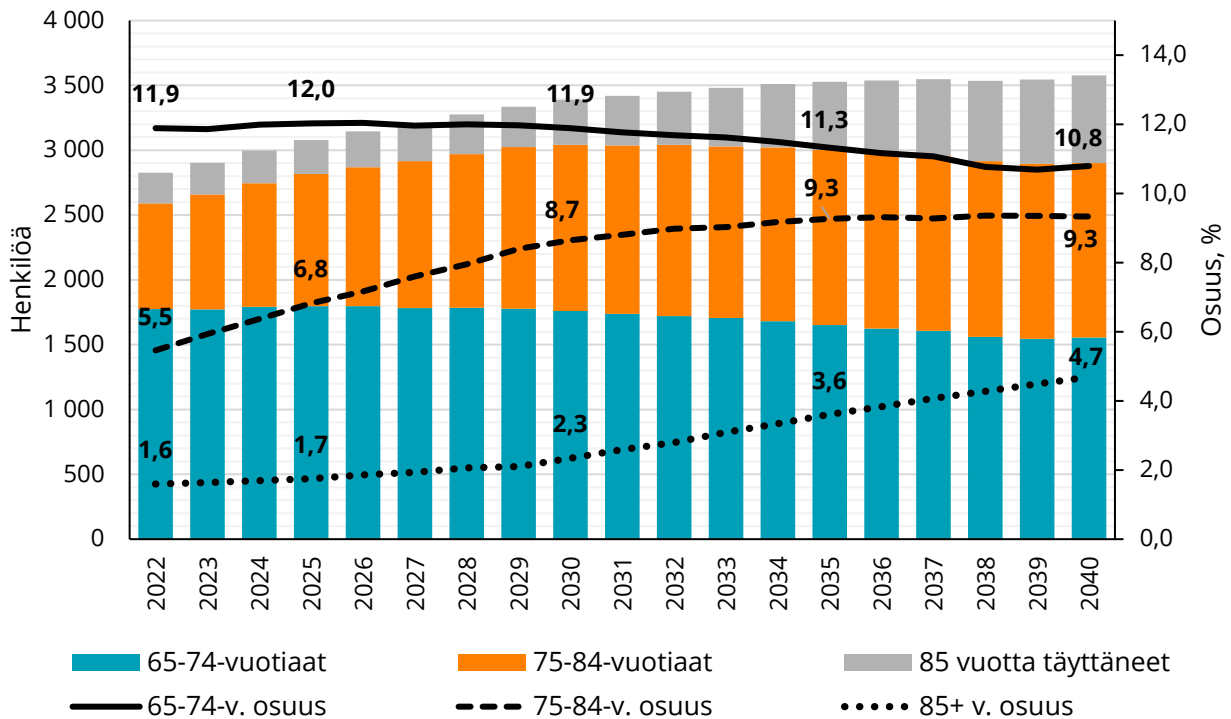
Tilastokeskuksen väestöennusteen mukaan Kontiolahdella syntyvien lasten määrä laskee hitaasti koko 2020- ja 2030-luvun. Myös 6- ja 7-vuotiaiden eli esikoulun ja koulun aloittavien ikäluokkien koon ennustetaan pienenevän. Ennusteessa koulutaipaleensa aloittavien lasten määrä vähenee 2020-luvun puolivälissä noin 170 lapseen vuodessa, jolle tasolle se myös vakiintuu. 16-vuotiaiden lukion tai toisen asteen ammatillisen koulutuksen aloittavien ikäluokan ennustetaan kasvavan 2020-luvulla, mutta pienentyvän 2030-luvulla. 2020-luvulla 16-vuotiaiden ikäluokan koon ennustetaan olevan vielä noin 210–240 henkilöä, mutta se pienenee noin 170 henkilöön 2030-luvulla. (Kuvio 21.)



Kuvio 21. Syntyneiden sekä 6-, 7- ja 16-vuotiaiden ikäluokkien ennustettu koko Kontiolahdella vuosina 2022–2040. Lähde: Tilastokeskus, Väestöennuste; Väestörakenne⁴⁴.

Ikääntyneiden määrä ja toimintakyky määrittävät ikäihmisten palvelujen tarvetta. Kontiolahden ikäihmisten palvelujen tarve kasvaa, sillä kunnan väestö ikääntyy. Ennusteen mukaan Kontiolahden 65 vuotta täyttäneiden määrä kasvaa nopeasti 2020-luvun, jonka jälkeen kasvu hidastuu. Ennusteen lopulla vuonna 2040 heitä arvellaan olevan 750 enemmän kuin vuonna 2022. Kunnan väestö ikääntyy, sillä 85 vuotta täyttäneiden osuuden väkiluvusta ennustetaan miltei kolminkertaistuvan vuoteen 2040 mennessä ja 75–84-vuotiaiden osuus kasvaa puolella samana ajankohtana. Vuonna 2040 65 vuotta täyttäneiden määrän ennustetaan olevan 25 prosenttia Kontiolahden asukkaista. (Kuvio 22.)

⁴⁴ Suomen virallinen tilasto (SVT): Väestöennuste [verkkajulkaisu]. ISSN=1798-5137. Helsinki: Tilastokeskus [Viitattu: 12.9.2022]. Saantitapa: <https://stat.fi/tilasto/vaenn>; Suomen virallinen tilasto (SVT): Väestörakenne [verkkajulkaisu]. ISSN=1797-5379. Helsinki: Tilastokeskus [Viitattu: 12.9.2022]. Saantitapa: <https://stat.fi/tilasto/vaerak>



Kuvio 22. 65 vuotta täyttäneiden ennustettu määrä ja osuus Kontiolahden väestöstä vuosina 2022–2040. Lähde: Tilastokeskus, Väestöennuste; Väestörakenne⁴⁵.

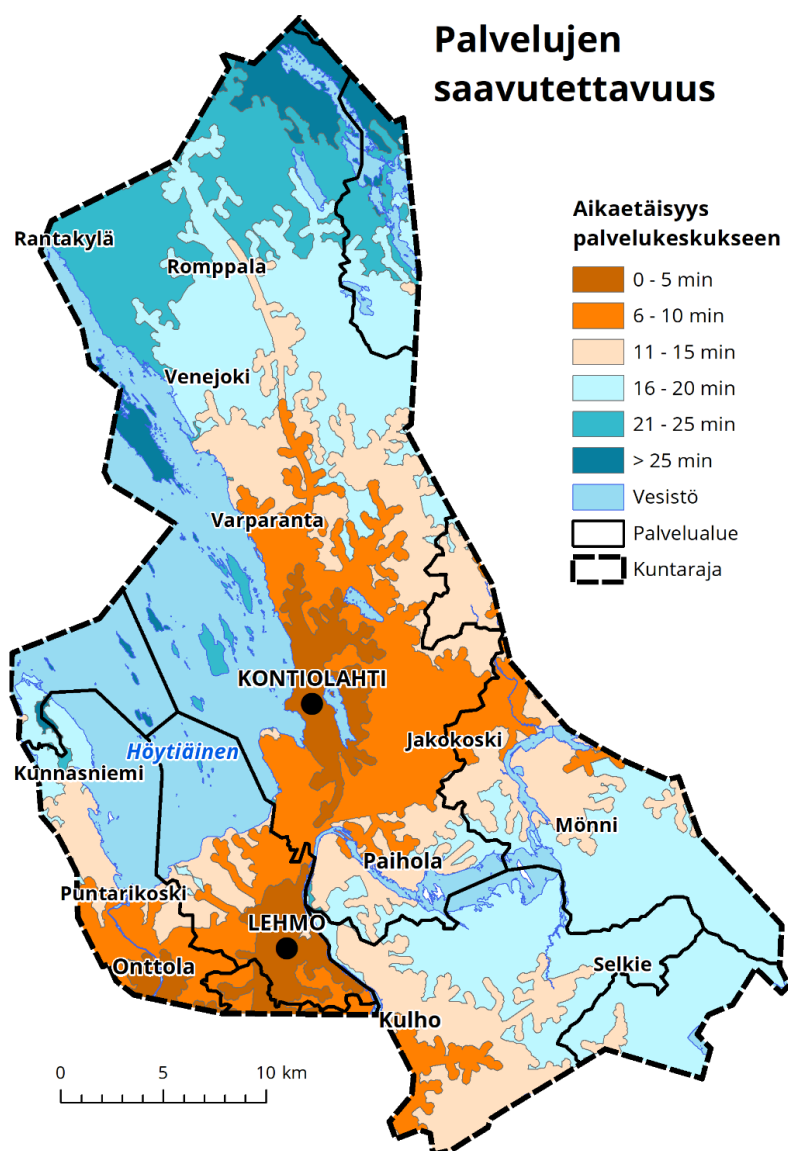
Palvelun saavutettavuuteen vaikuttavat palvelun sijainti ja sen käyttäjän asuinpaikka sekä palvelun tavoittamiseksi tehdyn matkan matkavastukset, joita voidaan mitata esimerkiksi etäisyytenä, käytettynä aikana tai rahallisena kustannuksena. Tässä palvelujen saavutettavuutta tarkastellaan aikaetäisyytenä henkilöautolla kuljettaessa kuntalaisten asuinpaikoilta lähimpään palvelukeskukseen, jossa sijaitsevat viikoittain tarvittavat julkiset ja yksityiset palvelut.

Kontiolahti on pinta-alaltaan laaja kunta, jota halkovat vesistöt, vaarat ja muut liikkumiseen vaikuttavat tekijät. Kunnassa sijaitsee kaksi palvelukeskusta, minkä lisäksi useita naapurikuntien palvelukeskuksia sijaitsee lähellä Kontiolahden rajoja. Näiden seikkojen vuoksi kontiolahtelaisille peräti yhdeksän eri palvelukeskusta on lähin keskus riippuen siitä, missä päin kuntaa henkilö asuu. Vuonna 2021 suurimmalle osalle väestöstä kunnan omat taajamat, kirkonkylä (38 % väestöstä) ja Lehmo (39 %) olivat lähimmät palvelukeskukset. Lehmon eteläpuolella Joensuun Käpykankaan ja Rantakylän palvelut olivat lähimpänä alle prosentille kuntalaisista. Kulhon suunnalla (8 %) Niinivaaran palvelut Joensuussa ja Onttolan alueella (10 %) Nolvakan palvelut Joensuussa olivat lähimpänä. Jakokosken itäpuolelta (3 %) oli lyhin matka Enoon ja Selkien eteläpuolelta (1 %) Kiihtelysvaaraan. Kunnan länsinurkalta, Kunnasniemen pohjoispuolelta, katsottuna Polvijärvi ja koillisessa Uimaharju on lähin palvelukeskus, mutta näillä alueilla asuu hyvin pieni osuus kunnan väestöstä. Valtaosa kontiolahtelaisista asuu lähietäisyydellä palveluista. Vuonna 2021 61 prosenttia kuntalaisista asui enintään viiden ja 96 prosenttia enintään 15 minuutin etäisyydellä lähimmästä palvelukeskuksesta. Kontiolahtelaisten mediaanietäisyys lähimpään palvelukeskukseen oli hieman yli neljä minuuttia. (Taulukko 13, Kartta 6.)

⁴⁵ Suomen virallinen tilasto (SVT): Väestöennuste [verkkojulkaisu]. ISSN=1798-5137. Helsinki: Tilastokeskus [Viitattu: 12.9.2022]. Saantitapa: <https://stat.fi/tilasto/vaenn>; Suomen virallinen tilasto (SVT): Väestörakenne [verkkojulkaisu]. ISSN=1797-5379. Helsinki: Tilastokeskus [Viitattu: 12.9.2022]. Saantitapa: <https://stat.fi/tilasto/vaera>

Taulukko 13. Kontiolahden kunnan asukkaiden aikaetäisyys lähimpään palvelukeskukseen henkilöautolla vuonna 2021. Lähde: Suomen ympäristökeskus, YKR; Väylävirasto, Digiroad.

Etäisyys palvelukeskukseen	Palvelukeskus											Osuus, %	Kum. %
	Yht.	Kontio-lahti	Lehmo	Käpy-kangas	Ranta-kylä	Niini-vaara	Noljakka	Polvijärvi	Eno	Kiittelys-vaara	Uima-harju		
0-5 min	9 093	3 245	5 106	54			688					60,9	60,9
6-10 min	3 562	1 642	639	38	33	616	479		115			23,8	84,7
11-15 min	1 639	563	16			478	244		323	15		11,0	95,7
16-20 min	535	160				118	57	33	39	123	5	3,6	99,3
21-25 min	95	82								7	6	0,6	99,9
26-30 min	9	7									2	0,1	100
Yli 30 min	6	6										0,0	
Osuus, %	100,0	38,2	38,6	0,6	0,2	8,1	9,8	0,2	3,2	1,0	0,1	100,0	



Kartta 6. Aikaetäisyys lähimpään palvelukeskukseen maanteitä pitkin henkilöautolla sekä keskusten palvelualueiden (alue, jolta on lyhin matka ko. keskukseen) rajat. Lähde: Väylävirasto, Digiroad (tieverkko).

5 KUNTATALOUS

Kontiolahden tilanne on väestörakenteen osalta positiivinen 2020-luvun alussa, mutta ennusteiden mukaan kuntataloutta haastavat väestön väheneminen ja vanheneminen koskettavat jatkossa myös Kontiolahtea. Kuntakonsernin pitkän aikavälin taloudellista kehitystä kuvaava kertynyt ylijäämä oli Kontiolahdella 1 955 euroa asukasta kohden vuonna 2021. Pohjois-Karjalassa ylijäämää oli kertynyt keskimäärin vajaat 1 800 euroa ja Kontiolahden kanssa saman kokoluokan kunnissa vajaat 1 600 euroa asukasta kohden. Kontiolahden omavaraisuusaste (33,7 %) oli hieman verrokkeja matalampi. Kontiolahdelle oli vuonna 2021 kertynyt velkaa jonkin verran verrokkeja vähemmän (6 131 e/as.), mutta sen lainanhoitokyky oli verrokkeja heikompi (1,0). Kontiolahden tuloveroprosentti (20,50 %) oli hieman verrokkeja matalampi ja sen verotulot (3 791 e/as.) olivat Pohjois-Karjalan keskitasoa, mutta samankokoisia kuntia pienemmät. Kunnan saamat valtionosuudet (1 877 e/as.) olivat kaikkia verrokkeja pienemmät. Opetus- ja kulttuuritoimen nettokäyttökustannukset olivat Kontiolahdella verrokkeja suuremmat (2 268 e/as.). Sen sijaan sosiaali- ja terveystoimen kustannukset (2 686 e/as.) olivat maakunnan ja samankokoisten kuntien keskiarvoa pienemmät. Matalat sosiaali- ja terveystoimen ja korkeat opetus- ja kulttuuritoimen nettokäyttökustannukset sekä alhaiset valtionosuudet kertovat nuorehkosta väestöstä ja vähäisemmästä sairastavuudesta. (Taulukko 14.)

Taulukko 14. Kontiolahden kuntakonsernin taloudelliset tunnusluvut vuonna 2021. Lähde: Kuntaliitto, Kuntatalouden tilastot; Tilastokeskus, Kuntien avainluvut⁴⁶.

Tunnusluku	Kontio- lahti	Pohjois- Karjala	10 001– 20 000 as.	Manner- Suomi
Kertynyt ylijäämä, e/as.	1 955	1 754	1 585	2 984
Omavaraisuusaste, %	33,7	42,3	36,6	42,3
Vuosikatteen suhde poistoihin, %	118,6	122,1	122,8	140,4
Tulovero, %	20,50	20,73	21,01	20,02
Verotulot, e/as.	3 791	3 744	4 202	4 604
Valtionosuudet, e/as.	1 877	3 315	2 676	2 045
Lainat ja vuokravastuut, e/as.	6 131	6 863	7 267	9 065
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	69,8	58,6	70,1	82,6
Laskennallinen lainanhoitokate	1,0	1,4	1,2	1,3
Opetus- ja kulttuuritoimen nettokäyttökustannukset, e/as. (2020)	2 268	1 844	2 062	2 076
Sosiaali- ja terveystoimen nettokäyttökustannukset, e/as. (2020)	2 686	3 920	3 735	3 632

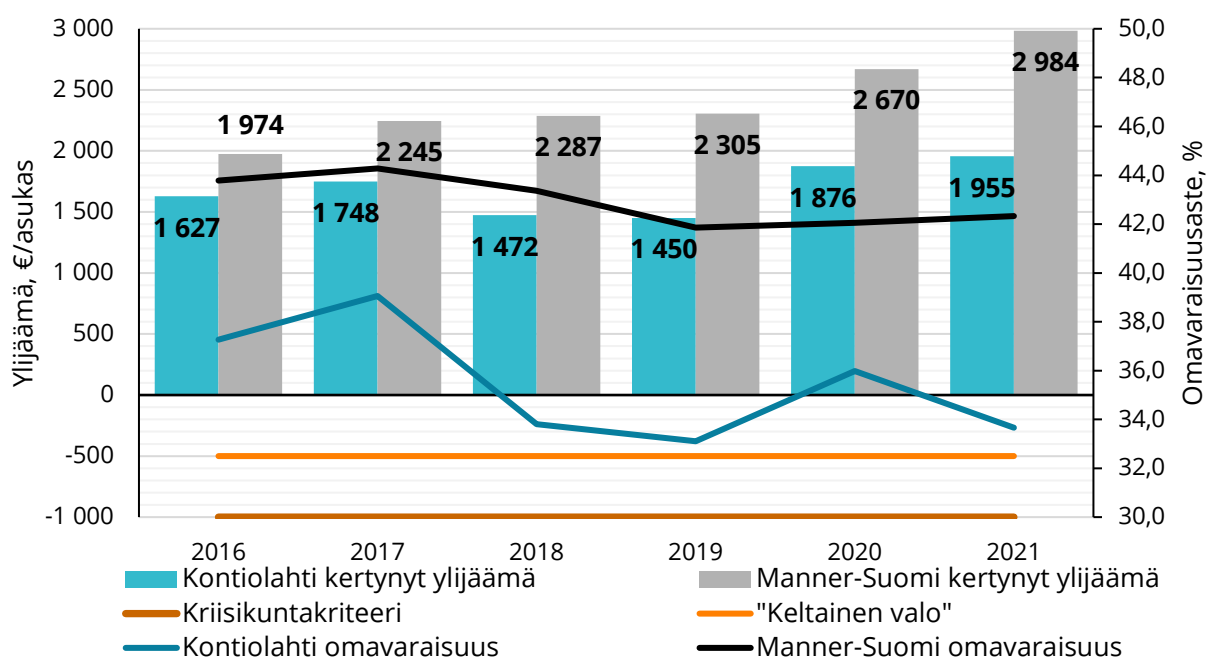
Seuraavaksi tarkastellaan Kontiolahden viime vuosien taloudellista kehitystä kuntalaissa (410/2015) määriteltujen rahoituksen riittävyyttä ja vakavaraisuutta kuvaavien talouden tunnuslukujen pohjalta. Lain mukaan tunnuslukujen raja-arvojen täytyessä kunta voidaan todeta kriisikunnaksi, jolloin käynnistetään arviointimenettely, jossa selvitetään sen mahdollisuudet turvata asukkaalleen lakisääteiset palvelut. Laissa määritetään kuusi kriteeriä, joista kaksi kuntakonsernin taloudellista alijäämää koskevaa kriteeriä voivat täytyessään

⁴⁶ <https://www.kuntaliitto.fi/talous-ja-elinvoima/kuntatalouden-tilastot>; <https://www.stat.fi/tup/alue/kuntienavainluvut.html#?year=2021&active1=SSS>

yksinään käynnistää arviointimenettelyyn. Myös neljä muuta kriteeriä voivat yhdessä käynnistää menettelyn niiden kaikkien täyttyessä kahtena peräkkäisenä vuotena. Lisäksi taloudellisille tunnusluvuille on esitetty (HE 280/2018) myös väljemmät raja-arvot, ns. ”keltaiset valot”, jotka eivät johda arviointimenettelyyn, mutta joiden täyttyessä kunnan tulisi kiinnittää erityistä huomioita taloutensa kehitykseen ja analysointiin.

Yksi parhaista kunnan taloudellista tilaa kuvaava tunnusluku on kertynyt ylijäämä. Se ei kuvaa kunnan senhetkistä tilaa, vaan pidemmän aikavälin kehitystä. Ylijäämä kasvattaa kunnan vakavaraisuutta eli alijäämän sietokykyä ja kykyä selviytyä sitoumuksista pitkällä aikavälillä. Toinen vakavaraisuutta kuvaava mittari on omavaraisuusaste. Se ilmaisee, kuinka suuri osa konsernin pääomasta on omaa pääomaa. Kunnan taseeseen kertynyt alijäämä voi käynnistää ns. kriisikuntamenettelyn, mikäli se ei ole kattanut alijäämää neljässä vuodessa. Menettely voidaan käynnistää myös, mikäli viimeisimmässä konsernitilinpäätöksessä kertynyttä alijäämä on vähintään 1 000 euroa ja sitä edeltävässä vähintään 500 euroa asukasta kohden. (Rainio 2018⁴⁷, Kuntaliitto 2020⁴⁸.)

Kontiolahden kuntakonsernin ylijäämä oli 1 955 euroa asukasta kohden vuonna 2021. Vuosina 2016–2019 kertyneen ylijäämän määrä vaihteli 1 500 euron molemmiin puolin, minkä jälkeen se on hieman kasvanut. Kontiolahden omavaraisuusaste oli 33,7 prosenttia vuonna 2021 ja sen trendi oli tarkastelujaksolla laskeva. Kontiolahden omavaraisuusaste on alle tavoitetasona pidetyn 50 prosentin omavaraisuuden, mikä merkitsee merkittävää velkarasitetta. (Kuvio 23.)



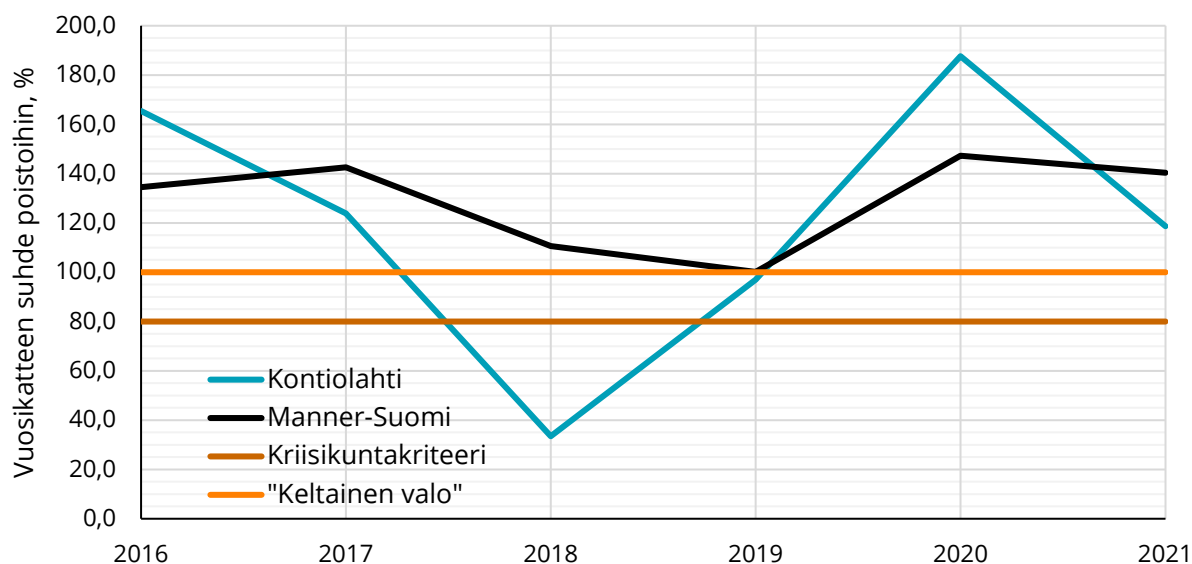
Kuvio 23. Kontiolahden kuntakonsernin kertynyt ylijäämä ja omavaraisuusaste vuosina 2016–2021. Lähde: Kuntaliitto, Kuntatalouden tilastot⁴⁹.

⁴⁷ Henrik Rainio (2018). Kriisikuntakriteerit muuttumassa – parempaan suuntaan <https://web.archive.org/web/20211205025019/https://www.kuntaliitto.fi/blogi/2018/kriisikuntakriteerit-muuttumassa-parempaan-suuntaan> Viitattu 19.10.2021.

⁴⁸ Kuntaliitto 30.11.2020. Uudet kriisikuntakriteerit. <https://web.archive.org/web/20211019143037/https://www.kuntaliitto.fi/talous/budjetointi-ja-taloussuunnittelu/uudet-kriisikuntakriteerit> Viitattu 19.10.2021.

⁴⁹ <https://www.kuntaliitto.fi/talous-ja-elinvoima/kuntatalouden-tilastot>

Kunnan konsernituloslaskelman vuosikatteen ja poistojen suhde on myös hyvä talouden tasapainon mittari ja se kuvaa erityisesti kunnan lyhyen aikavälin tilannetta. Jos vuosikate riittää poistoihin, kunnan talous on tasapainossa. Kriisikuntakriteerinä on se, että vuosikate kattaa alle 80 prosenttia poistoista. "Keltaisen valon" raja-arvona pidetään vuosikatteen 100 prosentin osuutta poistoista eli tilannetta, jossa vuosikate riittää juuri ja juuri poistoihin. (Rainio 2018, Kuntaliitto 2020.) Kontiolahden kuntakonsernin vuosikatteen suhde poistoihin oli 119 prosenttia vuonna 2021. Tunnusluku vaihteli suuresti vuosina 2016–2021 ollen korkeimmillaan 188 prosenttia vuonna 2020 ja alimmillaan vain 34 prosenttia vuonna 2018. Tuolloin tunnusluku myös alitti kriisikuntakriteerin. (Kuvio 24.)



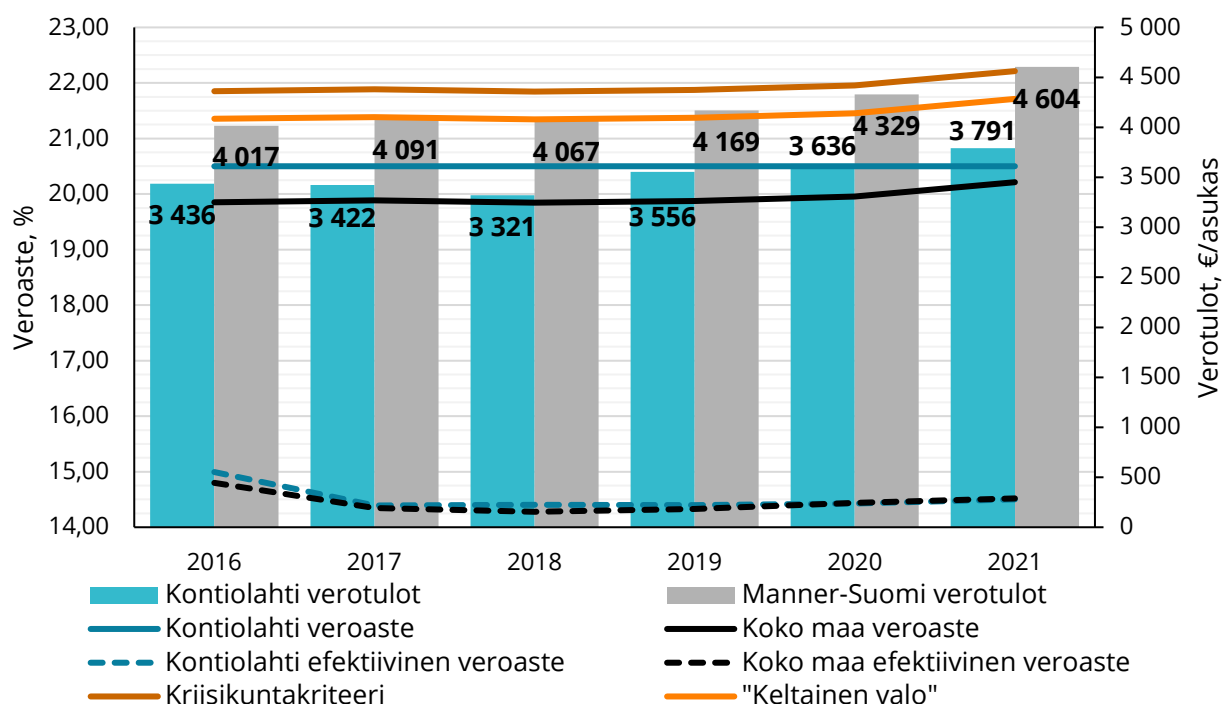
Kuvio 24. Kontiolahden kuntakonsernin vuosikatteen suhde poistoihin vuosina 2016–2021. Lähde: Kuntaliitto, Kuntatalouden tilastot⁵⁰.

Kuntaveron on kuntien tärkein tulonlähde ja kunnilla on itsehallintoon perustuva oikeus päättää veroprosentistaan. Kriisikuntakriteerinä tuloveroprosentti kuvaa osaltaan kunnan taloudellista liikkumavaraa, sillä korkean tuloveroprosentin kunnalla on vähemmän liikkumavaraa kuin matalan veroprosentin kunnalla. Kriteerin raja-arvona on vähintään 2,0 prosenttiyksikköä koko maan keskiarvoa korkeampi tuloveroprosentti. "Keltaisen valon" raja-arvona on 1,5 prosenttiyksikköä keskimääräistä korkeampi tuloveroprosentti. (Rainio 2018, Kuntaliitto 2020.)

Kontiolahden tuloveroprosentti on koko tarkastelujakson ollut 20,50 prosenttia, mikä oli vuonna 2021 noin 0,3 prosenttiyksikköä koko maan keskiarvoa korkeampi. Kriisikuntakriteerin rajana oli 22,21 prosentin veroaste vuonna 2021. Vuonna 2021 Kontiolahti sai verotuloja 3 791 euroa asukasta kohden. Kontiolahden verotulot ovat olleet kasvussa vuodesta 2018 alkaen, mutta vuonna 2021 ne olivat vain 82 prosenttia Manner-Suomen keskimääräisestä verotulosta. Tämä kertoo kontiolahtelaisten hieman keskimääräistä matalammasta tulotasosta ja siten heikommasta veronmaksukyvyistä. Vaikka Kontiolahden nimellinen tuloveroprosentti oli 20,50, kunnan todellinen (efektiivinen) veroaste vuonna 2021 oli 14,54 prosenttia. Efektiivinen veroaste kertoo maksuunpannun kunnallisveron suhteen ansiotuloihin ja huomioi kunnallisverotuksessa tehtävät erilaiset vähennykset. Vähennykset painottuvat alemmille tulotasoille, jolloin efektiivinen veroaste on alhaisempi. Mitä pienempi nimellisen

⁵⁰ <https://www.kuntaliitto.fi/talous-ja-elinvoima/kuntatalouden-tilastot>

ja efektiivisen veroasteen erotus on, sitä maksukykyisempiä kunnan asukkaat ovat. Vuonna 2021 Kontiolahden nimellisen ja efektiivisen veroasteen erotus oli 5,96 prosenttiyksikköä, kun koko maan keskimääräinen erotus oli 5,48 prosenttiyksikköä. (Kuntaliitto 2019⁵¹, [Kuvio 25.](#))



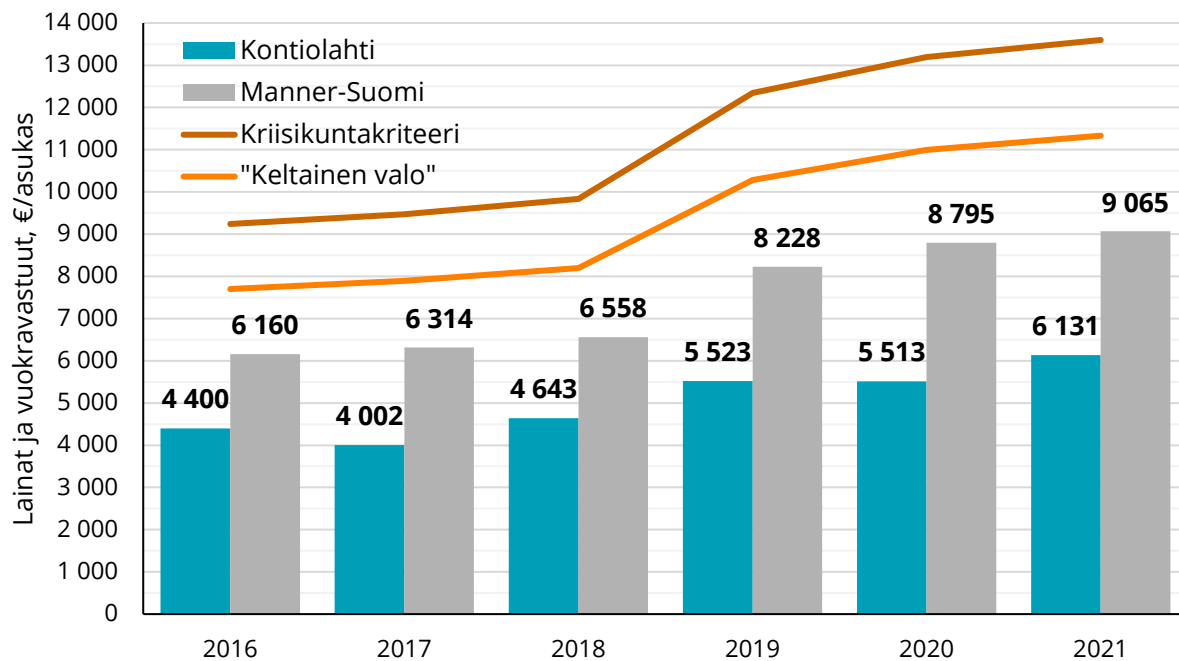
Kuvio 25. Kontiolahden tuloveroaste sekä verotulot vuosina 2016–2021. Lähde: Kuntaliitto, Kuntatalouden tilastot⁵².

Lainakannalla tarkoitetaan kunnan tai konsernin korollista vierasta pääomaa, käytännössä velkaa. Velan maksuvelvoitteet ovat usein kiinteitä ja ne on pystyttävä hoitamaan, vaikka kuntakonsernin tulos heikkenisi. Tämän vuoksi lainat ovat yksi kriisikuntakriteereistä. Vuodesta 2022 alkaen kriteeristössä huomioidaan lainamäärän lisäksi myös vuokravastuut. Tämä kuvastaa paremmin kunnan taloudellista todellisuutta nykypäivänä, kun esimerkiksi kiinteistöjen leasing-järjestelyt ovat yleistyneet. Kriisikuntakriteerin raja-arvo on 50 prosenttia ja "keltaisen valon" raja-arvo 25 prosenttia koko maan keskimääräistä korkeammat laina- ja vuokravastuut. (Rainio 2018, Kuntaliitto 2020.)

Kontiolahden kuntakonsernin lainat ja vuokravastuut olivat vuonna 2021 noin 6 130 euroa asukasta kohden. Konsernin lainat ja vuokravastuut ovat kasvaneet lähes vuosittain vuodesta 2018 alkaen. Vuoteen 2018 asti laskelmassa on huomioitu ainoastaan konsernin lainat, mutta 2019 alkaen myös vuokravastuut. Vuokravastuiden osuus Kontiolahden tunnusluku oli vuosina 2019–2021 melko pieni, 550–700 euroa. Kontiolahden lainat ja vuokravastuut olivat vuonna 2021 noin 68 prosenttia Manner-Suomen keskiarvosta. ([Kuvio 26.](#))

⁵¹ Kuntaliitto 18.11.2019. Kuntien veroprocentit ja efektiiviset veroasteet. [https://web.archive.org/web/20211019085353/https://www.kuntaliitto.fi/talous/verotus/kuntien-veroprocentit/kuntien-veroprocentit-ja-efektiiviset-veroasteet](https://web.archive.org/web/20211019085353/https://www.kuntaliitto.fi/talous/verotus/kuntien-veroprocentit/kuntien-veroprocentit/kuntien-veroprocentit-ja-efektiiviset-veroasteet) Viitattu 19.10.2021.

⁵² <https://www.kuntaliitto.fi/talous-ja-elinvoima/kuntatalouden-tilastot>

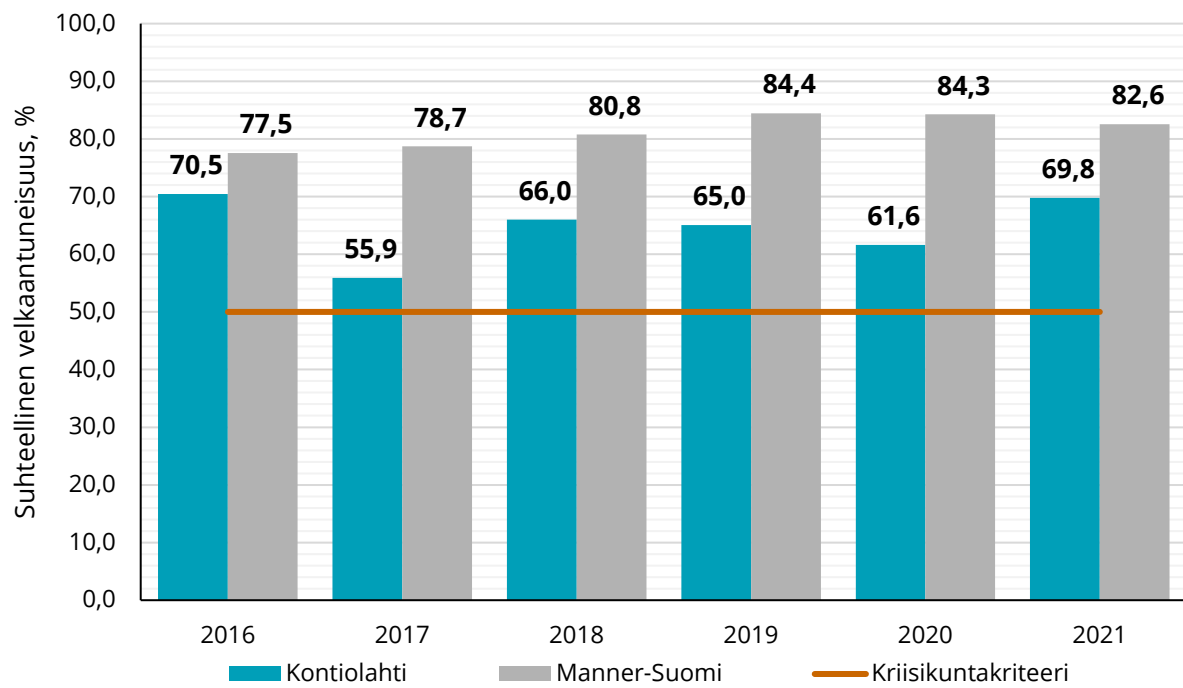


Kuvio 26. Kontiolahden kuntakonsernin lainat ja vuokravastuut vuosina 2016–2021. Vuoteen 2018 asti on huomioitu ainoastaan konsernin lainakanta, vuodesta 2019 alkaen myös vuokravastuut. Lähde: Kuntaliitto, Kuntatalouden tilastot⁵³.

Yksi kuntakonsernin vakavaraisuutta kuvaava tunnusluku on suhteellinen velkaantuneisuus. Se mittaa tuottojen riittävyyttä velkojen hoitoon eli kuinka paljon konsernin käyttötuoloista tarvittaisiin vieraan pääoman takaisinmaksuun. Mitä vähäisempää suhteellinen velkaisuus on, sitä paremmat mahdollisuudet kuntakonsernilla on selviytyä velan takaisinmaksusta tulorahoituksella. Suhteellinen velkaantuneisuus oli vuoteen 2021 asti yksi kriisikuntakriteeri ja sen raja-arvo oli vähintään 50 prosentin velkaantuneisuus. Vuodesta 2022 alkaen kuntakonsernin velanhoitokykyä kuvaava laskennallinen lainanhoitokate korvasi suhteellisen velkaantuneisuuden kriisikuntakriteerinä. Laskennallinen lainanhoitokate ilmaisee vuosikatteen suhteen lainojen korkokuluihin ja laskennallisiin lyhennyksiin. Laskennallinen lainanhoitokatte kriisikuntakriteerin raja-arvo on 0,8 ja keltaisen valon raja-arvo 1,0 eli tilanne, jossa konsernin vuosikate riittää juuri ja juuri lainanhoitokulujen kattamiseen. (Raiio 2018, Kuntaliitto 2020.)

Kontiolahden kuntakonsernin suhteellinen velkaantuneisuus oli 69,8 prosenttia vuonna 2021. Vuonna 2016 konsernin velka-aste 70,5 prosenttia, mutta se laski vuonna 2017 lähes 16 prosenttiyksikköä. Tämän jälkeen konsernin suhteellinen velkaantuneisuus on noussut takaisin lähtötasolleen. Kontiolahden velka-aste täytti vanhan kriisikuntakriteerin koko tarkastelujakson ajan. (Kuvio 27.)

⁵³ <https://www.kuntaliitto.fi/talous-ja-elinvoima/kuntatalouden-tilastot>



Kuvio 27. Kontiolahden suhteellinen velkaantuneisuus vuosina 2016–2021. Lähde: Kuntaliitto, Kuntatalouden tilastot⁵⁴.

⁵⁴ <https://www.kuntaliitto.fi/talous-ja-elinvoima/kuntatalouden-tilastot>

6 STRATEGISET VALINNAT JA UUSIUTUMISPOTENTIALI

Kontiolahden kuntastrategia on nimetty mahdollistavaksi kasvustrategiaksi. Kunnassa halutaan jatkaa positiivista kasvua, jonka tavoitteena on asukasmäärän, työpaikkojen ja verotulojen kasvu sekä kuntalaisten hyvinvoinnin ja onnellisuuden lisääntyminen. Verotulot ovat perusta kuntalaisten hyvinvoinnin edistämiseksi ja kunnan elinvoiman vahvistamiselle. Kasvustrategian odotetaan mahdollistavan asukkaille ja yrityksille parhaan toimintaympäristön ja asenteen. (kuntastrategia 2021; talousarvio 2022 ja taloussuunnitelma 2022–2024⁵⁵).

Kontiolahden kuntastrategian ensimmäisenä tavoitteena on innostavin kasvun ja oppimisen ympäristö, mikä pitää sisällään väestön kasvuun, koulutuspalveluihin, henkilöstön osaamiseen, osallisuuteen ja digitalisaation hyödyntämiseen kytkeytyviä tavoitteita. Tavoitteena on, että Kontiolahdella on Itä-Suomen kunnista eniten lapsia suhteessa väestöön ja että kunnassa on kattava alakouluverkko. Kontiolahdella on 10 alakoulua (hyvinvointisuunnitelma 2021–2024⁵⁶). Lisäksi tavoitteena on, että Kontiolahdella on kehittämisestä ja kokeiluista innostunut henkilöstö ja kaikenikäiset kuntalaiset ovat mukana toiminnan suunnittelussa. Palveluissa, opetuksessa ja kasvatuksessa halutaan hyödyntää digitalisaation tuomia mahdollisuuksia.

Kontiolahden kasvu on edellyttänyt kunnalta investointeja ja kunnan talouden haasteena onkin mittavien investointien rahoittaminen ja kunnan velkaantumisen pysäyttäminen. Kontiolahden kunta on toteuttanut 2020 isoja investointihankkeita: Kirkonkylän yhtenäiskoulun, Lehmon uuden päiväkodin ja sote-aseman rakentamiseen. Syksyllä 2021 käynnistyi myös Lehmon yhtenäiskoulun rakentaminen. Yhtenäiskoulujen rakentamiseen kytkeytyy uusien kasvatusta ja oppimisympäristöjen suunnittelu ja henkilöstön osaamisen kehittäminen. Talousarviossa on varauduttu mm. perusopetuksen oppilasmäärän kasvuun yläkoulussa ja opiskeluhuollon henkilöstöresurssien lisäämiseen. Kontiolahden kouluilla ja varhaiskasvatuksessa on toteutettu useita opetuksen tai kasvatuksen laatua, tasa-arvoa, yhteisöllisyyttä, hyvinvointia ja lasten harrastustoimintaa kehittäneitä hankkeita. (Talousarvio 2022)

Kuntastrategian toisena tavoitteena on, että Kontiolahdella on kehittyvin asumisen ja elämisen ympäristö. Tämä kokonaisuus pitää sisällään erityisesti asumiseen, asuinympäristöön, palveluihin ja harrastusmahdollisuuksiin liittyviä tavoitteita. Väestörakenteeseen liittyvänä tavoitteena on se, että Kontiolahdella on Itä-Suomen nuorimmat, terveimmät ja koulutetuimmat asukkaat. Kontiolahti tarjoaa erilaisia asumisen mahdollisuuksia maaseutumaisessa ympäristössä, vesistöjen rannalla ja lähellä keskuskaupunki Joensuuta. Kontiolahti on profiloitunut omakotiasumisen alueeksi, jonne Joensuussa työssäkäyvät lapsiperheet ovat hakeutuneet asumaan (maapoliittinen ohjelma 2022). Kontiolahdella on erinomaiset liikunta- ja virkistysmahdollisuudet, hyvät lähipalvelut ja turvallinen asuinympäristö. Asukkaiden hyvinvointia tuetaan kumppanuuksien avulla. (Kuntastrategia 2021.)

⁵⁵ Lähteet: Kontiolahden kuntastrategia 2021, Kontiolahden talousarvio 2022 ja taloussuunnitelma 2022–2024, Kontiolahden kunnan maapoliittinen ohjelma 2022, Matkailun tiekartta 2030-luvulle.

⁵⁶ Lähteet: Kontiolahden laaja hyvinvointikertomus 2017–2020 ja hyvinvointisuunnitelma 2021–2024, Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2021–2025, Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman seuranta 2022 sekä Kontiolahden kunnan liikumisohjelma 2021–2025.

Kiinnostus Joensuun läheisyydessä asumiseen näkyy Kontiolahden yhdyskuntarakenteessa. Suurin rakentamispaine on kohdistunut Joensuun rajalla sijaitseviin Lehmoon, Onttolaan ja Kulhoon. Kontiolahden monikeskuksinen yhdyskuntarakenne aiheuttaa haasteita kunnan kehittämislle ja maapolitiikalle (maapolitiittinen ohjelma 2022). Maapolitiikan tavoitteina onkin hallittu asukasmäärän kasvu ja riittävä tonttitarjonta, yhdyskuntarakenteen eheyttäminen, onnistunut kaavoitus, houkutteleva yritys ympäristö, kestävä kehitys sekä viihtyisä ja turvallinen asuinympäristö.

Kontiolahden kolmantena tavoitteena on olla rohkein työnteon ja yrittämisen ympäristö. Tavoitteena on luoda parhaat olosuhteet yrittämiseen ja työnteeseen sekä palvella hyvin yrityksiä. Kontiolahden vahvuutena pidetään korkeaa työllisyysastetta, jota tukee yritteliäisyys ja seudullinen yhteistyö. Strateginen yleiskaava määrittää kunnan kasvusuunnat. Kaavoituksessa huomioidaan yritysten tarpeet ja tarvittaessa luvataan rakentaa toimitiloja yritysten tarpeisiin. (Kuntastrategia 2021.)

Kontiolahden kunta on ottanut yhä vahvempaa roolia yritysten toimintaedellytysten turvaamisessa ja pyrkii vahvistamaan yritysten toimintaympäristöjen vetovoimaisuutta. Kunnan perustehtäväksi on noussut entistä vahvemmin elinvoiman edistäminen ja elinkeinojen kehittäminen. Yritysneuvontaa ja yrityskehittämistä tarjotaan Kontiolahdella paikallisena palveluna. Vuonna 2022 aloitti Investin Kontiolahti -hanke, jonka tavoitteena on lisätä Kontiolahden vetovoimaisuutta investointien, yritysten ja työvoiman sijoittumisen kohteena. Kontiolahden Yrityspalvelut Oy ja Kontionloikka Oy ovat kunnan tytäryhtiöitä, joiden tehtävänä on yritysten kasvun ja kehittymisen mahdollistaminen. Kontiolahden kunta on mukana Kontiolahden ampumahiihtotapahtumien kehittämishankkeessa yhteistyössä Kontionloikka Oy:n ja Kontiolahden urheilijoiden kanssa. Lisäksi kunta on mukana useissa maaseudun ja maatilatalouden kehittämisen hankkeissa (vuonna 2022 yhteensä 13 hankkeessa). (Talousarvio 2022.)

Kontiolahden hyvinvointisuunnitelman 2021–2024 valmistelusta on vastannut hyvinvoinnin johtoryhmä ja syyskuussa 2021 toimintansa aloittanut hyvinvoinnin neuvottelukunta. Hyvinvointisuunnitelman valmistelussa on tehty yhteistyötä myös maakunnallisen Kunta HYTE 2.0-hankkeen ja Siun soten asiantuntijoiden kanssa. Hyvinvointisuunnitelman painopisteitä ovat 1) hyvinvointia ja terveyttä edistävät elintavat 2) viihtyisä, arkiaktiivisuuteen kannustava turvallinen arki 3) elinvoimainen kasvu ja kehitys ja 4) osallisuus ja yhteisöllisyys. Hyvinvointisuunnitelma on laadittu linjassa kuntastrategian kanssa ja siinä on otettu huomioon kunnan muut strategiat ja ohjelmat, kuten lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma sekä Kontiolahden liikkumishankkeet. Hyvinvointisuunnitelman toimeenpano kytketään tiiviimmin osaksi kunnan arviointi- ja seuranta järjestelmiä. (Hyvinvointisuunnitelma 2021–2024; Talousarvio 2022). Kontiolahden kunnalla ja Joensuun kaupungilla on yhteinen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma, jonka tavoitteena on mm. koulukiusaamisen vähentäminen, käytänteiden luominen lasten huolta herättävien poissaolojen havaitsemiseen, lasten ja nuorten terveyden edistäminen ja pienten lasten varhaiskasvatukseen osallistumisen lisääntyminen (Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman seuranta 2022). Lisäksi Kontiolahdella toimivat nuorisovaltuusto ja lasten parlamentti, joka on kontiolahtelaisten alakouluisten vaikuttamiskanava (Kontiolahden kunnan verkkosivut⁵⁷).

⁵⁷ <https://www.kontiolahti.fi/>

Kontiolahden kunnassa liikkumisen edistäminen on strateginen valinta, jota tukevat monipuoliset liikkumisen mahdollisuudet. Kontiolahden ampumahiihtostadionin ympäristöön on rakennettu puitteet monenlaiselle ulkona liikkumiselle: hiihto, ammunta, maastopyöräily, polkujuoksu/ -kävely, frisbeegolf. Ampumahiihtostadionin läheisyydessä sijaitsee myös täysmittainen golfkenttä. Ampumahiihtostadionin ympäristön monikäyttöreitistöjen rakentamiseen on käytetty maaseuturahaston tukea (Leader-hanke 2016–2018). Liikunta- paikkoja ylläpidetään ja palveluja tarjotaan yhteistyössä kolmannen sektorin toimijoiden kanssa. Yhdistystoimijat ovat tärkeitä yhteistyötahoja myös kulttuuripalvelujen ja nuorisotoiminnan järjestämisessä. Kontiolahden kunnassa toimii paikallinen järjestöasioiden neuvottelukunta KonJANE. Kunta tukee yhdistystoimintaa kunnan myöntämällä avustuksilla. Järjestöillä on tärkeä rooli hyvinvointipalvelujen tuottamisessa. (Hyvinvointikertomus 2017–2020.)

Kontiolahden kunta on toteuttanut hyvinvointia edistäviä hankkeita, kuten vuosina 2016–2018 ILONA-hankkeen, jonka tavoitteena on ollut yksinäisten ikäihmisten hyvinvoinnin vahvistaminen. Liikkuvia palveluja Kontiolahden kylille -hankkeella puolestaan tuetaan kylien palvelujen saatavuutta, kehitetään toimintamallia liikkuvien palvelujen viemiseksi kylille ja haja-asutusalueille sekä lisätään eri tavoin osallisuutta sekä yhteisöllistä toimintaa (2022–2023). Hankkeet on toteutettu Leader-hankkeina (Hyrrä-tietopalvelu⁵⁸; KH 22.8.2022⁵⁹).

Kunta pyrkii edistämään kuntalaisten hyvinvointia ja kunnan elinvoimaisuutta työllistämistoimenpiteillä, joiden pääpaino on nuorten työttömyyden ja pitkäaikaistyöttömyyden ennaltaehkäisyssä. Kunnan omat työllisyyspalvelut, seudullinen työllisyys Hankkeiden yhteistyö ja vuonna 2021 alkanut työllisyyden kuntakokeilu ovat kunnan työllisyyttä edistäviä toimenpiteitä. Kuntakokeilulla valmistaudutaan TE-palvelujen siirtoon 2024 kuntien vastuulle. Kunta on mukana seudullisessa YTYÄ! - YhteisTYÖLLÄ tuloksiin -hankkeessa vuosina 2020–2023. (Talousarvio 2022.)

Työllisyyspalveluja Kontiolahti kehittää yhteistyössä muiden kuntien kanssa ja seudullista ja alueellista yhteistyötä pidetään tärkeänä. Kontiolahti ostaa IT- ja palkanlaskennan palvelut Meidän IT ja talous Oy:ltä. Elinkeinojen kehittämishankkeita tehdään yhteistyössä Business Joensuun kanssa. Siun sote tuottaa sosiaali- ja terveystalvet. Kirjasto kuuluu Vaara-kirjastoihin ja Joensuun seudun kansalaisopistossa kunta on mukana. (Talousarvio 2022.)

Kunnan ilmasto-ohjelman mukaisia ja uusia ajankohtaisia ilmastotekoja kehitellään ja toteutetaan eri hallinnonaloilla. Ilmasto-ohjelmansa mukaisesti kunta on siirtynyt taajamien ja isojen laitosten öljylämmityksestä puupohjaisiin polttoaineisiin. Lisäksi kunta on metsittänyt omia joutomaitaan ja upottanut kantoja hiilivarastoiksi vesiensuojelukosteikkoon.⁶⁰ Kontiolahti päätti liittyä Suomen ympäristökeskuksen hallinnoiman HINKU-verkoston jäseneksi (KV 14.11.2022). Kunnanhallitus esitti, että Kontiolahden kunta tekee kunta-alan energiatehokkuussopimuksen ja sitoutuu sen tavoitteisiin ja toimenpiteisiin (KH 7.11.2022). Kunta osallistuu maakuntaliiton ilmastohankkeisiin ja vuoden 2022 painopisteenä on vieraslajien

⁵⁸ Ruokaviraston tietopalvelu. https://tietopalvelu.ruokavirasto.fi/QvAJAXZfc/opendoc.htm?document=Published/raportointi.qvw&Sheet=SH_HR_FI&anonymous=true

⁵⁹ Lähteet: Kontiolahden kunnanhallituksen pöytäkirjat 2022, kunnanvaltuuston pöytäkirja 14.11.2022

⁶⁰ Kontiolahden kunnan verkkosivut <https://www.kontiolahti.fi/>, luettu 23.11.2022.

torjuntastrategian toimeenpano ja torjuntatoimien toteutus keskeisillä asuinalueilla (talousarvio 2022).

Kontiolahden kunta on kehittänyt Kontiolahden ampumahiihtostadionin aluetta yhteistyössä Kontiolahden urheilijoiden ja Metsähallituksen kanssa. Stadionin vieressä olevalle entisen varuskunnan alueelle suunnitellaan vapaa-ajan keskusta ja matkailualueita. Alueen kehittämiseksi Kontiolahden kunta ja Kontionloikka Oy ovat toteuttaneet EAKR-rahoitteisia hankkeita (RR-tietopalvelu⁶¹). Kunta on solminut aiesopimuksen Puulaakso Kontiolahti Oy:n kanssa Kontiorannan matkailualueen toteuttamisesta (KH 25.4.2022). Kontiolahden kunta on solminut yhteistyösopimuksen alueen keskeisten toimijoiden kanssa Kontiolahden kansainvälisten ampumahiihtokisojen hakemiseksi, järjestämiseksi ja olosuhteiden kehittämiseksi (KH 28.2.2022). Lisäksi Kontiolahti on mukana hankekokonaisuudessa, joka muodostuu NORTH-KARELIA BIATHLON ACADEMY 2023 - Ampumahiihdon tapahtuma- ja harjoituskeskuksesta johtavaksi valmennuskeskukseksi -hankkeesta sekä valmennustoiminnan vahvistamisesta Joensuun seudulla. Kontiolahden kunnan lisäksi hankkeen rahoittajiksi on pyydetty mm. Joensuun kaupunkia, Ampumahiihtoliittoa ja Pohjois-Karjalan maakuntaliittoa (KH 13.6.2022). Kontiolahden kunta esittää Pohjois-Karjalan maakunnan vaikuttamisen kärjeksi 2024 Kontiolahden ampumahiihtokeskuksen alueen vahvistamista Suomen johtavana kansainvälisten suur tapahtumien järjestämispaikkana. Toisena vaikuttamisen kärkenä kunta esittää vt6 rakentamista nelikaistaisena Joensuun ja Kontiolahden välille. (KH 21.11.2022)

Kontionloikka Oy on osana Matkailun parhaaksi -hanketta (EAKR-rahoitus) valmistellut kunnalle matkailustrategian. Tavoitteena on lisätä matkailutuloja ja työmahdollisuuksia Kontiolahdella. Matkailun kehittämisen kärjet ovat luonto- ja vesistömatkailu, matkailun kestävyys sekä liikuntamatkailu. Strategiassa on esitetty toimenpiteitä matkailuinfraan rakentamiseen sekä palvelujen, prosessien ja toimintatapojen kehittämiseen. (Matkailun tiekartta 2030-luvulle; KH 13.6.2022) Matkailun parhaaksi -hankkeen (2020–2022) tavoitteena on laajasti kehittää Kontiolahden kunnan alueen matkailuyritysten toimintaedellytyksiä, osaamista ja yritysten välistä yhteistyötä. Tavoitteena on parantaa erityisesti kansainvälistä osaamista ja näkyvyyttä (RR-tietopalvelu). Lisäksi Kontionloikka on toteuttamassa (2021–2023) maaseuturahaston tuella matkailualan yritysten digitaalista osaamista ja yhteisiä matkailupalveluja erityisesti kansainvälisille kohderyhmille. (Hyrrä-tietopalvelu)

⁶¹ Rakennerahastotietopalvelu. <https://www.eura2014.fi/rrtiepa/>